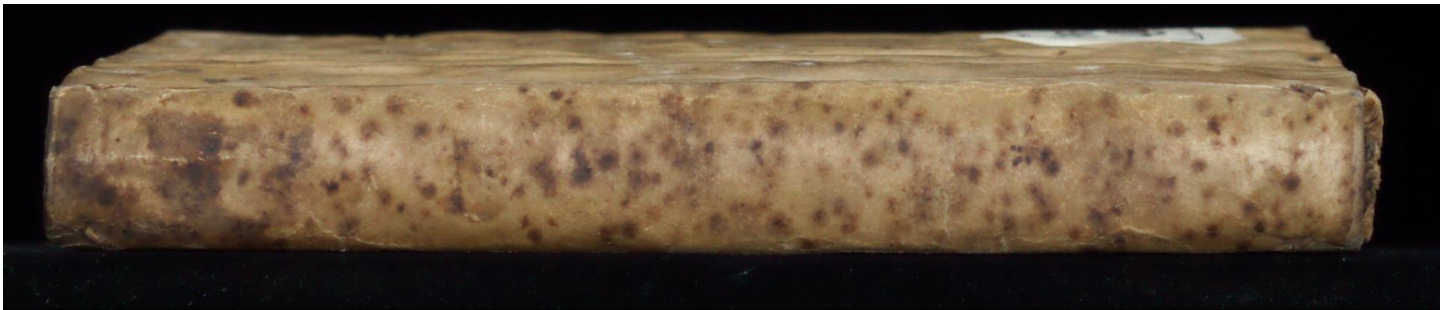
PAMFLET
494

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

PAMFLET
494

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Editio secundo loco compacta
æstimatur ——————— 10—0—0
quæ primo loco compacta est,
videtur esse omnium prima,
(vide post pag. 203) adeoque
et pluris facienda — — 11—0 —0

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

2160

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

529

VIRI PIETATE, VIRTVTE, MODERATIONE, DOCTRINAQVE, Clariſſimi;

DIALOGVS DE PACE.

RATIONES; QVIBVS BELGICI TVMVLTVS, INTER PHILIPPVM Sereniſsimum & potentiſsimum Hiſpaniæ Regem, & Subditos, hoc rerum ſtatu, componi poſſint; explicans.

ↀ. Ↄ. LXXIX.

Calend. Septemb.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

PRINCIPIBVS VIRIS OMNIBVS, CETERISQVE VERÆ PACIS AMANtibus. S.

T*OTO terrarum orbe, ni fallimur, cogniti ſunt, pluribus ex rebus admirabiles Belgici tumultus. Ciuilibus enim, & continuis, multorum annorũ bellis, tum vero grauiſſimis calamitatibus, quæ illa conſecutæ ſunt, & variè populos adflixerunt, & nunc adfligunt acriter, illuſtre nomen proculdubio quæſiuerunt. Quod ſi quis tot tantorumq; tumultuum cauſas, origines, initia, progreſſus, paulo curioſius excuſſerit, & remedia quæ ſunt ijs ſedandis adhibita; repperiet ſane, multa diuinitus, in pœnã noſtra tamen culpa contigiſſe: in nonnullis etiam hominum prudentiam fato fuiſſe ſuperatam. Religionem certe, leges, & arma, male adminiſtrata, occaſionem, neque leuem, præbuiſſe, non ſemel; vt ex minimis ſcintillis maximæ flammæ conſurgerent. Cum igitur tãtas ſtrages attulerint hi motus, præclarè Inuictiſſimus Rodolphus Imperator, qui quattuor primoribus Imperij Romani Principibus, Illuſtriq; Comiti Schvvartzembergio, in*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

mandatis dedit: vt eos tumultus, inter Sereniſſimum Hiſpaniæ Regem. & Belgas ſubditos, inter quos orti ſunt, componerent quaq; decet Quamobrem: vnà in eam rem, Coloniæ in Vbijs illi, & ad illos eius potentiſſimi Regis & Ordinum Belgicorum Legati, conuenerunt. Itaque, nonnulli eò omne ſtudium contulere: vt rationes oſtenderent, quibus concordia conciliaretur. Nam; quemadmodũ in ſumma tempeſtate, qui ſunt in eadem naui, ij qua licet, periclitanti ſuccurrũt: ita, omnes ad incendium reſtinguendum adcurrunt. Etſi autem ad hanc ciendam concordiam, multa vtrinq; fuere diſputata, & actitata: nihil tamẽ, propter nimiam vtrinque diffidentiam, perfici potuit. Inter cæteros vero, excellens quidam vir: quod pietate, prudentia, doctrina, & ſumma ſane animi moderatione, præſtare creditur: iuſſus eſt & aliquid ipſe in eo genere, ſaltem Reip. cauſa, commentari. Quo igitur hic vir, Proceribus illis, quorum intereſt, partibusq; ſatisfaceret: ſe ille toti Chriſtiano Orbi gratum eſſe facturum arbitratus eſt: ſi, ſepoſitis omnibus adfectionibus; nulli omnino factioni, ſed æquitati tantum, addictus; amicorum illorum Procerumq; iuſſis, obſequeretur. atque vnum Deum ob oculos habens, libere, quantaq; cũ modeſtia valeret, ea Dialogo complecteretur omnia; quæ exiſtimaret, ad eas ineundas pacis rationes, præſertim hoc rerum ſtatu, plane conducere. Hunc Dialogum: quia, ex eorum auctoritate qui primas tenent, & iuſtam neceſſariamq; pacem optant; animoq; Chriſtiano, ac docte & prudenter.

ter, ſcriptus eſt: longeq́; plurima continet, quibus Pax illa, apud æquos iudices poſſit promoueri: eũ, tanquam vtiliſſimum Reip. Belgicæ conſtituendæ futurum; Nos qui auctores ſumus, vt conficeretur, edi; licet auctore inſcio; & cum omnibus Pacis amantibus communicari, mãdauimus. quo nimirum eius rationes, ab his potiſſimum quibus conciliandæ huius pacis negotium eſt commiſſum, diligenter expendantur. ne videlicet: ſi eum non euulgaſſemus: lucernam iſtam, tot his tollendis periculoſiſſimis diſſidijs, bellis, & controuerſiis, adcenſam; ſub modio quemadmodum Christus ait, inuide, vel inique poſuiſſe videremur. Valete, Calen-Septembris. CIↃ. IↃ. LXXIX.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

DIALOGVS DE PACE.

DVX.

ACcepi hiſce diebus, clementiſſime Rex, quoddam de pace hac Belgica conſtituenda eruditi cuiuſdam viri iudicium, & quia non inanibus mihi viſum eſt inniti rationibus, idem etiam approbare ſum coactus. hanc porro ſententiam veluti iam meam in præſentia Maieſtati tuæ expoſiturus, perſuaſſimum mihi primo eſſe profiteor, neque ardentiſſimum tuum in Catholicam religionem zelum, neque iniuriarum, quas à ſubditis tuis, ſiue rebellibus ſiue hæreticis accepiſti, memoriam, neque tuendæ tuæ dignitatis atque exiſtimationis, apud præſentes & poſteros, iuſtam, debitã, & neceſſariam curam, tantum in animo tuo vnquam valitura, vt ipſe quoque ſententiam illam, quamuis plus æquo Belgis tribuere videatur, non ſis probaturus; ſi modo recta ratio apud

te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

te euicerit, eam vel propter ſe, vel propter miſeram temporum neceſſitatem eſſe probandam. Dubium enim non eſt & Tuæ Maieſtati non ignotum, & hos quos memoraui nunc, & alios quoſuis affectus, quomodocunque à recta ratione damnentur, tanquam peſſimos iam futuros cõſultores omnino abijciendos, atque à conſilijs & deliberationibus noſtris penitus eſſe remouendos. Nam zelus qui ſecundum ſcientiam non eſt, in grauia crimina & calamitates conijcere nos poteſt. quod accidiſſe videmus Apoſtolo Paulo, Iudæis & alijs infidelibus, qui eo accenſi, Dei Eccleſiam olim crudeliſſime perſecuti ſunt. Iniuriarum porro memoria; ſiue, quod idem eſt, vlciſcendi ac puuiendi cupiditas, vix etiam cùm honeſtam & à ratione probatam ſequitur cauſam, iuſtitiam operari poteſt: vbi vero limites tranſgreditur, omnis profecto iniuſtitiæ & crudelitatis ſolet eſſe inſtrumentum. Poſtremo illa ipſa dignitatis, nominis, ac famæ noſtræ tuendæ cura, tunc demum honeſta & iuſta haberi debet, cum ſolliciti ſumus quid de nobis prudentes,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ſancti, & pij viri, & quid etiam ipſe Deus Opt. Max. & qui illi adſunt beati Spiritus, de nobis ſenſuri ſunt. Cum vero imperitorum quorundam, & veram magnanimitatis rationem non intelligentium, atque ambitioni & inconſiderato ſuo zelo, atque alijs affectibus minis indulgentium iudicium metuimus, leuitatem primo noſtram & imprudentiam in eo prodimus, & per eiuſmodi metum ea committimus, quæ apud ſanctos illos iudices, quos ſolos nos reuereri oportet, infamiam nobis parere ſolent, atque ideo abſque peccato committi non poſſunt. Cum igitur Maieſtati tuæ perſuaſum eſſe credam, dignitatem & exiſtimationem tuam apud Deum, & ſanctos illos iudices, longè fore illuſtriorem; ſi ſuperatis quibuſcunque tuis affectibus, qui te in contrariam partem impellere poſſent; id tantum ſequaris quod per rectam rationem Deus ipſe hoc tempore à te exigit: & ipſe, vt dixi, intelligo meas ſolum in hoc conſilio eſſe partes, vt illud à te vera hac ratione debere probari, tibi demõſtrem. Hanc itaque veram animi magnitudinem ad hanc

causam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

cauſam afferre paratus, quo maiore nos æquitate audias, & placabiliorem erga miſerrimas has tuas ditiones animum induas. Cogitare præterea debes (quod certe iuſtitiæ & manſuetudini tuæ fuerit valde conſentaneum) multa à Ducibus, Præfectis & militibus tuis, hiſce vndecim annis, contra ſubditos tuos, auarè, inſolenter, & crudeliter geſta, quæ culpam eorum extenuare poſſunt: nonnulla tibi à tuis conſilia ſuggeſta, quæ eiuſmodi incendia augere potius quam opprimere ſolent. Ac tam vehementes denique omni humano generi inditos eſſe pro libertate, ac religione ſua, qualiſcunque illa ſit, conſeruanda, affectus; vt moderati & ſancti principes in ea ſuorum peccata, quæ ex tam naturalibus affectibus oriuntur, tanquam ab inexpugnabili prope, abſque ſingulari Dei auxilio, cauſa profecta (præſertim ſi toti ferè ſint Reipub. communia) mitius animaduertere conſueuerint. Nihil enim videtur omne genus inter homines diſſidiorum magis retinere, nihil omnem ad diſſidentium reconciliationem aditũ magis impedire, quam quod ob Phi-

 lautiæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

lautię, quo omnes laboramus, vitium, aduerſariorum noſtrorũ cauſam per omnia eſſe iniuſtam, atque omnia in ea proſequenda conſilia ipſorum, turpia, iniuſta, & nefaria eſſe nobis perſuademus: noſtram vero cauſam omni ex parte iuſtam, noſtraque conſilia ab omni iniuſtitia alieniſſima ſemper eſſe iudicamus. Quod ſi tui viciſſim ſubditi ante oculos non habuerint quę ab ipſis contra omne fas & ius, contra eã quam tibi debent fidem & obedientiam, & contra tuorum ipſorum ac patriæ, cuius libertatis ſe defenſores profitentur, vtilitatem, vel ferociter & cõtumaciter, atque aliquando furibundè geſta, vel flagitioſa ſocordia atque ignauia tolerata ac diſſimulata ſunt, atque ideo ne propter hæc quoque ęquiores à te condiones impetrari patiantur: tua nihilo minus Maieſtas, tam in pace ipſis ob eas quas afferemus cauſas concedendas, quam in hac cuius nunc memini æquitate, longe ipſi smaior ac ſanctior apparebit.

REX. Et rectè & piè mones, ac proinde ſemotis quantũ mihi per Dei gratiam concedetur omnibus affectibus,

vel

vel quia id gratum tibi eſſe video, miſericordiæ potius quam ſeueritatis, quantum cauſa ipſa patitur, affectus aſſumens, ſententiam hac in parte tuam & cauſas eius, audire conabor.

DVX. Principio igitur ſatis cõſtat, duo vel ſola vel potiſſima eſſe de quibus & Maieſtati tuæ, & his qui Coloniæ ſunt Principib⁹, deliberandum eſſe videtur. Alterum eſt: quam pacem, ſiue quantam in religione libertatem (quoniam aliquam & eam, proh dolor, iuſto maiorem hæc miſera tempora à nobis exigunt) Belgis nunc concedere debeas. Alterum: quænam commodiſſimæ iudicandæ ſint rationes, quibus & tibi & Belgis caueri poſſit, vt & ipſi conſtitutam pacem, per Maieſtatem tuam ſaluam & inuiolatam permanſuram cõfidant; & tu viciſſim fidere poſſis, ipſos quoque nihil aduerſus eam in poſterum molituros. Quod ad religionem igitur attinet, primo tanquam futuræ conſultationis fundamentum ſubijcimus, ac pro certo præſupponimus, Maieſtatem tuam eſſe paratam, eam Belgicis prouincijs permittere in Religione libertatem, quam Gandenſis pacificatio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ficationis formula complectitur, omni quippe dubitatione caret: nullo modo eſſe ſperandum, vt vel Hollandi ac Zelandi, publicas ſuas conciones, & ſacra ſibi eripi & abrogari, patiantur: vel Lutherani & Caluiniani in alijs prouincijs, ea, qua nunc vtuntur, carere velint conſcientiarum ſuarum, vt vocant, libertate. Nam quo pacto tandem id nunc impetraturos ſperemus, quod tot ciuitatibus & arcibus ante biennium in tua, nunc in hoſtium poteſtate exiſtentibus, non potuit ab Ordinibus vlla ratione extorqueri? Etſi autem Principes iſti intelligunt; iuxta imperij leges, neque ſubditis vllis publicum permitti debere alicuius religionis exercitium, præterquam eius quę legitimo ipſorum principi vel magiſtratui probetur; neque aliam vllam in Germania tolerari religionem præter Catholicam & Auguſtanam: non ideo tamen illis ſe legibus prohiberi putant, quo minus hanc inter Maieſtatem tuam, & ſubditos tuos, plus quam legibus illis permittitur, exigentes, pacem alijs rationibus componant. Nam & illæ ipſæ Imperij ſub inuictiſſimis

Impe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Imperatoribns patre, & patruo tuo, de Proteſtantibus per Germaniam conſtitutiones, veteribus ipſius Imperij atque omnium Chriſtianorum legibus palam aduerſabantur. Et tamen nemo vnquam extitit, qui Chriſtianiſſimos Imperatores & Catholicos Imperij Ordines, vel cõſcientiam ſuam vulneraſſe, vel Deum offendiſſe arguent, quod poſtulantibus talem indulgentiam temporibus cedendum ſibi eſſe duxerint. Præterea ne hoc quoque hi principes ignorant; ſe neque à Caluinianis qui in Belgio ſunt, neque ab ijs qui fœdus cum ipſis inierunt Catholicis, veluti iudices quoſdam electos, qui ſententiam ferre debeant, iuſte ne an ſecus aliquid ſibi Belgę licere putent, quod illis repugnet conſtitutionibus; ſed vt arbitratores tantum vel interceſſores appellatos, qui auditis Maieſtatis Tuæ & Ordinum poſtulatis, talem inueniant atque vtriſque proponãt pacis rationem, quę funeſta hęc arma aliquando è noſtris & illorum manibus excutere valeant. Nam licet & Caluiniani, & Catholici cum ipſis cõiuncti, ob ea quæ ſibi fingunt, iuſtam ſe arbitrantur

habe-

habere cauſam: attamen neque Caluiniani dubitant & religionem ſuam, & bellum eius gratia ſuſceptum, ab his Principibus damnari; neque Catholici ignorant, ſuam cum hæreticis coniunctionem, & à Catholico ſuo Principe defectionem, ab ijſdem etiam improbari. Cum autem & hoc præterea Caluiniani & Catholici ſciant, ſe fruſtra ſumpturos operam, ſi cauſam hac in parte ſuam his Principibns probare vellent; ſimul etiam profitentur, ſe eos non agnoſcere huius controuerſiæ vel facti iudices: ſed ob id ſolum adeundos duxiſſe, vt quibus tandem rationibus pax hæc quam commodiſſime cõfici poſſit, ex ipſis cognoſcant. Si tales igitur rationes per eos adduci poterũt, vt ipſi quoq; eas probandas cenſeant, immenſas, ſicuti credimus, & immortales ipſis tanquam diuinitus ad ſalutem ipſorum miſſis angelis, habituri ſunt gratias, qui legitimo ſuo principi eos reconciliarint, & propulſatis tandem extra fines ſuos funeſtiſſimis huius belli furijs, lætiſſimam afflictiſſimis populis pacem Dei beneficio reſtituerint. Quod ſi plus à ſe exigi intelligent,

quam

quam ipſi, corruptum ſuum iudicium ſequentes, admittendum putant, acturos nihilominus ijſdem principibus propter laborem hunc tam ſancto propoſito ſuſceptum gratias, veriſimile eſt; atque ab ipſis poſtulaturos, vt cũ bona ipſorum gratia in patriam rebus infectis redire eis liceat: quoniam res eorum non ferant, vt propoſitas ab ipſis condiciones aliquo modo recipiant. Hoc itaque modo animatis Belgarũ Legatis, quod ad principes ipſos attinet, eo certe illi animo tam moleſtã & difficilem prouinciam ſuſcipere nõ potuerunt, vt eas Belgis imponere leges decernerent, quæ vt ab eis recipiantur, ipſimet non dubitant omnino eſſe impoſſibile. Atqui, neminem hoc tempore eſſe arbitramur, rerum Belgarum tam rudem, qui non plane iudicet eſſe impoſſibile, vt à Belgis impetretur, vel publica Caluinianæ religionis exercitia in Hollandia & Zelandia aboleri; vel vllam ſimpliciter minorẽ nunc decerni in Belgio libertatem, ea quæ ipſis, cum tot arces & Ciuitates in noſtra poteſtate eſſent, fuit ante biennium conceſſa. Ob hæc igitur mihi perſua-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

perſuadeo; principes ipſos Gandenſem illam concordiam, veluti fundamentum quoddam conſultationi, ac pacificationi ſuæ ſtatuiſſe ſubſternere; atq; officij ſui tantum eſſe exiſtimare, auditis noſtris & aduerſariorum poſtulatis, exortos poſt pacem illam tumultus æquis & validis conditionibus, Deo bene fortunante, feliciter ſopiri. Quodſi pacem quoque illam ab ipſis conuelli poſtulamus; iniuriam, ni fallor, ſibi fieri crederent; qui vel tam imprudentes habeantur, vt hoc impetrari poſſe confidant; vel ea quæ ipſos decet ſinceritate minime pręditi credantur, qui pacis gratia hunc à ſe laborem ſuſcipi præ ſe ferentes, alium reuera ſuum fuiſſe ſcopum, rebus ipſis oſtenderent. Nullo ergo modo in ſapientiam tuam cadere credimus; & Imperatorem tanta diligentia à te ſollicitatum, & tãto ſtudio ab his, qui hic ſunt, Principibus poſtulatum, vt hanc tam neceſſariam pacẽ, conciliandi curam ſuſcipere non grauarentur; atque hunc denique in quo nunc verſamur conuentũ, tantis ſumptibus & laboribus celebrari iuſſum; cum animum haberes, eam nobis pręſcri-

ſcribere pacis formulam, qua tantum audita, aduerſarij ſe deriſos eſſe dicturi ſunt, ac quam primum, niſi aliam ſibi proponi intelligant, domum redituri. Quamobrem & ipſam Imperatoream Maieſtatem, & Principes iſtos grauiter eos accuſaturos veriſimile eſt; qui talis conſilij (quod Maieſtatem tuam ſecutam eſſe ſummopere admirentur) non veriti ſunt tibi eſſe auctores.

REX. Sunt Belgæ quidē indigni ea, quam per fratrem felicis memoriæ illis ante biennium permiſi religionis libertatem; quippe qui poſtea hæreticas conciones & ceremonias in tot vrbibus admiſerūt, imagines diruerūt, templa demoliti ſunt, ac quibuſdā in locis ſacerdotibus ac religioſis plurimis cōtumelijs vexatis, ludibrio habitis, ac tādē ſuis ſedibus pulſis, catholicos quoq; ritus ſuſtulerunt. Per hæc enim, qui ea auſi ſunt hæretici, quam qui paſſi ſunt Catholici (ſi tamē hi Catholici ſunt habendi) & conſtitutam ab Auſtriaco fratre pacem, & illud ipſum quod inter ſe inierant Gandaui fœdus manifeſte violarunt. Caluiniani vero qui ardēte bello, & noſtris exercitibus ceruicibus il-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

lorum imminẽtibus, hũc in modũ cũ tanto Catholicorũ ab ipſis alienationis periculo, inſanire veriti non ſunt, cauſam proculdubio dederũt, cur veri Catholici, cũ eos pl⁹ poſſe animaduertẽt, magis ſibi ab ipſis, quã ab vllis infidelibus, ac Turcis, in poſterũ metuere merito debeãt. Quãuis aũt hæc ita ſeſe habeãt; iſtæ tamẽ tã graues & intolerãdæ, & tã diuturnæ miſerrimorũ populorũ calamitates, atq; aliȩ deinde iuſtȩ & graues cauſæ, quas ante biẽniũ ſecutus ſũ, nũc quoq; mihi pſuadẽt; vt eandẽ illis in religione pacẽ & libertatẽ largiri ſtatuerim, quã ab ipſis in cõuentu Gãdẽſi inuenta, ego tunc, vt dixi, p fratrẽ ap p baui, Itaq; in hoc Principũ iſtorũ cõuẽtu nõ de Gãdenſi pacificatione, quã ſaluã illis & incolumen relinquo; ſed de ijs, q̃ poſtea in religione cõtra ipſam, & cõtra meã dignitatem nouata ſunt, agi poſtulo. Longe namq; maiori iure ea prorſus reſcindi & aboleri peto, q̃ ipſi violatæ à ſe pacis, q̃ à miſericordia magis mea, q̃ ipſorũ meritis impetrata fuerat, cõfirmationẽ exigũt. Et quoniã incredibile p rſus eſt, eò demẽtiȩ ipſos p greſſuros, vt hæc quoq; q̃ poſtea geſta,

à no-

à nobis cõfirmari poſtulent. Extra omnem cõtrouerſiã poſitũ nunc ſit, nullã de illis in hoc cõuentu fieri debere mẽtionem. Quãobrem de eo tantũ in cauſa religionis agendũ eſt, vt rationes cõmode inueniantur, ꝑ quas omnia q̃ ad tẽpla, ad ſacerdotes, ad bona Eccleſiaſtica, ad pulſos ſuo loco catholicos magiſtratus; & qđ potiſſimũ eſt, ad vnius tantũ catholicæ religionis publicũ exercitiũ pertinent, in eũ ſtatũ reuocentur, in quo ante biẽniũ fuerãt, cũ frater Auſtriacus in Belgij gubernatorem receptus eſt: eo itaq; cõtenti ſint, vel potius id in ſummi beneficij loco ponãt, quod ꝑ Hollandiã & Zelandiã. (O miſera & calamitoſa tempora) catholicę religionis exercitiũ, me quoq; Principe, vſq; ad pleniorem omniũ Ordinũ definitionem, penitus exulabit atq; excludetur; quodq́; q ꝑ alias ꝓuincias ab Eccleſia defecerũt, ab omnib. publicis & priuatis cõuentibus, in quib. cõciones habeãtur, vel Sacramenta adminiſtrentur, abſtinentes, vſq; ad idẽ illud tẽpus, abſq; vllo alicuiꝰ animaduerſiõis periculo, id qđ in religiõe ſentiũt, tuto & palã apud quoſuis ꝓfiteri poterũt. Qđ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ſi ea quorum gratia puniri merito poſſint, non ſolum impune ſibi eſſe, verum etiam ad plura & iniquiora à me impetranda ſibi prodeſſe poſtulant; ipſe facile intelligis me verius & Imperatorem, & iſtos Principes apertiſſime ab ipſis haberi ludibrio, & proinde vobis, vel ad ſolam tam improbæ poſtulationis mentionem, ad miſera claſſica, & ad maturandã noſtris & illorũ armis florentiſſimarũ olim prouinciarũ internecionẽ; cuius culpa penes illos reſidebit, qui vel ipſum clemẽtiæ pectus contumacia ſua expugnare, & ad crudelitatẽ exaſperare poſſent, quã primum redeundum.

DVX. Dubium non eſt, quia ſi hoc ſint animo, ſicuti, ne quicquã diſſimulè eſſe videntur, per ſummã iniquitatẽ tale quippiã ſint propoſituri: quam ob cauſam nos quoq; nihil relinquemus intentatũ; vt id à nobis nullo modo impetretur. Tuæ tamẽ Maieſt. inquirendũ nõ eſt, quo iure, quaue iniuria id ab ipſis fiat, ſed quid ipſis huc vſq; inſanientibus à te, atque ab his Principibus decerni ac permitti, ratio, ęquitas, vel Deus potius iubeat.

REX. Quid audio? tunc quoq, eo malorum res eſſe deductas arbitraris? vt vllã putes tantã exiſtere poſſe neceſſitatẽ, quæ religionem, cuius propagandę præcipuę mihi à Domino partes impoſitę ſunt, tã turpiter & flagitioſe prodere; omnẽ meã dignitatem & auctoritatẽ ſubditorũ meorũ, ac taliũ ſubditorum pedibus cõculcandã ſubijcere; omnem meã in perpetuũ exiſtimationem meritiſſima ignauiſſimi Principis nota, cõtaminare; atq; ea ratiõe quod famã meã, quod religionẽ, quod commiſſam mihi in hos populos Iuriſdictionem ita contemnam; in Deum Opt. Max. tam grauiter peccare cogat?

DVX. Nos quidem, inuictiſſime Rex, & illa quæ nunc attuliſti, & alia multa illis proponemus, antequam mentionem apud illos faciemus, vel in mentẽ nobis veniſſe, vt aliquid ipſis ſupra libertate Gandenſi pacificationi in Religione admiſſam concedamus. Sed quia certam ſpem habere non poſſumus, hãc in ipſis fore moderationem, vt tanta illa libertate, quam à Clementia tua, tunc impetrari paſſus es, ſint contenti; noſtrum etiã erit examinare,

vtrum iuſta aliqua cauſa exiſtere queat, ob quam ipſis vltra omnem iuſtum modum inſanientibus, nos etiam illius quoque libertatis modum excedere debeamus. Primo ergo illis proponemus, in eo quoq; ipſos peccaſſe, quod ijs etiam plura, quæ ante quinquennium in Cõuentu Bredano Maieſtas tua offerre illis dignata eſt, à te impetrare ſtudeant. Oſtendemus, quam fœdum & turpe ſit, legitimo ſuo Principi eam velle præſcribere legem, vt in hæreditarijs ſuis ditionibus publicum admittat religionis cultum, præterquam illius, quã in ipſis à maioribus ſuis accepit, quamq; alia omnia ipſius regna tã conſtanter retinent. Oſtendemus, quanta contumelia Maieſtatem tuam afficiãt, cui liberum eſſe nolint, quod minimo quoque per Germaniã Comiti, & quidem maiorum ſuorum Religionem mutanti liberum eſſe leges Imperij permittant. Nullus enim in Germania Comitum vel Baronum, alicuius in Ditione ſua, Religionis, quæ ipſi nõ probetur, publicum admittit, vel admittere cogitur exercitium. Demõſtrabimus etiam, quam procul hac in parte ab-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

te abſit à veteri tam Chriſtianorũ quã infidelium modeſtia. Tertullianus in Apologetico contra gentes, maiorem ſuo tempore affirmat Chriſtianorum numerum fuiſſe, quã aliorum Romani Imperij hoſtium; atque ideo ſi armis ſe Chriſtiani tueri voluiſſent, non impares illos perſecutoribus ſuis, imo propter mortis contemptum, ſuperiores futuros fuiſſe, non dubitat: potuiſſe præterea, ſcribit, ſola in alias prouincias ſeceſſione eoſdem perſecutores ſatis vlciſci; quia propter hominum in pluribus vrbibus infrequentiam, ipſimet Principes attoniti, alios homines quibus imperarent, fuerint quæſituri. Adeo ergo tunc Chriſtiani ad vllam libertatem per vim impetrandam erant alieni, vt ne fuga quidem ſibi conſulere vellent, ſed potius ſanguine ſuo redundare omnia, in quibus habitabant loca, quam quo tantam infidelium tyrannidem effugerent; de alijs ſibi quærendis ſedibus cogitarent. Opponemus deinde illis Ethnicorum ipſorum modeſtiam, qui quo tempore Romani Principes ad fidem cõuerſi ſunt, nunquam vlla contra eos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

arma Religionis gratia induiſſe legun-
tur; nam cōtra potius nunc tēpla Deo-
rum ſuorū claudi, nunc ſtatuas deijci,
nūc ceremonias aboleri, nūc alimenta
ſacerdotibus nō amplius ſubminiſtra-
ri modeſtè patiebātur; ac dolorē in ea
re ſuū ſupplicib. tātū libellis & legatio-
nibus miſſis teſtabātur: cumq́; quod pe
tebant non impetrarēt, repulſam quo-
que ſuā pari patientia ferebāt, dūmodo
ad Chriſtiana ſacra celebranda ab ijſdē
non cogerentur. Adhæc etiā illis Socra
tis & Platonis proponemus ſententiā:
hi namq; ijs, qui patriæ ſuæ in qua nati
eſſent leges & Religionē non proba-
bant, nihil aliud cōcedi poſſe ſenſerūt,
quàm vt ad ea loca ſe conferre poſſent,
in quibus illa ſeruarētur inſtituta, quæ
ipſi patrijs ritibus ac legibus prætuliſ-
ſent. Propter hæc ergo parū ciuiliter &
modeſte eos facere docebimus, ſi ex-
torquere à Maieſtate tua cupiāt, vt illi
quoq; Bredanæ Libertati, in qua qua-
driēnij tēpus, ijs quibus catholica reli-
gio diſplicebat ad bona ſua diſtrahēda,
& ad nouas ſedes quærendas definie-
batur, aliquid adijciat. Hinc porro
iam ipſis æſtimandum relinquemus,
quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

quam turpe & flagitioſum haberi debeat, ſi illud Maieſtatis tuæ beneficium vſque adeo contemnant, vt ne hac quidem ipſa, de qua paulo ante agebamus, pacis Gandenſis confirmatione ſibi ſatisfieri patiantur. Hoc certe huius pacis ante biennium ipſis conceſſum beneficium, dicemus omnia illorum vel immoderata vota ſuperaſſe, vel ſuperare ſaltem debuiſſe. Oſtendemus id à ſola Maieſtatis tuæ erga ſuos comiſeratione, tunc fuiſſe impetratū; quia coniunctis iam contra milites tuos ipſis etiam Catholicis, res amplius bello definiri non poterat, abſque longe grauioribus ijs, quæ perpeſſi fuerant ſubditorum tuorum malis; vel abſque certa potius miſerrimarum Ditionum internecione. Facile ergo eos videre poſſe dicemus, quam intoleranda, & omnis contra Principem ſuum immodeſtiæ plena poſtulatio ſit, vt eorum aliquid à te approbetur, quę poſt illam ipſam Gandenſem pacem, cum tanta Catholicorum iniuria, ab ipſis tam turpiter innouata ſint. Adhæc iam ſeorſum Caluinianos & Catholicos monere non prętermittemus. Caluinianis

dicemus, nos facile largiri poſſe, vt eius, quam per errorem amplexi ſunt Religionis ſuæ ſtudio, cum multitudinem ſuam intuentur, conſcientiarum ſuarum, vt vocant, vbique à nobis exigant libertatem. Pati quoque nos, iam aliquo modo poſſe dicemus, vt quibus in locis in pace Gandenſi permiſſa fuerunt Religionis illius exercitia, in ijſdem illa retinere ſtudeant. Si quid enim in hac poſtulatione, ſicuti ſupra expoſuimus, reperitur immodeſtiæ, id propter omnibus inſitum erga Religionem ſuam amorem, non penitus excuſatione vel venia indignum eſſe dicemus. Poſtremo quod eorum etiam, quæ poſt huius quoque belli exordium ab illis contra eam, quam inter ſe inierant, concordiam, in Religione atque alijs in rebus per inauditam forte hactenus populi licentiam, geſta & mutata ſunt, vel veniam vel impunitatem vel obliuionem poſtulent; nondum nos grauiter accuſare poſſe demonſtrabimus. Nam & hoc innatum, omnibus hominibus eſſe nouimus, vt cul-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

pam ſuam, non facile agnoſcant: & ſupra communem mortalium virtutem poſitum eſſe intelligimus, vt pœnam aliquis, tametſi a propria conſcientia accuſetur, ſponte ſubire ſit paratus, ſi vel fuga ſibi conſulere, vel armis etiam ſe defendere poſſe confidat. Hæc igitur omnia, vel Religionis zelo, vel naturalibus affectibus indulgeri ac cõdonari poſſe concedemus; ac partim nõ omnino reprehendēda, partim nõ grauiter reprehendēda confitebimur. Quod ſi ne his quidem contenti, hoc quoq; religionē à ſe exigere affirmare nõ verebuntur, vt illa etiā quæ poſtea, ſicuti dixi, contra Religionem noſtrā, & contra ipſummet ipſorum fœd⁹ admiſerunt, rata à Maieſtate tua haberi petant; eo ipſo deprehendere eos poſſe dicemus, falſam & impiā eſſe Religionem, quæ tam improbe & deformi poſtulationi vel leuiſſimū honeſtatis ac pietatis zelum prætexere non erubeſcit. Quiſquis enim tale quippiam affirmare audet, is profecto dicit, eas qui vi ſe, quod cupiunt, in ciuitate aliqua obtinere poſſe confidunt, iure quoque ſe poſſe Religionem ibi ſuā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ciuili bello introducere, & contrà ſentientibus propriam Religionem eripere, tametſi in ea nati atque educati illam à maioribus ſuis acceperint; tametſi legitimus vrbis illius Magiſtratus in veteri Religione permanens id fieri vetet; tametſi id ſe non auſuros inito cum magiſtratu ſuo fœdere ſanctè prius promiſerint. Quicunque certe populus huc vſque progredi non verebitur, non zelo vel ſtudio Religionis accenſus, ſed manifeſto furore percitus haberi poterit. Quicunque miniſtri, eiuſmodi furori facem concionibus ſuis prętulerint, eo ipſo ſeſe Satanę miniſtros proculdubio prodent. Itaq; ſi ipſemet Princeps Auriacus, cui non minor ea in re, quam nobis, contumelia fieret, tali populo vel talibus miniſtris non acrius ſeſe, quam nos ipſi, opponeret; priorem illam ſuam ob virtutem, & multas alias inſignes animi dotes, exiſtimationem, quam apud Maieſtatem tuam, & nos omnes propter hæreſim, & quia ſubditis à te deficientibus ſe ducem præbuit, iamdudum amiſit; apud exteros etiam & ſuæ Religionis ſocios vel ſola hac tam nefaria

diſſimu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

diſſimulatione proculdubio amitteret. AdCatholicos deinde nos conuertentes, ipſos quoque aliqua ex parte excuſatione dignos iudicare nos poſſe dicemus; quod perpetuum cum popularibus ſuis bellum abominantes, quodque præfectorum & militum tuorum frequentes, vt ipſi ſibi perſuadēt, iniurias non amplius ferentes; quod denique ſpe quadam, quod ea potius ratione alienatæ à Catholica Religione prouinciæ priori fidei reſtituerentur, illecti, neq; piè ſatis intellexerint, quam turpis & ipſis ignominoſa fuerit hæc ipſorum cum hæreticis coniunctio; neque vt æquum erat conſiderauerint, ſe contra Catholicum ſuum Principem, atque eundem Religionis ipſorum contra hæreticos propugnatorem arma ſumere; neque prudenter animaduerterint, quanto grauioribus ærumnis cæco illo & temerario conſilio, & ſeipſos & miſerrimam patriam & ipſam denique Religionem eſſent inuoluturi. Quamobrem nullam amplius excuſationem illis ſupereſſe monebimus, ſi nunc etiam oculis ſuis intuentes, quantas poſtea vires ſumpſe-

rit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

rit hoc auitæ ipſorum Religionis incendium, quidque ſibi metuendum ſit ab ijs, qui ardente bello Religionem eorum potius euertere, initum cum ipſis fœdus tam turpiter violare, ac tot ab ipſis ciuitatum ac procerum alienationem & ſeceſſionem contemnere; quàm arma noſtra cum tanta ipſorum pernicie in viſceribus eorum graſſantia propulſare maluerunt; in eadem coniunctione permanere neque ad principem aliquando ſuum, eam quã ipſi ſibi fabricauerant, pacem tanta benignitate offerentem, atque omne contra hæreticos illos auxilium pollicentem, ſe conuertere decreuerint. His porro rationibus iniquitate & turpitudine, quam in hac pace reſpicienda declararent, tam Catholicis quam Caluinianis demonſtrata, poſtremo loco vtroſque monebimus; vt oculos in ſe, & liberos coniugesque ſuas, atque in magnitudinem calamitatum, quas hactenus perpeſſi ſunt, quaſque nunc patiuntur, & quas, durante bello, paſſuri ſunt, conuertentes, ſui ipſorum ac miſerrimæ patriæ aliquando tandem miſereantur; atq; tã ſalutare hac pace tot

malis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

malis & ęrumnis liberare ſtudeant. Vident deſolatos & incultos plurimis in locis fertiliſſimos quondam aliquarũ prouinciarum agros: vident Ciuium ſuorum opes ad gerendum paribus viribus nobis cum bellum non amplius ſufficere, & quotidie minus ſuffectu-ras: vident deniq; hanc tã periculoſam ipſis tam in Repub. quam in Religione mutuam diſſenſionem. Iactẽt ergo, vt volent, ſe ciuitates habere inexpugnabiles, vires noſtras, prout eis videbitur, tanquam ad bellum hoc conficiendum impares deprimant atque extenuent. Attamen ni plane cæci ſunt, proſpicere quoq; poſſunt quam intolerabilia mala, vel per exercitus noſtros, vel per ſummam caritatem & famẽ, quæ cum in foribus eſſe videntur, vel per morbos, caritatis & inediæ comites, niſi Deus eos clementer auerterit, ex belli longitudine ſint ipſis pertimeſcenda. Cum igitur omnes facile intelligant, vix vllam tam iniquam eſſe pacem, qua tot ærumnæ non eſſent redimendæ, hoc præterea nos conſiderandũ illis relinquere dicim⁹, quo nomine appellari hoc cõſiliũ debeat,

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

quod hanc etiam pacem qua nullam aliam ipſis commodiorem à diuina miſericordia optare potuiſſent, repudiare non dubitabit. Habituri per illã ſunt omnium, quæ in prouincijs Maieſtatis tuæ geſta ſunt, perpetuam obliuionem; habituri ſunt eam quam optant in Hollandia & Zelandia religionem; habituri etiam alijs in locis omnibus integram conſcientiarum libertatem; prouincias denique ſuas habituri ſunt ab omni externo milite in poſterum liberas; ac veteribus ſuis priuilegijs omnibus per ſummam ſecuritatem fruentur. Quodſi igitur his & alijs plurimis commoditatibus contemptis, ea tantum vel præcipua de cauſa, vt paucis quibuſdam prętereа in ciuitatibus concionibus fruantur, vtque ea, quæ per ſummam plebis licentiam in religione potiſſimum nouata ſunt, reſcindere non cogantur, bellum tamen tot malorum ac ærumnarum agmen ſecum trahens huic paci prætulerint: ipſi, vt diximus, viderint quod nomen huic conſilio ſuo daturi ſint, nos certe niſi plane fallimur, cum omnibus recte ſentientibus manifeſtum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

furorem, Deo propter peccata ipſorũ id permittente, ab hoſte humani generis Satana ad miſerrimas illas prouincias ad interitũ vſq; afflgẽdas immiſſum, appellari iure poſſe cenſebimus. Eo vero magis hoc ipſorũ conſilium oẽs abominaturi ſunt, quod propter longã ipſorum à legitimo ſuo Principe, tam multa illis tã clemẽter indulgente, alienationẽ & defectionem, tanta in eo ſit tam manifeſta turpitudo & iniquitas.

REX. Cum hæc ita ſeſe habeant, ſicuti ſeſe habere veriſſime & pleniſſime oſtendiſti, cauſam non video, cur de pace tibi ſit amplius dubitandũ. Nam cũ ego Gandenſis pacificationis formulã iterũ approbare ſim paratus; & incredibile prorſus videatur, hanc quam deſcripſiſti in illis fore amentiam; nulla quoque fore videtur in ijs, quæ ad religionem pertinent, quæque præcipuum afferunt concordiæ impedimentum, inter nos & illos in iſto veſtro conuentu, controuerſia.

DVX. Fieri quidem poterit, vt illi tam perſpicuis adducti rationibus ſaniora conſilia amplectantur. At fiere quoq; & illud nihilominus poteſt, vtque ve-

rũ fateat, futurũ quoq; nõ leuiter me-
tuo; ne propter admirabilem illam cõ-
cionum ſuarum, qua illi capti ſunt,
dulcedinem & ſuauitatem, his ipſis, nõ
dicam, tam honeſtis & æquis, ſed mol-
libus conditionibus acquieſcant, niſi
aliquid illis vltra Gandenſem quoque
pacificationem cõcedatur. Quamuis
aũt Catholici per omnes has Ditiones
Deũ Opt. Max. dies ac noctes precẽtur,
vt illa ſaltem Gandenſis pacis formula
Caluinianis placeat; quamuis præterea
ipſe Princeps Auriacus, ſicuti mihi om
nino perſuadeo, ſi modo ipſi quoque
pax offeratur, quã ipſe ſibi neq; pericu-
loſam, neq; contumelioſam eſſe iudi-
cet, omni ſua auctoritate & potentia
operã ſit daturus, vt eadem illa Gandẽ-
ſis concordia à Maieſtate tua oblata, à
Caluinianis recipiatur: veriſimile ta-
men forſan eſt, neque preces vel mi-
nas Catholicorum, neq; Auriaci dili-
gentiam & auctoritatem, neque ius ip-
ſum, neque quæ memorauimus peri-
cula, in obſtinatis illorum animis, at-
que illa quam dixi concionum dulce-
dine, & nimiæ licentiæ vſurpatione
deprauatis, eam quã optamus, & ipſis
expe-

expediret, vim eſſe habitura. Quod ſi ergo illi inſanire pergant; Princeps quidem Auriacus turpe, & ſuis rebus inutile iudicabit, ipſos deſerere. Catholici vero gementes & inuiti ob eas cauſas, quæ hactenus illos in fœdera retinuerunt, in eodem perſeuerare cogentur. Maieſtati igitur tuæ ſicuti dixi conſiderandum eſt; ſitne aliqua iuſta cauſa, cuius gratia aliquid illis vltra pacem illam Gandenſem ſit concedendum; vt quam ſibi & patriæ miſericordiam infœlices tam obſtinate denegant, eam in tua præſtanti bonitate atque humanitate, ſupra omne ſuum meritum reperiant. Mihi certe, vt ingenue fatear, doctus ille vir, per eas, quas apud me expoſuit rationes, aliquid eſſe concedendum perſuaſit. Quidnam illud ſit, & quibus legibus intra iuſtos fines, vltra quos nos nulla ratione pertrahi patiemur, aſtringendum, paulo poſt auditurus es. Nunc eò vnde me Maieſtatis tuæ oratio degredi coëgit reuertens, illi primum dubitationi tuæ ſatisfaciam; in qua ſentire videris nullo modo abſque peccato, ac Dei indig-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

natione, te publicum poſſe tolerare alterius, quam Catholicæ Religionis in Ditionibus tuis exercitium. Itaque ſi peccatum ſemper eſſet, ſicuti Maieſtas tua dicere videbatur, iniqua illa, quæ propoſituri videntur, ordinum Belgicorum poſtulata quomodocunque admittere, procul à nobis vel ab vllo Catholico abeſſe debet, vt Maieſtati tuæ tam ſcelerati ſit conſilij auctor. Nouimus omnes; quæuis potius acerbiſſima ſupplicia perferenda, ac mille prius mortes ſubeundas, quam vllum diuinum præceptum bono viro violandum, vel vllum aduerſus Deum facinus committendum. Itaque etiam ſcimus; Maieſtatem tuam omnes ſuas opes, omnia regna in periculum adducere debere, ac ſi fieri poſſit Hiſpanos, Italos, Siculos atque Indos ſedibus ſuis excitos in Belgarum capita, vel oppreſſuros hoſtes ſuos, vel opprimendos ab ipſis immittere, quam poſtulatis illorum, quæ abſque diuina offenſa recipi poſſint, ſatisfacere, vel credere velle. Quodſi aliqua tamen neceſſitas interuenire poteſt, quæ doceat ipſam illam diuinam legem, quam violari

metui-

tuimus, ad taſia tolcranda nos adigere, quæ, remota eiuſmodi cauſa, non eſſent vllo modo toleranda; hoc certe caſu, quæcunq; illa fuerint, quæ obſtabunt, quo minus illi cauſæ acquieſcas, ſiue Religionis nomen, ſiue dignitatis, ſiue famæ prætulerint, Maieſtas tua per veram, vt dixi, animi magnitudinem contemnere debet; ne quod cauſæ illius interuentus vtilius, & Deo gratius effecit, atque omnino faciendum iure perſuaſit, propter priora illa impedimenta, quæ vim iam ſuam amiſiſſe intelligũtur, eligere verearis. hoc, inquam, igitur interueniente caſu, ſi conſilia tua ad ipſum accommodaueris, non religio proditur; ſed id fit quod ratio, pietas, & ipſa Religio, quæ per eiuſmodi manſuetudinem & patientiam non raro creuiſſe legitur, fieri iubet; quodque omnium tuarum Ditionum, quarum aliæ viris & opibus exhauriuntur; aliæ tam miſerabiliter vaſtantur, neceſſitas exigit: non conceſſa tibi à Domino pietas ſubditorum pedibus ſubijcitur, ſed gladius ſuo loco, & tempore pie & vtiliter in vagina continetur; non ignauiæ infamia ſuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

cipitur, ſed veræ prudentiæ & iuſtitiæ laus apud bonos acquiritur, atque inconſultæ & iniuſtæ temeritatis nota vitatur. Quoniam igitur id duntaxat in controuerſiam venit, vtrum ex aliqua iuſta cauſa publicum hæreticæ Religionis exercitium, in quibuſdam etiam Brabantiæ ac Flandriæ locis admitti à Maieſtate tua poſſit, & debeat; atque ideo falſum quoque ſit, hanc permiſſionem inter peccata ſemper eſſe referendam; animaduertendum tibi eſt, aliqua eſſe facta, quæ peccati labem & turpitudinem perpetuo ſecum habeant coniunctam; alia rurſus in ſpeciem quidem deformia, ſed quę propter aliquam, vt dixi, cauſam, vel ſine flagitio tolerari, vel etiam cum pietate & vtilitate fieri poſſunt. Adulteria, periuria, furta, rapinæ, atque alia huius generis facta, nullo caſu à peccati labe abſoluuntur; pecuniam latroni mittere; Tyranni fortioris bellum contra ius inferentis iugum ſubire; iniquas & Reipublicæ graues conditiones à victoribus iniuſtis impoſitas implere; fœnus

ac

ac ſcorta in vrbibus tolerare, per ſe quidem deformia videntur, ſed vel propter præcedens iuſiurandum, vel propter iuſtum grauiorum incommodorum metum, ſæpenumero inter rectè facta merito referri poſſunt: atque ideo, nunc priuati prudenter talia facta tolerare non recuſant; nunc ſancti, ac Reipublicæ ſuæ amantiſſimi magiſtratus ſapienter etiam approbaſſe deprehenduntur. Sicuti autem hæc ita habere ſeſe negare non poſſumus; ita etiam fateri cogimur ad hoc genus eſſe referendum id, de quo in præſentia queritur, hoc eſt; vtrum Catholicus & pius Princeps diuerſam ab ea, quam ipſe profitetur, religionem in ſuis ditionibus publice coli permittere debeat. Omnibus enim ſeculis Chriſtiani Principes in ſuis Prouincijs Iudæos tolerarunt: vel quia, quos ad fidem conuertere non potuerant, nunquam apud infideles conuertendos expellere, turpe putabant; vel vt inter Chriſtianos perpetuò exiſterent, qui perpetua ſua calamitate cauſam quoque calamitatis ſuæ, quod Chriſtum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Dominum interfeciſſent, nobis indubitatam redderent. Chriſtiani Imperatores non paucis annis idolatra turpiſſimorum Deorum ſacra pluribus in locis ab Ethnicis celebrari non interdixerunt. Aut enim forte tam ipſi quam Eccleſiæ doctores verebantur, eam alijs eripere libertatem, quam ipſis paulo ante ſub infidelibus Principibus iniuſtiſſime ſibi ereptam perpetuis ſcriptis conqueſti fuerant. Aut tantam eſſe putabant veritatis vim, quæ facile poſſit ex animis infidelium cultum idolorum eximere; atque ideo neceſſe non eſſe, fidelium manibus ſimulachra deijci, quæ ipſimet idolatræ ſponte ſua eſſent confracturi. Theodoricus Rex Italiæ Ioannem Pontificem eius nominis primum, Theodorum, duoſque Agapitos Oratores ad Iuſtinum Imperatorem, qui Arrianos expulerat, eorumque Eccleſias Catho, licis aſſignauerat, miſit; qui eum adhortarentur, vt Arrianos reſtitueret; ſin ſecus animatus eſſet, ſciret ſe omnes Italiæ Eccleſias,

ſias, Catholicas præſertim, demoliturum. Magnifice & perbenigne primo quidem excepti legati ſunt, qui vbi Conſtantinopoli rationem legationes expoſuere: cum flectere Iuſtinum non poſſent, ad lachrymas verſi ac ſuppliciter petentes, vt perituræ Italię vnà cum Catholicis omnibus ſubueniret, eo tãdem pium hominem propulere, vt Arianos reſtitueret, atque eos viuere ſuis legibus & inſtitutis ſineret: itaque fidei cauſa hic poſtpoſita. Satis denique grauem cauſam Huſſitarum tẽpore Sigiſmundus Imperator habuit, cur eos, qui à Catholica Religiõe tunc defeciſſent, armis ad eã reuocare ſtuderet; poſt aliquot tamen infelices cũ ipſis dimicationes, ſiue illæ hoſtiũ fortitudini, ſiue occultiori alicui cauſa tribuendæ ſint, pacem cum hoſtibus inire, & ad vitanda in poſterum longiſſimi belli incommoda, aliquas ipſis Eccleſias Pragæ permittere non dubitauit. In ea deinde vrbe Huſſitæ & Iudæi cum Catholicis permixti, nullã quod ſciam iufamiæ notam Bohemiæ Principibus, tanquam religionem prodentibus, vel contra Dei legem eiuſmodi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

permiſſione peccantibus, propterea inuſſerunt. Sed quid nobis vel his vel alijs exemplis opus eſt, cum fœdus in ditione Luxenburgica cum Belgis per fratrem fœl.m. initum, & à Theologis Catholicis & Iuris peritis approbatum, & per Maieſtatem tuam confirmatum, omnem hanc controuerſiam aperte dirimat? Namq́ue per fœdus illud, in quo Theologi definire ſunt auſi; nullam vel Catholicæ Religioni, vel tuæ dignitati fieri iniuriam, in hæreditarijs tuis ditionibus, Hollandia & Zelandia excluſum prorſus eſt Catholicæ Religionis exercitium. Qui ergo in beneficij loco poſituri procul dubio fuiſſent, ſi vel vnica in ſingulis earum prouinciarum vrbibus relicta Catholicis fuiſſet Eccleſia, apertiſſime profecto confitentur, aliquam interdum exiſtere poſſe cauſam, cur Catholici Principes ab omni culpa immunes, vel etiam laude digni haberi poſſint, tunc, cum hæreticis in ſuis ditionibus publicos non interdicunt damnatæ ſuæ religionis conuentus, ritus & ceremonias. Cum igitur Maieſtas tua illis pacis ante biennium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ennium initæ conditionibus ſubſcripſerit, & ſententiam illam Theologicam approbarit, de cauſa quidem permiſſionis, iuſtane ſit, an iniuſta examinari poſſe non negat; ipſam vero permiſſionem, ſi de cauſæ honeſtate vel neceſſitate conſtet, ſe non damnare palam eſt profeſſa.

REX. Cogor ſane confiteri hæc ita ſeſe habere. Expecto igitur quam mihi idoneam ſis allaturus cauſam, cur me oporteat vſque ad tolerandum etiam in quibuſdam aliarum prouinciarum ciuitatibus hæreticæ religionis exercitium, obſequi poſtulatis Ordinum; quos hoc à me petituros indicare velle videris. Potuit forſan ante biennium abſque flagitio & abſque nominis & dignitatis meæ detrimento, quo bonos & fideles ſubditos lõgo bello fatigatos recrearem, à me permitti, vt in Hollandia & Zelandia Catholici ritus tantiſper ceſſarent, donec per omnium prouinciarũ Ordines, quid de his rebus & alijs fieri deberet, ſtatueretur. Credibile quippe tunc erat, in communi omnium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Ditionum conuentu Catholicas prouincias, in quibus Catholici tantum in magiſtratu erant auctoritate & numero longe alijs ſuperiores, duas illas vel ratione, vel vi fuiſſe ad officium reuocaturas, atq; huic, quo nunc ipſę quoque flagrant, incendio legitimum aliquod remedium inuenturas. Nunc vero non modo omnem nobis Hollandiæ & Zelandiæ Chriſto reſtituendæ ſpem eriperemus, ſi tam iniquas conditiones recipiamus, verum etiam reliquas Catholicas prouincias, quantum in nobis eſt, Chriſto ereptas Satanæ poteſtati traderemus: quia dubitari vix poſsit, quin incendium hoc intra non longum adeo tempus, omnes ægri huius corporis partes inuaſurum eſſet, & abſumpturum. Incredibile ergo prorſus mihi videtur; poſſe aliquam reperiri cauſam, propter quam iuſtum haberi queat, nos tantum adire Catholicæ religionis in illis prouincijs extinguendæ periculum, quod illa publici exercitij permiſſio manifeſte nobis minatur.

DVX. Nihil eſt, Clementiſſime Rex, quod atrocioribus, quam res poſtulat, verbis

verbis prolatum, æquo etiam atrociorem & formidabiliorem ſpeciem in animis noſtris non gignit, & propterea magnum etiam afferat impedimentũ, quo minus eam propius inſpicere, atq; examinare cupiamus. Meminiſſe igitur Maieſtas tua debet, quamuis hæc à quibuſdam noſtrum, ijs, quibus & ipſe vſus es, verbis interdum ita exaggerentur, non eſſe tamen ideo tantam huius periculi magnitudinem, quãtam eiuſmodi verba iudicare videntur. Ac de periculi quidem huius, quod ex tanta hæreticorum libertate metui poteſt, magnitudine, deque differentia, quæ inter hanc, quam nunc illi forte poſtulabunt, libertatẽ, atque eam, quæ fuit illis ante biennium conceſſa reperitur, paulo poſt acturi ſumus. Nunc tãtum dicimus, Chriſtianorum vel Catholicorum animas Satanæ non tradi, non modo cum ſua apud illos ſacra hæretici vel infideles celebrare permittũtur, verum etiam cum Imperium & poteſtatem in Chriſtianos ijdem infideles ſeu heretici obtinent. Chriſtiani olim inter mille genera ſuppliciorum quibus ad abnegandam veritatem cogebantur,

gebantur, ſuos frequentius perſecutores Chriſto lucrifaciebant, quā ſuas animas Satanæ tradebant. Nunc etiam quotquot Pragæ, vel Curiæ, vel Auguſtę, vel in alijs Germanię locis Catholilici degunt, in Satanæ poteſtatē nō veniunt, quod hæretici quoq; ſuas ibi cōciones & ceremonias habere non prohibeantur. Poſtremo in Gallia experientia docuit, illud ipſum quod metuimus incendium, latentibus hæreticis maiora ſemper incrementa accepiſſe, poſt conceſſam vero hanc ipſis libertatem, vel aliqua ſaltem ex parte ſopitum, vel nō latius ſaltem ſerpſiſſe. Admiratione quidem hoc dignum videtur, quamuis ſua quoq; ratione nō càreat, quam poſtea forte intelligemus: nunc vero ad eā quam inquirere inſtituimus cauſam, ſi poſſumus, inueniendā accedamus, quā talē exiſtimare merito poſſimus, vt ſi eā Maieſtas tua ſecuta, in quibuſdam extra Hollandiam & Zelandiam ciuitatibus liberum eſſe patiatur proteſtantium religionis exercitium, à nullo cordato viro iure reprehendi queat, ſi modo permiſſam ipſis libertatem, certis legibus, & condi-

tionibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

tionibus,quo minus nobis obſtet , a-
ſtringamus,eã vero legem ſicuti poſt-
ea intelligetur,præcipuæ futuræ ſunt,
vt quã in pauciſſimis fieri poterit, alia-
rum Prouinciarum ciuitatibus hæc il-
lis libertas concedatur,vtq; duę ſaltem
in Hollandia & Zelandia nominentur
vrbes,in quibus Catholica quoque ſa-
cra publicè celebrentur.

REX. Age vero eam nunc in mediũ
profer.Nam ego quidẽ perſuadere mi-
hi non poſſum, vllã eſſe tam grauẽ,quę
excuſſis nobis tam pijs & neceſſarijs ar
mis,tanti periculi magnitudinem , cũ
tanta dignitatis noſtræ iactura contẽ-
ni debere,poſſit euincere.

DVX. Antequam ad hanc,quam in-
dicari tibi poſtulas,cauſam explicandã
veniam,demonſtrandum prius nobis
eſt,admodum ancipitem & dubiã no-
bis haberi debere huius tam prolixi
& calamitoſi belli,ſi id forte paci præ-
ferendum eſſe cenſeamus,noſtram vi-
ctoriam: diligenter enim futuri euen-
tus coniecturas examinantibus,æqua-
les illæ ꝓfecto,vt ingenue quod res eſt
eloquamur,vel etiã paulo potiores eſ-
ſe videẽtur, q̃ hoſtibus,quãuis cum tam
poten-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

potentis Principis, tam inexhauſtis opibus, ac tam inuictis, atque exercitatis copijs bellum gerant, quam quæ nobis certaminis huius victoriam pollicentur. Neceſſe porro eſt, hoc primum ita ſeſe habere, demonſtrari, cum alioquin omnia grauiſſima belli incommoda, merito cõtemnere poſſes, ſi certiores haberemus de noſtra, quam de hoſtium victoria, coniecturas. Vbi vero quantopere nobis ſit pertimeſcendus triſtior, quem Deus auertat, belli euentus, ex coniecturis illis cognoueris, æquum tunc profecto fuerit, magnã te in hac de pace & bello cõſultatione, habere illarũ rationẽ. Nã & iter aliquod ob inſignem aliquã ex eo vtilitatem ingreſſuri, de mutando profectionis conſilio merito deliberare poſſent, ſi ex omnibus quotquot iter illud ſuſcipiunt, tam multos, vel etiam plures eſſe, qui in illo à latronibus interficiuntur, atque illi, qui euadunt, intelligerent. Ea ergo ſigna, ſiue has, vt dixi, coniecturas, ſi placet primo breuiter audiamus, vt hoc veluti fundamento iacto, ad ipſam, de qua deliberamus, quæſtionem demonſtrandam accedamus.

mus. Primum igitur conſtat non vnũ, ſed permultas, ab hoſtibus occupari ciuitates, vſque adeo munitas, vt vix ſperandum nobis ſit, eas per vim, aut per aſſultus, vt vocant, aliquando poſſe expugnari. Vt aũt aliquæ interdũ hoc modo capiantur, veriſimile tamen eſt, nõ modo in irruptionib⁹, verũ etiã in medijs vrbibus iã captis, victoriã noſtram plurimorũ & fortiſſimorũ militũ ſanguine nobis conſtaturã: atq; ea de cauſa talem in militibus ad alias progredientibus fore terrorem, vt vix vllis Ducum imperijs in poſterum ſint parituri, neque toties ſeſe tam manifeſto periculo, vel morti potius obiecturi. Satis autem apparet, inſignem fere ſemper futuram in obſeſſis vrbibus propugnatorum conſtantiam; tum quia fortioribus ſemper militibus earum vrbium, de quarum periculo metuitur, cuſtodia commendatur; tum quod non modo militibus & adultis ciuibus, verum etiam pueris forte, & fœminis nõ eſſe parcendum ſibi perſuadent. Secundo quoniam facile perſpicere poſſunt, quænam ciuitates proximę ſint obſidionis periculo, eas commeatu &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

rebus neceſſarijs ita ſemper inſtruunt, vt ipſa etiam deditio noſtris non ſit, niſi poſt longum tempus admodum ſperanda. Quis autem dubitet interea quoque temporis, multis rationibus obſeſſis per ſuos poſſe ſubueniri, vt vel obſidione liberentur, vel intromiſſo nouo milite ac commeatu, obſidionem diutius tolerare queant. Nam licet acciſis iam Ordinum opibus, talem exercitum habituri non ſint, quem noſtro opponere poſſint, ad auxilium tamen laborantibus quomodocunque ferendum ſatis virium habituros credibile eſt. Tertio ne in agrorum quidem, quamuis ipſis nos patiamur, depopulationibus magnam noſtris ſpem collocandam eſſe video. Nam & illis ipſis viribus, quibus noſtras vrbibus aſſidentes laceſſere poſſunt, populationes quoque inhibere non erit illis admodum difficile, & noſtri relictis à tergo hoſtilibus oppidis, propter inopiam commeatus longius hoſtium fines penetrare facile non audebunt. Hæ ergo difficultates merito nobis ſunt in hoc bello metuendæ: non probant

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

illæ quidem hoſtes eſſe viribus ſuperiores, ſed quia veriſimile eſſe oſtendunt, eos à te non ſuperandos, vel ſaltem longiſſimo tempore ſuperandos, eandem prope vim habere iudicandæ ſunt, ac ſi hoſtes omnino fore ſuperiores demonſtrarent. Eo vero magis nos pluris eas facere oportet, quod bello durante in ea etiam, quæ nunc commemorabo pericula incidere poſſumus. Sit ergo quarta contra nos coniectura; quod neque poſſumus, neque debemus eſſe extra metum, ne in tam prolixo bello, in quo præſertim vix hieme quoque reſpiratur, peſtis vel alia lues, fideliſſimum ac fortiſſimum exercitum magna ex parte abſumat, atque omnem deinde victoriæ ſpem funditus abrumpat. Quinto ea etiam de cauſa metuendum nobis merito eſt, quod contingere queat vt aliunde, hoc eſt, à Turca vel ab alio Principe bellum aliquod exoriatur, quod vel longe deteriore conditione Maieſtatem tuam cum Belgis tranſigere cogat; vel vires tuas diſtrahens, bellum ipſum multo tum longius, tum difficilius reddat, vel potius

in manifeſtum nos periculum amittendæ vtrobique victoriæ conijciat. Sexto notandum eſt, tuæ quoque Maieſtati, hoc eodem bello durante, aliquid humanitus accidere poſſe. Eo vero caſu, quem Deus vehementer auertere dignetur, tam Hiſpani proceres quam huius exercitus Duces, Principe in tam tenera ſucceſſorum ætate deſtituti, plurimis & grauiſſimis impliciti difficultatibus, vel bellum hoc penitus deſerere, vel incommodiſſimè, ac longè maiori cum periculo adminiſtrare cogerentur. Atque interim taceo, quam credibile ſit, non defuturos etiam exteros, qui aperte Belgis opem laturi ſint, atque improbas ſuas opes & cupiditates, quas nunc etiam vix tacitè cohibere poſſunt, non amplius diſſimulaturi. Poſtremo certum omnino eſt, vt nihil reticeamus, hoſtes ſi viribus & ſumptibus ad bellum longius ſuſtinendum ſe ſentiant exhauſtos; ſi vel vno atque altero aduerſo prælio fracti, vel vnius atque alterius munitæ ciuitatis expugnatione cõſternati, deſperare de victoria incipiant; vel etiam
ſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ſi aliquo modo tam diuturni belli tædium capere cœperint, per hanc occaſionem non ad veniam admiſſorum poſtulandam; non ad poſitas à Maieſtate tua pacis condiciones ſuſcipiendas conuertendos; non denique ad fidem & obedientiam legitimi ſui Principis redituros, ſed de alio ſibi Principe, quem etiam non defuturum dubitari non poteſt, quærendo & conſtituendo ſerio cogitaturos. Hoc periculum quod ipſam tibi victoriam è manibus excutere poteſt, vel bellum ſaltem ipſum earum virium, quibus poſtea defendentur, acceſſione tanto reddere difficilius, maximam, ni fallor vim ad Maieſtatem tuam & ſuos omnes promouendos habere debet, non ad faciendam ſolum, verumetiam ad maturandam pacem, ne omnium laborum, periculorum, & ſumptuum noſtrorum fructum alter intercipiat. Tantum quippe, & tam alte his cum quibus nunc bellum gerimus, inſitum ſiue iure, ſiue iniuria eſt odium Hiſpanorum & externorum militum; tantus metus earum pœnarum, quas luituros ſibi perſuadent; tantus hor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ror eius conditionis in qua poſt bellum, ſub tam infeſtis, & tam male de ipſis ſentientibus victoribus ſeſe futuros augurantur, vt incredibile ſit eos, vbi primum ſpe victoriæ deſtitui cœperint, patronum potius quendam & defenſorem, ac vocationem ſuam loco beneficij habiturum ſibi quæſituros, quam eius iterum ſubituros imperium à quo præter alias pœnas, longe duriorem quam vnquam, ſeruiendi conditionem ſibi merito metuere debeant. Quod ſi Catholici forſan aliqui, qui fidem, amorem, & obedientiam erga Principem ſuum non omnino exuerunt, quique propter ipſam quam retinuerunt Catholicam fidem, meliorem & tolerabiliorem ſuam conditionem ſub legitimo ſuo Domino fore credunt, de tanto ſcelere non cogitabunt. Hæreticos certe eo eſſe animo dubium non eſt, vt ad vnum omnes perire ſe potius, quam ſub militum & præfectorum tuorum imperio viuere, ac legibus contra hæreticos latis iterum ſe coërceri velint. Cum vero conſtet, non ſolum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

lum in duabus illis omni ex parte nunc munitiſſimis , & prope inexpugnabilibus prouincijs, ſed in nonnullis etiam Brabantiæ , Flandriæ, Geldriæ, & Friſiæ ciuitatibus hæreticos Catholicis eſſe potentiores, Maieſtas tua facile videt , quid tibi merito ſit ſperandum , ſi ad vires illorum quantumuis attritas accederet illius etiam, quem ſibi præficerent, Principis potentia.

REX. Satis quidem apparet ex his quam grauem & iuſtum metum, non obtinendæ victoriæ illatæ à te coniecturæ mihi incutere queant : Alia tamen ex parte , præter ſpem illam, quam mihi merito præbet fortiſſimus & fideliſſimus noſter exercitus; cui per Dei gratiam perpetua à me ſuis temporibus ſtipendia ſuppeditari , & ſupplementa mitti poſſunt, duas habere me video cauſas , quæ eandem illam ſpem nobis & noſtris omnibus augere non iniuria poſſunt. Altera eſt , quod præter illas quas adhuc obtinemus ciuitates, Hannonia, & Arteſia, & quædam potentes Flandriæ ciuitates ab hæreticis , non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

tantum ob impiam doctrinam ; verũ etiam ob inſolentiam, tyrannidem, ac ſeditionem eorum alienatæ , ſeſe iam manifeſte nobis adiungunt. Et quoniam illarum exemplum alias imitaturas veriſimile eſt, bellum quoque ipſum profecto additis illorum auxilijs, & diſtractis rebellium copiis, breuius & facilius à nobis confici & profligari poterit. Altera cauſa eſt, cuius tu penitus videris oblitus: quod ſperare Chriſtianos deceat, diuinum ipſis in tanta cauſæ bonitate non defuturum auxilium : quamuis enim non dubitemus, Deum peccatis noſtris offenſum, me & miſeros ſubditos, tam multis huius funeſti belli malis afflixiſſe, omnino tamen ſperandum nobis eſſe intelligemus, eundem Deum & Eccleſiam & Religionem ſuam, ac nos, eius pro viribus noſtris propugnatores, non diutius deſerturum, & Catholicos ſuos ab hæreticis amplius opprimi non paſſurum; ac ſubditorum erga Principes ſuos ſancitam ab ipſo obedientiam, atque hoc tam pernicioſo exemplo tam turpiter conculcatam præclara noſtra victo-

victoria confirmaturum; atque ipſas miſere ſeductas ouiculas, ad Eccleſiæ ſuæ caulum noſtris armis reuocaturum, hoc eſt optimæ, vt dixi, cauſæ cõtra iniquiſſimam potenti ſua dextra, debitam & neceſſariam victoriam & triumphum tandem largiturum.

DVX. Negare quidem non poſſum Arteſię & Hannoniæ & aliarum ciuitatum ad nos adiunctionem, ſi talis eſſet, qualem eam eſſe oporteret, aliquod fuiſſe additurum, ad victoriam noſtram, momentum. Certum tamen eſt & momentum illud ſatis eſſe tenue atque exiguum, & illam ipſam quam nobiſcum appetere videntur cõncordiam, vix hac eſſe concordiæ appellatione dignam. Manentibus enim ſuo loco tot aliarum Ditionum viribus, manentibus cauſis, ea, quæ recenſui pericula, metuendi, ac ſalua ſemper rebellibus ad alium Principem confugiendi poteſtate; quilibet intelligit non eſſe nobis de hac acceſſione, quaſi magnam aliquam bene ſperandi cauſam nobis præbeat, valde exultandum; cum præſertim illi non armis noſtris ſuperati, quod aduerſarios ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

giſ terruiſſet, ſed ſua ſponte in odium illorum ad nos tranſierint. Sed neque vere ad nos tranſiſſe dicendi ſunt, qui arma ſe contra rebelles & hæreticos ſuſcepturos negant, priuſquam iuxta Gandenſis pacificationis formulam Hiſpani atque omnes alij externi milites Belgium reliquerint. Erunt illi quidem hac ratione à reliquis ſeiuncti, neque illos auxilijs vel pecunia iuuabunt, & nos labore cum ipſis quoque dimicandi liberabunt; ſed quia noſtros milites, ſi bellare & vincere cupimus, dimittere non poſſumus, noſtras propterea vires quoad arma cum noſtris non coniungunt, parum promouebunt, atque ideo non adeo magnum vt dixi momentum ad victoriam afferent. Poſtremo ſi rectè rem expendere velimus, hunc iſtorum animum pacis potius, quam belli cauſa nobis eſſe vtilem, exiſtimare debemus. Nam ad victoriæ quidem ſpem non multum, vt dixi, momenti ſunt allaturi: ſi vero pax concilietur ardens iſte quem oſtendunt in Catholicam religionem atque erga Maieſta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ieſtatem tuam zelus merito nos ſecuriores reddere poterit, quod à Caluinianis non violabuntur, quæcunque erunt pacis, in quas cum illis conueniemus, conditiones. Quod vero ad Dei Opt. Max. auxilium attinet, quod tibi in tam iuſto bello adfuturum Maieſtas tua confidit, ſciendum eſt; non poſſe nos, nec debere huius auxilij fiducia, certam & indubitatam nobis polliceri de hoſtibus victoriæ ſpem. Nam hoc ſolum illis permittitur, vel etiam præcipitur, quæ certam à Deo habent proſperi futuri ſucceſſus, ſiue in bello, ſiue in alio negocio reuelationem, quamuis nullis, vel longe minoribus, quã oporteret humanis inſtructi præſidijs, illud aggrediantur. Huiuſmodi enim fretus reuelatione Gedeon, 300. tantum ſecum adductis militibus, innumerabiles fudit Madianitarum copias. Sic etiam Ioſue nulla militum opera, nullis vtens bellicis machinis, ſed ſolo buccinarum concentu, muros Hiericho proſtrauit. Sic poſtremo alij multi, de diuino oraculo certi, nullam aliam quęrebant de futuro euẽtu

certi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

certitudinem; ſiue ipſis adeſſent humana vel naturalia, ad felicem ſucceſſum ſperandum, pręſidia; ſiue non adeſſent. Vbi vero huiuſmodi diuino oraculo deſtituimur, interdum etiam non prohibemur aduerſus hoſtes numero & viribus ſuperiores bellum ſuſcipere, & ſpem victoriæ noſtræ in Deo collocare: non licet quidem indubitatam eo caſu nobis polliceri victoriam; quia ſemper extra illam, quam diximus, reuelationem, euentum Deo nos committere, & eius quam poſtea declarabit voluntati ſubmittere nos oportet: ſed tamen prudenter & pie prouinciã aliquam vires noſtras ſuperantem aggrediemur, quoties nimirum infelicẽ potius conatus noſtri ſucceſſum experiri, quam eam omnino non aggredi præſtat. Hanc enim ob cauſam Mathathias & filius eius Iudas Machabeus, aduerſus potentiſſimos Syriæ Reges, quibus cum ſubiecti Iudei ſeruiebant, ad quos etiam ex Iudeis plurimi defecerant, arma ſumere non veriti, & victoriam ſibi exemplis eorum, qui diuina potentia ſeruati fuerant, pollicentes, immortalem gloriam merito cõ-
ſecuti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ſecuti ſunt, ſiue ſuccubuiſſent, ſiue quod accidit victores euaderent: quia glorioſam mortem pugnando potius ſubeundam merito ducebant, quam illa per ignauiam tolerare, quæ quieſcentibus ipſis euentura non dubitabant. Omnino enim Templum, Religionem, atque adeo gentem ſuam vniuerſam funditus interiturã ſibi perſuadebant, ac nullum amplius peculiarẽ in terris futurum Dei populum, nullamque veram Religionem, ſed ſpurciſſimorum Deorum cultum omnia occupaturum, niſi ipſi pro libertate, vita, patria, templo, ac religione arma ſumerent. Non erat id quidem, quod ipſi metuebant, neceſſario futurum; tum quia tunc quoque non minus potens erat Dominus, Antiochi & aliorum hoſtium copias per Angelum delere, ſicuti paucis antè ſeculis Aſſyriorum exercitum proſtrauerat; tum quia per conſtantiam pro fide morientium Iudæorum, ipſum etiam Antiochum emollire, vel conuertere ad fidem potuiſſet, ſicuti per Chriſti miniſtros & martyres poſt aliquot ſecula de ſeueríoribus Tyrannis triumphauit. At quoniam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

niam Dominus eo tempore deſierat ex ordinarijs illis & euidentioribus miraculis robuſtam iam populi ſui fidem propugnare; neque promiſſiones vel exempla tunc extabant, quæ martyrum patientia religionis hoſtes tandem ſuperari docerent, ad arma potius conuerſi ſunt, & quod viribus ipſorum deerat Dominum peculiari ſuo auxilio in tam neceſſaria ac iuſta cauſa clementer ſuppleturum, piè & iuſtè, quodque exitus docuit, fœliciter crediderunt. His itaque caſibus vel indubitatum ſibi ſpondere diuinum auxilium, ac contra ſpem in ſpem credere, vel ſaltem cum bona eius auxilij non defuturi fiducia, arma etiam debiliora induere, at quibuſcunque nos obijcere periculis, ob cauſæ, quam fouemus, bonitatem non prohibemur. Vbi vero neque peculiaris habetur Dei reuelatio, neque ita pericula nos aggredi oportet; vt præſtare iudicemus in ea incidere, quam ab ijs bello vel alia ratione propulſandis abſtinere: imprudenter certe, ni fallor, & temere auxilij diuini fiducia

optimam etiam cauſam aggrederemur, niſi coniecturæ ex viribus, armis, atque alijs noſtris humanis præſidijs ac medijs petitæ, quæ fœlicem nobis conſiliorum noſtrorum pollicentur euentum, vel pares ſint, vel ſaltem exiguo admodum interuallo debiliores ijs, quæ triſtiorem caſum minantur. Itaque Chriſti quoque ſententia Lucæ 14. prudentia regis illius commendatur, qui miſſa legatione pacem ab hoſte poſtulabat: quia ſuis & aduerſarijs viribus inter ſe collatis, ſuas inferiores eſſe deprehendebat, hanc ob cauſam nullus vnquam Chriſtianos illos repræhendit, qui grauiſſima preſſi Turcarum tyrannide, neque ſecretis coniurationibus, neque publica defectione ſeſe in libertatem aſſerere audent. Nemo eos in crimem vocare ſibi permittit, quod impium magiſtratum, & nullo iure illud ipſum imperium occupantem, ſibi dominari patiantur; quodque fiduciam illam in tam manifeſta cauſæ bonitate de diuino fauore nō cōcipiāt:
tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

tum quia eo contenti eſſe poſſunt, quod non interdicuntur ipſis ſua religionis exercitia; tum quia Deum vires ipſis ad iugum illud excutiendum non ſubminiſtrare proſpicientes, patientiã illam ſibi a Domino imperari (qui alia ratione miſeriæ ipſorum ſuccurrere non dignatur) non ſine cauſa arbitrãtur. Quod ſi Chriſtianos illos magna temeritatis culpa non carituros credimus, ſi diuini auxilij fiducia armis ſeſe in libertatem aſſerere vellent: quamuis victoria ipſorum tot illos calamitatibus liberaret, & Chriſti gloriam, & regnum tantopere promoueret, atque illuſtraret; maiori iure eos reprehendere poſſe videmur, qui longe leuiora conſecuturi ex victoria emolimenta, & veriſimile periculum ex contrario ſucceſſu proſpicientes, in certamen ideo deſcendere non dubitant; quia victores ſe, diuina clementia futuros, ob cauſæ bonitatem confidant. Bonam illi, ni fallor, cauſam hac inconſulta temeritate malam apud Dominum redderent; eo namque ipſo quod & periculum ab ipſo nobis oſtenditur, & non ſatis dignam periculi cauſam nos cer-

nere

nere facit, diſplicere ſibi quod aggredimur: & propterea fauorem ſuum fruſtra à nobis ſperari declarat, quamuis ille pietatis, & iuſtæ cauſæ promouendæ zelus, temeritatis noſtræ culpam efficiat leuiorem. Tunc itaque demum, ſicuti dixi, ſancta & pia videtur ex cauſæ bonitate ſuſcepta fiducia, cum & magnum operæpretium eſt, pericula adire: & non minus, vel ſaltem paulo admodum minus firmę ſunt, quæ pro nobis, quàm quæ contra nos faciunt, ex viribus noſtris petitæ coniecturę. Tunc, inquam, negocium aliquod piè aggredi poſſumus, ac Deum orantes, vt cōſilia noſtra dirigere, hoſtium conatus reprimere, inſidias detegere, atque alijs notis ipſi rationibus nos iuuare dignetur, non inanem hac optima freti conſcientia huius peculiaris auxilijs fiduciam concipiemus; alioquin & Deum procul dubio tentaturi, & quantum in nobis eſt, opera ſapientiæ eius, quæ per hæc ordinaria media rebus humanis conſulere ſtatuit, ocioſa reddituri, ſi abſque illis, de quibus egimus, cauſis ad extraordinarium eius & immediatum, vt vocant,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

auxilium confugiamus.

REX. Facile perſpicio, quo iſthæc omnis oratio tendat. Nam & vires meas impares eſſe arbitraris huic bello fœliciter conficiendo, & ipſius belli continuandi (etiamſi iniquas illas conditiones de publicis ſibi permittendis Religionis ſuæ exercitijs, extorquere à nobis velint) non ſatis iuſtas nos cauſas habere tibi perſuadeas. De primo non tantum tibi tribuo, quantum euiciſſe velle videris. In ſecundo te prorſus falli ſentio, imo conſilium à te, & nobis indignum, & tuæ nobilitati, prudentiæ ac pietati parum decorum afferri exiſtimo: qui mihi auctor eſſe non verearis, vt ſupra reliquas, quas à rebellibus & hæreticis, tot iam annis tulimus indignitates; ſupra omnium hactenus ab ipſis admiſſorum impunitatem & obliuionem; ſupra conceſſam ad tempus in Zelandia & Hollandia ſolius hæreticæ Religionis adminiſtrationem; ſupra conſcientiarum, vt vocant, in reliquis quoque Ditionibus noſtris impetratam à me libertatem, eadem hæretica exercitia in alijs etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

am Prouincijs, cum tanto Catholicorum omnium periculo, & tanto exiſtimationis meæ diſpendio admittam, atque hanc tantæ impudentiæ pleniſſimam ipſorum poſtulationem, armis non eſſe vindicandam cenſeam.

D V X. Quum paulo antè de huius belli periculis agerem, non fuit animus ita deprimere maximas & inexhauſtas Maieſtatis tuæ vires, vt eas impares huic quoque bello profligando ſentirem. Nam id tantum probare ex recitatis illis difficultatibus volui, vel pares, vel aliquanto maiores nos habere metuendi quam ſperandi cauſas; tum propter hoſtium in tuendis vrbibus ſuis robur; tum propter alia, quæ recenſui, non contemtemnenda pericula; quæ belli relinquendi neceſſitatem nobis adferre, vel partam propè victoriam è manibus eripere poteſt: id vero ſatis luculenter à me probatum, tua quoque Maieſtas, cuius dubitationibus ſupra reſpõdimus, admittere viſa eſt. Quamobrem ad alterũ illud, quod tantopere

Maieſtas tua abomniatur, quodque niſi iactis illis, quæ expoſuimus, fundamentis, probari non potuiſſe, progrediendum nobis eſt. Fretus autem tua ſumma hac in parte æqualitate & illo ardentiſſimo, has tuas olim florentiſſimas Ditiones, ex tantis ærumnis aliquando liberandi deſiderio, tametſi multis ac grauibus & zelo pietatis flagrantibus affectibus tuis, in eo repugnare debeas: fretus, inquam, hac tua bonitate, atque ea, qua cœpi, vtens libertate ſimpliciter affirmare non dubito; id ipſum mihi videri ſalubrius & vtilius, à quo te hactenus iam alienum eſſe experior. Maieſtatem tantum tuam quo poſſum pietatis affectu ſupplex oro atque obteſtor, vt me hanc mihi iam perſuaſam ſententiam demonſtrantem, non benigne ſolum, verum etiam diligenter & attente audire digneris. Confido namque Deo propitio me palam facturum, hoc quod allaturus ſum conſilium, neque tuæ dignitati pudendum, neque mea perſona haberi debere indignum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

dignum. Probare ergo, Deo duce, conſtitui, grauem & iuſtam exiſtere cauſam, cur ſupra libertatem aduerſarijs Gandenſi pacificatione conceſſam, in alijs quoque paucis ciuitatibus, in quibus id tunc non licebat, ipſis nunc permittatur, conciones & ſacra ſua publice celebrare: quænam autem illæ, & quot numero futuræ ſint ciuitates, & quibus legibus hoc beneficio fruituræ, in ipſis poſtea pacis conditionibus à principibus declarabitur. Nos tantum ad aliquas ipſis, in illum quem diximus vſum, aſſignandas Maieſtati tuæ progrediendum eſſe docere conabimur. Eſt autem, vt probationem ipſam tandem aggrediamur: huius ſententiæ cauſa, generalis illa regula, vel potius communis atque omnibus hominibus inſita animi conceptio; quæ duobus è malis id quod minus eſt ſemper eligendum eſſe affirmat. Quo vero ſententiæ huius vim propoſitæ quæſtioni, ſicut decet, accommodemus, notandum nobis eſt; ſtatum & car-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

dinem controuerſiæ non in eo verſari; vtrum in aliqua parte harum Ditionum Catholicæ Religionis, & hæreticæ exercitia publicè ſint toleranda: certum quippe eſt & Maieſtatem tuam, & Catholicos omnes in Zelandia atque Hollandia id ipſis libenter permiſſuros. Status igitur controuerſiæ eſt, vtrum aliqua iuſta cauſa ſit, cur quod in Hollandia Maieſtas tua concedere non grauatur, id in paucis quoque aliarum Prouinciarum Ciuitatibus hoc tempore tibi ſit admittendum. Quo ergo, ſicuti dixi, prædictam regulam ad hunc controuerſiæ ſtatum accommodemus, enumeratis breuiter grauiſſimis incommodis in quæ Maieſtas tua incidet, ſi continuato hoc bello, victoria, quod abſit, excidadamus: illa è diuerſo, quæ ex pacis huius, & maioris libertatis conceſſione oriri poſſunt incommoda, nulla ratione eiuſmodi eſſe oſtendemus, quæ tanto grauiorum malorum periculo redimi debeant; cum triſtior ille belli exitus, qui nos in il-

la

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

la tanta mala præcipitatus eſt, vel pari vel maiori probabilitate nobis ſit, vt oſtendimus metuendus, quam felicior ille ſperandus, per quem ea poſſemus euadere. Quod ſi igitur pax inter nos non conciliabitur, & belli euentus Maieſtati tuæ & omnium noſtrorum votis non reſpondeat; cogeris immenſos illos & incomparabiles tam diuturni belli ſumptus fruſtra ſuſcepiſſe, atque opulentiſſimum tuum ærarium ad Saracenica vel Turcica, ſi opus eſſet, bella, atque ad alios Reipub. vſus tantopere reddidiſſe imbecillius: cogeris tot fortiſſimorum atque optimorum militum, qui tibi partim bello, partim alijs caſibus perierint, irreparabilem feciſſe & ſentire iacturam; cogeris non modo rebelles & hoſtiles prouincias, quarum ipſarum calamitates incredibili te ſemper mœrore affecerunt, verum etiam illas, quæ & in Catholica relione, & in fide tua permanſerunt, atque eam fidem longiſſimorum & grauiſſimorum malorum patientia declararunt hoſtilibus populationibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

direptionibus, & cędibus, in quibus tot innocentes peribunt, ſubieciſſe: cogeris tot etiam procerum & nobilium tuorum, qui, omni genere periculorum contempto, ſigna tua conſtantiſſime ſecuti ſunt, vel indigniſſimas adire mortes, vel morte grauiores aliquando etiam cernere ineuitabiles ſuperſtitum ærumnas: cogeris & ipſe, vt ingenue, quod futurum eſt, eloquamur, niſi iniquiſſimas à ſubditis ſuſcipere velis conditiones, perpetuam harum ab imperio ac dominio tuo, ac ſucceſſorum tuorum experiri alienationem: cogeris denique ipſam illam Catholicam religionem, cuius ſolius defenſionem per omnes iſtos ſumptus, labores, atque hæc tam intoleranda, quæ recenſuimus, mala quæſiuiſti, in ea per omnes has ditiones conijcere pericula, à quarum etiam cogitatione piorum omnium animus merito abhorret. His igitur malis ex infœlici belli euentu, pro quo validiores potius quam infirmiores ſunt coniecturæ orituris, ſummæ proculdubio imprudentiæ cōſilium eſſe videretur,

corũ

corum ſubire periculum; niſi grauiſſima huius pacis, quam extimeſcimus, mala, & incomparabiles quaſdam victoriæ noſtræ vtilitates ex aduerſo illis opponere poſſemus. Audiat ergo Maieſtas tua, ſi placet, qualia ſint vel incõmoda, quæ vitare, vel commoda quæ conſequi ſtudentes, in memorata pericula nos conijcere non formidamus. Aut me profecto vehementer meum hac in parte iudicium fallit; aut nullus futurus eſt, ſi modo prudens & ſciens rationem ſuam affectu aliquo opprimi non patiatur, qui pacem hanc, per quam tam intoleranda mala vitantur, quæque ea tantum, quæ nunc audiemus, ſecum adducit incommoda, bello eſſe præferendam iudicaturus non ſit. Primum autem, quænam ea & quã non grauia incommoda ſint, & quibus rurſus ex aduerſo commodis compenſentur, ac minora reddantur nude proponemus: deinde rem ita ſeſe, vt propoſuimus, habere, qua poterimus perſpicuitate, Deo duce, oſtendemus: atque ita demum apparebit hanc pacem, cuius me laudatorem eſſe non pudet, neque tam deteſtabilem, neque tam de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

formem, quam quidam ſibi perſuadēt eſſe iudicandam. Supponimus autem id quod iam aliquoties monuimus, Maieſtatem tuam eſſe paratam Gandenſem aduerſarijs tribuere libertatem, atque eam ipſis in religione offerre conditionem, quæ fuit antequam in Brabantia, atque alijs locis publicè ſectariorum conciones & ceremoniæ introductæ ſunt: atque ideo controuerſiæ ſtatum eſſe: vtrum hæc quoque maior libertas in quibuſdam ciuitatibus ſit toleranda. Cur igitur toleranda ſit, has afferimus in præſentia cauſas. Primum dicimus; exiguum per ſe eſſe diſcrimen inter eum Reip. ſtatum, quem Maieſtas tua tua tolerandum cenſet, & eum quem illis permittere recuſat. Deinde Catholicæ Religioni non minus periculum ab iſta, quam ab illa imminere libertate. Tertio credimus; vix etiam futurum, vt tanta exiſtente proteſtantium multitudine, quibus in illis vrbibus templa denegabuntur, & tamen libertas quod velint ſentiendi non eripitur, longo tempore hæc pacta ab illis ſeruentur, vel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

etiam à noſtris inuiolabiliter ſeruanda eſſe cenſeantur. Quarto dicimus; alia quædam ex maturata hac pace vitari Catholicæ Religionis incommoda, quæ non patiantur tantam eorum, quæ nos formidamus, periculorum habere rationem Quinto ac poſtremo aſſerimus; in ipſa quoque plena noſtra victoria, talia reperiri mala; quæ promptiores nos reddere debeant, ad hanc pacem illis concedendam. Hæc itaque ita ſe habere, in hunc modum oſtendamus. Quod ad primum autem attinet; certum eſt maximam in quibuſdam ex illis ciuitatibus, vbi conciones & ſacra à noſtris diuerſa celebrantur, ac Catholicis prope parem hominum eſſe multitudinem: Palam omnes illi quotquot ſunt à ſacris noſtris abſtinebunt; palam quid contra ſentiant, ſemper & vbique impunè profitebuntur: palam cum velint ad ſuos ritus celebrandos in vicinam Hollandiam & Zelandiam proficiſcentur: ac poſtremo quid in priuatis ædibus ſuis agant, vel quos interdum conuentus habeant, ſi vehemen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

tius vrgeantur, palam etiam fateri non
verebuntur. Quantum igitur quæſo
inter hanc tantā libertatem interſit, &
inter eam, in qua certum quendam lo-
cum habere, in quo conueniant, atque
in eo publicos ſuos ritus celebrare per-
mittantur? quod ſi alterum ergo ad vi-
tanda calamitoſiſſimi belli mala à no-
bis impetrari patimur, non eſt cur, ne
poſterius impetretur, illa ſubeunda cē-
ſeamus. Secundo præcipue animaduer
tendum, Catholicæ religionis vtilita-
tem, quam ſolam veluti ſcopum huius
belli nobis proponimus, vel paulo, vel
potius nulla ex parte ſperari poſſe ma-
iorem ex ea, pace, quā nos offerimus,
quam ex ea, quam ipſi à nobis flagitāt.
Manebunt enim ſectarijs liberę omnes
illæ, quibus noſtros ſeducunt, atque
ad ſe pelliciunt, cōuertendi eos ratio-
nes, exceptis tantum illis cōcionibus.
Quod ad illas porro attinet notanda
nobis admiranda quædam, quam expe
rientia fere ſemper comprobat, religi-
onis cuiuſcunque, ſiue vera illa ſit, ſiue
falſa, cum de incremētis eius agitur na
tura: videmus enim eam maximos ſæ-
pe facere progreſſus tunc, cum aucto-
res

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

res vel ſectatores eius latere coguntur. Videmus eandem in eodem permanere ſtatu, vbi in illam non inquiritur. Alterum nos Gallia & Belgium docuerunt: alterum hæc ipſa in qua nūc agimus Colonia, & aliæ pleræq́ue Germaniæ Ciuitates, in quibus libera vnicuique relinquitur abſque publico tamen exercitio, quicquid ipſi probatur ſentiendi poteſtas. Videmus præterea, cū primum admittuntur conciones, nouitatis quidem ſtudio non paucos ex vulgo, ſed leues homines, non ſine religionis ſuæ pernicie ad eas concurrere: poſtea tamen ex ijs, qui nō paſſi ſunt ea ſe leuitate abduci, omnes prope cōſtantiſſime in priore ſua religione permanere; imo plurimos etiā ex ijs, quos nouitas illa illexerat, ad priora, quæ reliquerant, ſacra redire, & nouos illos cōcinatores deſtituere. Quam ob cauſam non modo nullum maius apparet religioni noſtræ creari propter cōciones periculum, ſed eo etiam quod interdictis concionibus metuimus, minus. Nam hoc etiam experientia comprobatum manifeſte cernimus, Pragæ, Auguſtæ, atque in reliquis Germaniæ
 locis

locis in quib⁹ vtraq; religio colitur, ita, vt diximꝰ, accidiſſe. Præcipue aũt id in gallia & Belgio quidã animaduerſũ eſſe aiũt. In Gallia namq;, in qua vigẽtibus grauiſſimis illis hæreticorũ ſupplicijs ſanguis illorũ tanquã hydrę tantã produxit illorũ multitudinẽ, q̃ regi omnibus ſuis viribus eos oppugnãti reſiſtere potuit, elãguiſſe potius quã auctã fuiſſe hæreſim poſt impetratã eã, quã optabãt, concionũ, libertatẽ, deprehẽſũ eſt. In Belgio quoq; tredecim ab hinc annis intellectũ eſt, poſt primũ illũ populi impetũ nullos ad Caluinianos vel Lutheranos poſtea acceſſiſſe. Poſſet aũt fortaſſis huius effectus aliqua inueniri cauſa, qđ q Catholica ſacra hæreticis, q̃ adire poterãt prætulerũt, certo iã cõſilio, & veluti præmiſſa deliberatione ſuã religionẽ omnibus alijs ſectis potiorẽ & veriorẽ, ſicuti reuera eſt, eſſe ſtatuerunt. Itaq; & per ſe magis immobiles in ea permanent, & iã non ſine magna inconſtantię & leuitatis nota, ab ea ſe poſſe reſilire arbitrantur. Qui vero nondum accepere hanc, alia quoq; ſacra conſpiciendi atq; adeundi libertatem, à ſectarijs oppugnantur, tanquam

ij,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ij, qui nũquam ſuo, ſed alieno ſemper iudicio religionẽ, quam colunt, complectũtur: & propterea faciliores ſe ad contraria audienda argumẽta præbẽt: & facilius in laqueos eorum pertrahũtur. Ex his igitur ſatis apparet, non multo maiorem, ſi tamen maior eſt, ex noſtra quam ex illorum pace ſequi Catholicæ religionis vtilitatem, & proinde eum nos ex ipſa non conſequi finem, quem tot, vt dixi, periculis & malis redimendum cenſemus. Tertio diligenter conſiderandum; vix ſperandum nobis eſſe, vt huic decreto, quo à concionibus abſtinere iubentur, ſint parituri; tametſi ſancte & ſolenniter id ab ipſis inter alios pacis articulos promittatur: inſitum enim natura cunctis eſt feruentiſſimũ publicę religionis ſuæ ritus colendi deſideriũ: ſuam deinde ſectarij multitudinẽ intuentes iniquiſſime iudicabunt, tot hominũ millibus interdictã hãc tã natura omnibus optabilẽ libertatẽ, & ſpecie pietatis tã vehemẽter nobis blandientẽ voluptatẽ. Intolerandum etiã iudicabunt ſibi, tam procul vel ad nuptias, vel ad Synaxim, vel ad baptiſmum, vel ad conciones, quoties

eas

eas audire volent, cum tanto labore & ſumptu ſemper eſſe proficiſcendum, tum alia quædam in ſuorum ſepulturis, & alijs quibuſdam rebus apud nos eſſe toleranda. Adhæc illam ipſam ſuam aſpicientes multitudinem, cum ſe impune ſibi ſumere poſſe videbunt; quod iniquiſſime extortū iudicabūt, tandem etiam, inuitis noſtris, per vim votorum ſuorum compotes fieri ſtudebunt, armis iterum decertare parati, ſi nos illis cedere grauemur. Et quoniā à principio blande, & ſupplicibus libellis ſunt acturi, noſtri quoque re diligentius examinata, eodem ſe pertrahi, ni fallor, patientur; cogitabunt & ipſi nō tantum noſtra intereſſe, ſi id ipſis permittatur: videbunt ſecreta nihilominus conuenticula celebrari, à quibus ſub Albano, quoque Duce coërceri nō poterant: intelligent nunquam firmā coalituram inter nos & ipſos concordiam, ſi, qua in re ſe intolerabiliter grauari ſentiant, in eo nos tam pertinaciter illis reſiſtamus. Poſtremo prudentiores facile videbunt, præſtare ſponte illis in eo obſequi, quod tādē per vim, à qua ſibi temperare nō poterūt ſunt, extor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

extorturi. Quid igitur quęſo attinet, id tantopore vrgeri, quod nõ ſolum per ipſos, verum etiam prope per noſtros, tam veriſimile eſt, firmum & inuiolabile non permanſurum. Quarto, vt in præſentia largiamur, & multum intereſſe Catholicæ religionis, ipſorum hac in parte poſtulatis nullo modo acquieſcere, vtque hoc ipſum, quod nobis pollicebuntur, non ſit futurum irritũ; ſciendum tamen alia ex parte eſt, ſi bellum continuetur tantum, interim eandem Catholicam religionem acceptu rum eſſe vulnus, vt eius vitandi gratia aliud illud incommodum, quod ſolum pertimeſcimus, & in quod ſolum oculos conijcimus, nobis ſubire non ſit recuſandum. non opus eſt multis ad id probandum verbis, res ipſa apertiſſime clamat: ex quo funeſtum iſtud bellum, primo eſt exortum, plurimos ad hæreticos defeciſſe, hæreticas conciones cum reliquis ipſorum ritibus, publicè introductas; Eccleſias noſtras per vim occupatas; templa ac monaſteria diruta, eccleſiaſticos & Religioſos multis è locis pulſos, atque in illis etiam ciuitatibus, quæ non tumultu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

populari, ſed magiſtratus imperio regebantur, quoſdam Catholicæ Religioni addictiſſimos tanquam præ cęteris ſuſpectos abire iuſſos: atq; hæc omnia reliquos Catholicos vel ignauia quadam; vel odio Hiſpanorum; vel quia reuera imbecilliores erant, diſſimulaſſe: vel metu, ne miſerabiliter ea de cauſa cum ipſis in medijs vrbibus confligerent, ferenda eſſe iudicaſſe. Mouerunt hæc quidem quaſdam Catholicas Prouincias, vt à reliquis ordinibus eo, quo ſupra diximus, modo, quique non multum nobis adiumenti attulit, ſeſe ſepararent. Certum nihilominus eſt, in ijs vrbibus, quæ à cõmuni fœdere nulla ex parte receſſerunt, aliquas eſſe, in quibus nullum adhuc alterius Religionis exercitium cernitur; alias in quib⁹ paucorũ potentia maxima ciuiũ parte inuita obtruſum eſt; in alijs maiore quidem adhuc Catholicos eſſe numero, ſed metu maioris perturbationis tolerare, quod alioquin vi pr ohibere poterant; alias deniq; in quib us & numero & auctoritate, vel poti⁹ audacia ſectarij ſunt ſuperiores. Quis igitur nõ videat eodẽ modo belli cõtinuationẽ
in

in poſterum in cauſa fore, vt Catholicæ Religionis conditio, creſcentibus vbiq; & numero & potentia hæreticis, ac pluribus locis introductis eorum ceremonijs, atque alijs ſuper alias iniurijs vexatis Catholicis, quotidie fiat deterior: ſicuti poſt inchoatum & hactenus geſtum bellum, tanto factam eſſe ex hac cauſa deteriorem, tanto noſtro malo experimur. Futurum igitur proculdubio videtur, vt ipſum nos bellũ, in ea mala ſit præcipitaturum, quorũ propulſandorum gratia, tantis ſumptibus, laboribus, atque ærumnis geritur. Cum autem id ita futurum ij, qui generales ſtatus repræſentant, qui non ſolum ex Catholicis, ſed ex Eccleſiaſticis quoque conſtant, animaduerterent, non ſemel in literis ſuis ad Fratrem tuum fœl. me. datis ea de re conqueſti ſunt: ſed cum vel cæca ſua propter odium ex neſcio quibus Hiſpanorum iniurijs conceptum, temeritate, vel diuina erga huius miſeri populi peccata indignatione, illam ipſam, quam conſeruatam alioquin volebãt, Religionẽ potius prodere, quã à bellãdi cõſilio deſiſtere decreuiſsẽt; cauſam

 tanto-

tantorum malorum, & euerſionis Catholicæ Religionis non ſibi ſed Hiſpanis, ac Ducibus eorum imputandam eſſe profitebuntur. Quod autem falſo culpam à ſe diriuatam in alios coniecerint, ad rem in præſentia non pertinet. Illud in præſentia nobis ſufficit, quod experientia quoque nimis, proh dolor, verum eſſe cõfirmauit, id ipſum per ſe fuiſſe tam perſpicuum, vt omnes euenturum facile & certo prædicere potuerint. Hoc igitur malum quod ex bello prope neceſſario ortum eſt, & maiores quotidie vires eo durante procul dubio accepturum, tam graue cenſendum eſt, vt eius vitandi gratia illa quæ ex maiore Religionis libertate pertimeſcimus incommoda, ſuſcipienda nobis omnino eſſe videantur. Quare tua quoque pijſſima Maieſtas has miſerias; has bonorum Catholicorum iniurias; hanc Catholicæ Religionis iacturam ante oculos habens, propter hæc quoque animum ad pacem, quæ ſerpens hoc incendium ſiſtat, & quidem celerius conficiendam adijcere debet. Quinto Maieſtati tuæ non minori, quam reliqua diligentia conſideran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ſiderandum; ipſam plenam, quam votis omnibus exoptamus, & quo omnes noſtros conatos dirigimus, victoriam, tantum grauiſſimorum malorum agmen ſecum habere coniunctam, & tã dubium atque anceps nobis relinquere illud ipſum bonum, quod per eam nos conſecuturos confidimus, vt hac etiam de cauſa ad pacem animum adiungere, & nulla, quæ nos mouent incommoda, minoris facere nos oporteat; ne per talia media ad propoſitum nobis bonum, quod etiam opinione noſtra futurum eſt, minus tendere cogamur. Cum igitur huius quoque cauſæ conſideratio digniſſima ſit, quæ Chriſtianiſſimum Maieſtatis tuæ pectus ad miſericordiam & proinde ad pacem vehementer emolliat, operæpretium omnino eſſe duxi, perſpicua eius explicatione, hæc noſtra pro hac pace argumenta concludere. Prætermittimus autem in præſentia ea mala, quæ durante bello, atque ante victoriam Catholicæ quoque, atque in obedientia & fide Maieſtatis tuæ perſeuerantes ciuitates; quæque fortiſſimi tui milites, ac tua ſicuti auſpicia Catholici

proceres, nobiles, atque alij ciues neceſſario ſubire cogentur: quamuis enim hæc nullo modo ſint contemnenda, neque abſque ſummo dolore, tum propter eos, qui in hac cauſa omnibus bonis exuti ſunt, vel etiam perierunt; tum ob eos quoque qui in prelijs, in vrbium expugnationibus, atque alijs caſibus perituri ſunt, ante oculos tibi verſari poſſunt, in præſentia tamen à nobis omittantur; partim quod victores ſuperſtites digna fidei, & conſtātiæ ſuę pręmia à Maieſtate tua ſunt percepturi; partim quod libenter & magno animo pro religione, proq; dignitate tua, & mortui vitā & ſanguinē ꝓfuderunt, & viui profundere parati ſunt. His igitur omiſſis primum hoſtiles tantum calamitates, in quas, & cum vincentur, & poſt victoriam incident; deinde quæ peccata à tuis in ipſa victoria, & quæ à victoribus ſimul & victis poſt ipſam etiam pacem committentur, recēſebo: ac poſtremo in ijs quæ ad religionē pertinent, quā nō ſit reſponſurus is, qui poſtea ſequeretur Reipub. ſtatus, noſtræ de illo opinioni atq; expectationi indicare quoque conabor.

Hæc

Hæc certe, ni fallor, pietati tuæ fidem facient, plenam quoq; victoriã nobis eam nõ largiturã, quam animo cõcipimus felicitatem; atq; ideo neque illam nobis eſſe cũ tã veriſimili tantorũ malorũ periculo quærendã, atque aliquãto etiã iniquiorẽ pacem non facile repudiandam. Notandum igitur eſt integram victoriam non eſſe nobis ſperandam, vel ob vnum atq; alterum ſecundum prælium, vel propter vnius atque alterius vrbis expugnationẽ: ſiue enim hoſtes ad extremum ſuis tantum, non alienis viribus ſeſe defendent; ſiue externum aliquem principem, cui ſeſe dedant, in belli ſocietatem vocabunt, non accidet nobis, quod in alijs bellis vſu venire ſolet, in quibus mulctatis vel in exilium actis præcipuis belli ac ſeditionis auctoribus, alij oblatam ipſis qualemcunque pacem amplectantur; & metu grauiorum malorum in poſterum quieſcere ſolent; atque omnibus belli malis victores vna vel paucis victorijs defunguntur. Hic vero primum inter Catholicos non defuturi ſunt, qui acerbiſſimam potius mortem millies ſunt

toleraturi, quam iugum, vt ipſi vocāt, inſolentiam, faſtum, iniurias ac libidines Hiſpanorum & aliorum militum, qui poſt victoriam erunt intolerabiliores, iterum ſponte ſubituri. Caluiniani certe omnes, qui grauius Maieſtatem tuam offenderunt, quique propter Religionem ſe magis exoſos, ac venia magis carituros intelligunt; quique eripi ſibi ſuam Religionem, omnibus alijs huius vitæ ærumnis intolerabilius, & grauius eſſe ſibi perſuadent, per omnes fere ſuas, in quibus erunt, ciuitates, quæ permultæ ſunt, vel fame & inedia ſe cum vxoribus & liberis prius conſumi patientur, vel in irruptionibus noſtrorum pugnantes maxima ex parte procul dubio occūbēt. Quod ſi propter calamitates, quas miſeri ciues, vel in vnius tantum vrbis direptione patiuntur, mitiora ingenia omne prope bellum deteſtabile atque execrabile arbitrantur; quid tandem de huiuſmodi bello ſentiendum, in quo tot numero ciuitates fortunam hanc experturæ ſunt; in quibus victi à victoribus, rebelles, hæretici pertinaces, ac tot in nationem eorum, & principem

contu-

contumeliarum, ac tot cædium tam multis annis terra marique factarum, auctores eſſe iudicantur? Non dubitãdum ergo videtur atrociora, vel æque atrocia, per ſingulas vrbes crudelitatis exempla edenda, quam in ipſa olim Hieroſolyma, cuius vnius calamitatẽ tot querelis & lachrimis Hieremias proſecutus eſt, ſeuiſſimus Nabuchodonoſor edidiſſe legitur. Et quoniam ad ipſas vrbes per agros & pagos penetrari neceſſe erit, eiuſmodi profecto & quidem miſerabilior videtur fore, per tot cultiſſimos olim agros, per tot pulcherrimos & frequentiſſimos pagos vaſtitas, eiuſmodi miſerorum ruſticorum cum vxoribus & liberis tam varijs modis pereuntium calamitas; qualẽ Prophetæ quoque deſcribere ſolent, cum fertiliſſimas regiones à ſilueſtrib⁹ tantum feris in poſterum incolendas deplorant. Atque hæc quidem mala in ipſa victoria contingent, quibus non minus atrocia futura ſunt, quæ poſt victoriam quoque miſeri patientur. Nam quia inter tot omnis hominum generis, ætatis, ſexus, & ordinis cædes, nonnullis quibus victores im-
 perent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

perent parci neceſſe eſt. & quia imbecilliores vrbes, & pagi hoſtem abſque dimicatione recipere coguntur; & quia rebus iam prope deſperatis nonnullorum etiam pertinacium animi franguntur, & fortunæ cedunt; ac poſtremo, quia ex Catholicis multi facilius in gratiam recipientur, non obſcurum eſt, quales deditorum futura ſit poſt victoriam conditio. Ea certe futura eſt, qualis hominum eſſe ſolet ſub iratis, & multis iniurijs laceſſitis, & inclementibus victoribus, atque imperium ſuum armis, arcibus & præſidijs ſemper tuentibus diriſſimis legibus ſeruientium. Nihil igitur malorum, vel intolerabilibus vectigalibus, vel in alijs oneribus, vel in militaribus iniurijs, quibus tales victores, vt ipſorum iudicio criminum reos iuſte ſe afficere poſſe arbitrantur, cogitari poteſt, quod illi in poſterum tolerare ac perpeti non cogentur. Et quibuſdam quidem ex illis malis Maieſtas tua quamuis id maxime optet, mederi non poterit, quia iure ſuo ſe vti victores credentes, non facile moderationem imperantibus mandatis hac
in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

in parte tuis parituri ſunt: quibuſdam vero interdum nolint; partim ob recuperandos aliqua ex parte immenſos longiſſimi belli ſumptus; partim nouæ ſeditionis ac rebellionis metu. Et quoniam plurimi ac præſertim Caluiniani futuri ſunt, qui deploratis iam rebus in patria manere non audebunt, accedet ad memorata illa quoque non paucorum ſed innumerabilium exulum ipſa Babylonica longe miſerabilior & deformior tranſmigratio; quæ omnes vicinas, & forte remotas aliquas Prouincias illis implebit, ſi modo portas illi ſuas miſeris aperire, ac tantam multidinem recipere non grauabuntur. Hęc igitur tam atroces, tot hominum millium ante oculos poſitæ calamitates, quoduis à miſericordia non prorſus alienum, nedum tuæ Maieſtatis clementiſſimum pectus mouere profecto debent; vt eiuſmodi victoria quæ talem editura eſt in hoſtes tuos, quorum tu tamen Pater, Princeps, ac Dominus es, ſtragem, ac morte quoque ipſa duriorem victis impoſitura eſt, conditionem, horrori quodammodo tibi eſſe, atque ad quamlibet cum ipſis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ipſis tranſactionem approbandam, nunc quoque te faciliorem reddere incipiat. Sed nondum ſunt hæc omnia grauiſſima mala, quæ tam ſanguinaria victoria paritura eſt. Reſtat aliud malorum genus, quod ex criminibus cõſtat, quæ à tuis in ipſa victoria & poſt victoriam ab vtraque parte committentur. Hæc autem victoriæ ſpeciem apud omnes pios longe deteriorem efficere debent, cùm tanto ſint animorum mala grauiora, quam corporum. Tam certum autẽ eſt, ea crimina perpetranda, quam dubium non eſt, eas quas recenſuimus corporum calamitates eſſe metuendas. Nullum eſt bellũ Clementiſſime Princeps, in quo milites qui eo ipſo quod militiam amant, maxima ex parte crudeles, iracundi, & libidinoſi ſunt, ad eum quem ſibi proponunt in militando ſcopum, quem conſtat eſſe diuitias, per omne fas & nefas, ac per omne genus criminum, per prophanarum & ſacrarum ædium ruinas, ſiue incendia, ac per quoſuis cadauerum cumulos ruere non ſint parati. Quare ne hæc admittantur, pij Principes non pauca bella quæ ex cau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ſa alioquin iuſta eſſe, ſuſcipere non deberent. Nam quamuis ipſi ea crimina fieri non iubent, imo etiam auerſentur, ac punire ſoleant; quia tamen & experientia docet, ea fieri, & ratio oſtendit in tam corrupta præſertim militari diſciplina, omnino & certo eſſe metuenda, facile intelligere poſſunt; ſibi quoque quodammodo ea poſſe imputari, ſi omnem quomodocunque iuſtam cauſam ad bellum aliquod ſuſcipiendum ſufficere arbitrantur; & nõ extremam quandam exſpectent, quãque vix ſine ſcelere cõtemnere nequeant, bellandi neceſſitatem. Quoties igitur aliquæ ſunt cauſæ, quæ nos ad tranſigendum inuitant, quales non leues in hoc bello exiſtere oſtendimus; eas propterea quoq; cupidiſſime amplecti debem⁹, vt illa militaria, ac Deo execranda flagitia non committãtur. Iam vero ſi aliquod eſt bellum, in quo hæc crimina metuenda ſunt, vix vllum forſan inueniemus, quod cum hoc noſtro ſit comparandum; in quo & odium, & ira, & contemptus hoſtium apud noſtros victores futura proculdubio, quam in alio vllo bello maiora

iora

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ſora. Itaq; in vrbiũ expugnationib⁹ min⁹ vlli ętati, vel ſexui, vel hoĩm ordini parcẽt; in populationib⁹ & incẽdijs ſæui⁹ & crudeli⁹, quã in alijs bellis graſſabũtur; in rapinis, quia omnia omniũ ciuiũ etiã innocentiſſimorũ bona ſua eſſe ſibi ꝑſuadent, nihil ꝙ rapi vel corrũpi poterit illis relinquẽt; atq; in ipſis ſtupris & libidinib⁹ flagitia ſua apud Deũ magis excuſata arbitrabũtur; atq; in ijs nõ libidinẽ tantũ ſuã, verũ etiã odiũ & vindictæ cupiditatẽ explere conabuntur. Vtcunq; enim illi iactaturi ſunt, tã rebellib⁹ ac ꝑtinacibus hęreticis hęc iuſte inferri; ſi tamẽ efferatũ ſuũ in his reb⁹ animũ cõſiderauerint; ſi quã procul vltra oẽs charitatis & iuſtitiæ leges ꝓgrediuntur; ſi multitudinẽ puerorũ, fœminarũ, & ſenũ (inter quos plurimi reperiuntur Catholici & quidẽ animo noſtræ cauſæ ꝑpetuo vehemẽter addicti) malis illis indigniſſimorũ ante oculos habuerint; ſi deniq; nullam eſſe cauſam, quę ſceleris magnitudinẽ, quæ in ſtupris illis inuenitur, extenuare merito poſſit, animaduerterent ipſi quoq; hoſtes, ac præſertim indigenæ, qui ciuile cũ popularib⁹ ſuis bellũ gerunt, ſi

modo

modo quippiã in illis relictũ eſt humanitatis, pacẽ amare, atq; ab hoc bello, in quo tot mõſtra edituri ſint, abhorrere deberent. Tuam certe Maieſtatem fortiſſimis & optimis militibus, vt hæc ſcelera non committunt gladijs furentiũ manibus per hanc, quam optamus, pacem ereptis parcere oportere. Atq; hæc quidem ea duntaxat crimina ſunt, quæ in bello & victoria tua nobis merito ſunt ꝑtimeſcenda. Reſtant nũc alia, quæ ſi his nõ ſunt atrociora at lõgiore ſane tempore ſunt duratura, quæ poſt victoriã iã nõ modo à victoribus, verũ etiã à victis cõſtituta iã Rep. cõmittenda quoq; tã certo proſpicimus. Vt vero hæc quoq; peccata breuiter intelligam⁹, cõſiderandũ primo eſt, quo ingenio & natura ſint victores, & quo pacto erga victos ſint animati, & quale præterea de ipſis, & cauſa eorũ, iudiciũ afferãt. Erũt ergo victores milites & pręfecti militares exteri, & harũ Ditionũ ꝓceres & nobiles atq; opib⁹ & honoribus ante hoc bellũ in patria florentes, quorũ aliqui omnib⁹ hoſtilib⁹ incommodis à victis ſeſe per hos annos affectos, alij ꝑfecturis honorib⁹ & opib⁹ ſeſe

exutos

exutos meminerunt. Tam hi autem quam illi, eoſdem victos non ſimpliciter læſæ diuinæ & humanæ Maieſtatis reos; verum etiam in his omnium grauiſſimis criminibus, inſolentia, & audacia cunctis fore alijs improbiores fuiſſe arbitrantur. Tales igitur victores eiuſmodi hoſtes in poteſtatem ſuam redactos habentes, primũ idem illud, quo eos hactenus perſecuti ſunt, implacabile, & cum Chriſtiana charitate ex diametro pugnans odium retinebunt: propter odium deinde ſingularem ſentient, neque à Chriſtiana pietate minus alienam ex victorum calamitate lætitiam, quam verbis & factis miſeris, per omnem occaſionem inſultando, declarare atque augere conabuntur. Ad hæc omnibus iræ ſtimulis, quam illud ipſum odium, & veterum iniuriarum memoria excitabit, ad omnia quæ dolorem ipſis afferre poterunt, incitabuntur. Itaque veluti ſeruos, & quidem ſeruitute digniſſimos herili ſuperbia contemnent, & tractabunt: ad nullas dignitates vel honores aditum illis patere patientur: atque omnibus modis vexare, ſpoliare atque indig-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

indigniſſime tractare non deſinent. Poſtremo quoniam maioribus quoque malis dignos arbitrabuntur; & quia metum nouarum rebellionum & ſeditionum non exuent, non modo nulla in tot illorum malis miſericordia mouebuntur, verum etiam nulla conſcientia deterrebuntur, quo minus in illis expilandis, & ſi fieri poſſet deglubendis, omnes auaritiæ & crudelitatis ſuæ habenas laxandas eſſe iudicent. Hoc igitur modo non exteri ſolum, miſeros hos populos, verum ipſi Belgæ, & quidem quod in ciuilibus diſſidijs fieri ſolet, acerbioribus quam exteri animis, atque ideo maiore ſcelere populares ſuos perpetuo tractaturi ſunt. Quod ad victos vero è diuerſo attinet, ſatis etiam conſtat, quale & ipſi quoque de hoſtibus iudicium, & qualem erga eos habituri ſint animũ. Perſuaſum illis eſt, omnes victores milites & præſertim Hiſpanos, ſuperbia, crudelitate, auaritia, & libidine in miſeros victos eſſe intolerabiles. Et hos ergo & omnes alios, quotquot eos hactenus oppugnarunt, habituri ſunt pro crudeliſſimis tyrannis, qui fortunas,
 liber-

libertatem, & vitam eorum, cum filiarum quoque & vxorum pudicitia, bello petentes, ipſos tandem poſt tot præcedentes clades, per miſerabilem hanc victoriam in poteſtatem redegerunt, de ſuis vero proceribus & nobilibus atque alijs ciuibus deterius etiam quã de Hiſpanis ſentient; quippe qui ipſorum iudicio in patria ſua in ſeruitutẽ redigenda, ſocios ſeſe Hiſpanis adiunxerunt, vel potius miniſtros præbuerũt: atque eadem cum illis ſcelerata ex libertate oppreſſa de ſubactis ciuibus premia cõcupiuerunt. Cũ aũt inter victos magno numero futuri ſint Caluiniani; hi præterea victores ſuos infideles & idolatras, & veræ Eccleſiæ Dei per crudeliora ſupplicia, quam vnquã ab Ethnicis excogitata ſunt, perpetuos perſecutores, & vaſtatores eſſe iudicabunt. Erit igitur in his acerbius etiam & atrocius, quam in victoribus odiũ: non poterunt illi quidem armis & viribus deſtituti magnitudinem eius factis declarare, ſed ſi apud Deum nocendi voluntas pro facto habetur, animo ſaltem hi quoque futuri ſunt omnium illorum criminum rei, quæ rebus

bus ipſis victores admittent. Et quia palam ob metum nihil audebunt, apud ſe ſaltem perpetuis execrationibus doloris ſui magnitudinem teſtabuntur; & in omnem vindictæ occaſionem intenti, cum vitæ quoque periculo qualemcunque ipſis oblatam occaſionem cupidiſſime ſunt amplexuri. Cũ igitur Chriſtiana charitas ſine qua nos neceſſe eſt in morte, in ira, atque in odio Dei perpetuo manere, tam procul à victis & victoribus exulatura ſit: cumque in charitatis locum deteſtabiles illi, quos memoraui affect⁹, ex quibus, oblata poteſtate, opera quoq; cũ ipſis congruentia ſemper naſcentur, in vtriſque ſucceſſuri ſint, omnes facile vident, eum poſt victoriam fore Reip. ſtatum, in quo, vt alia peccata deſint, horum tantum criminum gratia, quæ victoriam ſequentur, & victi ſimul & victores, ſiue Catholici ſint, ſiue hæretici, futuri ſint gehennæ filij. Cum igitur his vitijs & peccatis, quæ non ſecus nos in gehennam, quam hæreſes præcipitant, per victoriam & poſt victoriam obnoxium ſit futurum vniuerſum Belgicæ Reipublicæ corpus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

quod fere ex victoribus tantum & victis conſtabit; hic quoque pietati tuæ æſtimandum relinquo, quantum hæc quoque cauſa incitatum ob contrarias rationes ad bellandum animum retardare debeat, quando per qualemcunque pacem animis, vt ſpero, diuina gratia mediocriter coalituris, & veterum malorum aliqua obliuione intro ducta, maxima procul dubio Satanæ ad innumerabiles animas per iſtam occaſionem in exitium pertrahendas, poteſtas eripitur. Reliquum ergo tantum eſt, vt hoc quoque oſtendamus, illam ipſam, quam quærimus, victoriam, longe minus quam nobis perſuademus, ad propoſitam nobis per illam vtilitatem, hoc eſt, ad ſectarum extirpationem habituram eſſe momenti. Innumerabiles quidem ex Sectarijs & bellum abſumpſerit, & fuga in alias regiones expulerit, certum nihilominus eſt, plurimos per Hollandiam & Zelandiam, permultos etiam in reliquis Prouincijs, atque in ijs præſertim locis, vbi conciones & templa habuerunt, iu ſuis hæreſibus permanſuros: quicunque ergo reliqui futuri ſunt, ſup-

plici-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

pliciorum metu compulſi, ad hæreſim etiam hypocriſin adijcient, domi nimirum atque in animo tanquam ſumma ſacrilegia execrantes, quæ ſeſe nobiſcum colere palam ſimulabunt, & propterea publicis hæreticis longe futuri ſunt deteriores. Carituri quoque ijdem ſunt publicis concionibus, ſed abſque dubitatione habituri & frequentaturi ſunt ſecretas, à quibus non minus, vt experientia probat, quam ſi publicæ ſint nocentibus nullo vnquam tempore, nulla noſtra diligentia, nullo ſuppliciorum metu abſtinuerunt. His porro ita ſeſe habentibꝰ, quis Deus ſecuros nos reddere poterit, latens hoc incendium poſt hanc ſaltē victoriam opprimendum, cum illæ ipſæ cauſæ maneant, propter quas tantas vires, ac tanta ſemper & vbique accipere ſolet incrementa. Manebit eadem in illis pertinacia, noſtra, vt illi interpretantur, in illos aucta crudelitate. Manebit eadem in illis ſpargendi ſui in alios veneni diligentia, manebunt libelli, qui tanquam muti concionatores arma illis & ad ſe confirmandas, & ad alios peruertendos ſuppeditabunt.

Manebunt eadem, quæ prius cum vicinis vndique populis eodem veneno infectis commercia. Manebunt ijdem apud nos abuſus, in quibus eadem futura eſt vis, non ſolũ ad ſimplices Catholicos, verũ etiã ad doctos, & ſalutis ſuæ curam non abijcientes in caſſes eorum pertrahendos, quã tanto Eccleſiæ Catholicæ malo in illis exſtitiſſe ſuperioribus annis didicimus. Manebit, vt opinor, ſupina noſtrorũ in veris remedijs adhibendis, de quibus poſtea quædam dicturi ſumus, negligentia. Sola tantũ manebunt ſupplicia, quæ paucos quidẽ & exiguas ſcintillas, tanquã validi quidã flatus opprimere aliquando poſſunt, eiuſmodi tamen, quale nunc videmus, incendium augere poti⁹ quã extinguere deprehunduntur; habet enim hoc remedij genus duo mala, quæ vehemẽter aduerſanturmorbo, cui curãdo adhibentur. Nã primũ morientiũ cõſtantia cõplures hæreticos in errore confirmat, & ipſos frequenter inuitat Catholicos, vt minus ſuſpectũ id iudicẽt, cuius gratia viros alioquin nõ improbos tã conſtanter mortẽ ſubire animaduertunt. Deinde, quia propter eadẽ

illa

illa ſupplicia Theologos & Eccleſiaſti-
cos noſtros, per quos hæretici ab erro-
ribus deduci debent, nō patrum loco,
qui ſalutē filiorū querant, ſed luporū,
qui ſanguinē eorū ſitiūt, habere ſolēt:
pręſertim cū ipſos quoq; ſeculares prin
cipes per eos ad maiorē acerbitatē per-
petuo inflammari ſibi perſuadeant, nō
poſſunt ab illis, quos ita oderūt, ad ſa-
niorem mentem conuerti. Præterea
quia nuſquā libera, nuſquā amica col-
loquia, vel collationes nanciſci poſsūt,
neq; aliud fere quicquā, quam conuitia
& minas audire coguntur, hinc etiam
fit, vt vtiliſſimo priuentur conuerſio-
nis ſuæ remedio. Poſtremo corruptio-
res forte poſt victoriā reddentur om-
niū apud nos ordinū mores. Guberna-
tores & præfecti vtriuſq; ordinis vim
ſuam fortè magis oſtendent in amiſſis
ſuis bonis, cū fœnore quoq;, ſi ſit opꝰ,
recuperādis, quā in moribꝰ reforman-
dis. In militibus quibꝰ tanq̃ neceſſaria
victoriæ tutela plena futura ſunt om-
nia, eadē quæ in alijs erūt, luxꝰ intēpe-
rantię, auaritiæ, quā odium in miſeros
ſubditos magis exacuet, atq; arrogātię
vitia. Nobiles, mercatores & alij ciues

nulla maiore in poſterum diſciplina ſua quoque vitia, quibus nonnulli magis etiam indulgere dicuntur, quo magis abſint ab omni hæreſis ſuſpicione, exuere non cogentur. Eccleſiaſtici denique ad dignitatem, authoritatem, & ad opes ſuas, addam etiam ad voluptates reuerſi, & ipſi quoque magis inſultatione & acerbitate in hæreticos atq; in retinendis abuſibus; quam in moribus ſuis, qui tantam huic morbo cauſam præbuerunt, emendandis, ſe triū-phaſſe tandem de hoſtibus demonſtrabunt. His ergo, vt dixi, ita ſeſe habentibus, non poſſumus eſſe ſecuri, latens hoc in viſceribus noſtris malum, quod tot habet creſcendi cauſas, quod que cum tam exiguum eſſet, & tam imbecillum nullis noſtris ſupplicijs comprimi potuit, maiores paulatim vires accepturum, atque in huius ſimile bellorum incendium, ſiue ſuis tantum viribus in nos hæretici conſpirēt, ſiue cum vicinis conſilia communicent, non erupturum. Quamobrem palam factum eſſe arbitror, noſtram illam tantis tuis curis, ac tam immenſis ſumptibus, ac tanto tuorum ſang-

uine partam victoriam, ſupra tot, quæ eam comitabuntur intolerabilium malorum, & ſcelerum examina, longe minus nobis allatura, quam prima fronte videtur, ad propoſitam nobis vtilitatem adiumenti: atque ideo horũ quoque malorum conſiderationem in cauſa eſſe debere, vt qualemcunque pacem (ad quam à nobis impetrandam ſupra memoratæ rationes ſatis ſunt efficaces, tametſi hæc ad illas non accederet) longe minus exhorreamus, ac longe facilius admittere non dubitemus. Atque hæc quidem Inuictiſſime Rex, vt finem aliquando huic parti imponamus, ſint argumenta, propter quę noſtro ſaltem iudicio ratio videtur euincere, vt merito Maieſtas tua acquieſcere poſſit Ordinum poſtulatis, tametſi in quibuſdam extra Hollandiam & Zelandiam ciuitatibus publicum alterius quam Catholicæ Religionis exercitium (quod certis tamen legibus aſtringatur) admittendum eſſe contẽderent. Nos quidem, quantum in nobis eſt, daturi ſumus operam, vt pacem ab illis impetremus Gandenſi quoque æquiorem. Deinde cauſis illis, vt diximus,

mus, explicatis, propter quas à bonis omnibus non ferenda iudicanda ſit illorum iniquitas, & in Principem ſuum immodeſtia: ſi Gandenſi quoque tam fauorabili ipſis contenti non ſint fœdere; & demonſtratis etiam tot malorum myriadibus, quibus miſeram ſuam patriam iterum inuoluent, ſi Maieſtas tua vltra illam ſaltem pacem nihil à ſe impetrari patiatur, ipſos in ſententiam noſtram pertrahere conabimur: quod ſi ne hoc quidem obtinebimus, illi certe apud omnes, vt dixi, bonos exiguam conſequentur modeſtiæ vel ęquitatis laudem; nos tamen nihilominus minus è duobus malis elegiſſe, rationi & ęquitati paruiſſe, ac ſubditorũ noſtrorum ſaluti miſericorditer conſuluiſſe dicemur; ac noſtræ hac in parte moderationis & clementiæ fructum à Domino exſpectabimus. Itaque, vt eò vnde digreſſi ſumus, redeamus: hæ præterea ſunt illæ rationes, quæ hoc etiam, ſicuti reor, efficient, vt nullam à Maieſtate tua, vel ardentiſſimo tuo in Catholicam Religionem zelo, vel nominis tui ſplendori ac dignitati, per

pacem hanc fieri iniuriam ſanctis & pijs iudicibus perſuadeatur; quæque proinde ſalua tua pietate & dignitate eadem animi magnitudine clementer & miſericorditer probari poterunt, qua bellum hactenus, nullis vel laboribus, vel ſumptibus deterritus geſſiſti. In ſumma, Clementiſſime Rex, cum hinc quidem, ea quæ tibi in hac pace diſplicitura non dubito, apud me reputo, fateri ſane cogor & quidem cum graui animi mei mœrore, eam non in ſpeciem modo, ſed reuera deformem, & tua Maieſtate prorſus eſſe indignam: alia tamen ex parte allatas rationes ante oculos habens, tam iuſtam, æquam, Reipub. ſalutarem, & quia ſine veriſimili atrociſſimorum malorum periculo repudiari non potuit, Deo Opt. Max. gratam eſſe certiſſime confido. Quamobrem per eum ipſum Deum Opt. Max. Clementiam tuam obteſtor, vt cogitationibus tuis ab illa quantacunque eſt indignitate, ad hæc, de quibus egimus abductis, natura tua digniſſimos miſericordia, quod pollicitus es, affectus aſſumere; atque omnium, quotquot

vnquam fuerunt, afflictiſſimorum populorum tibi commiſſorum per hanc pacem, fœlicem, illius à Deo euentum poſtulando, miſereri digneris; quod vt æquiore animo facias, cogitare quoque inter alia poteris, nullam eſſe vel fuiſſe tantam alicuius Principis in orbe potentiam, cui pro arbitrio ſuo, tametſi iuſte poteſtate ſua ſemper vti ſit permiſſum, quique non interdum aliqua tam à ſuis quam ab alienis inuitus ferre cogatur. Fortaſſis ita placitum eſt Deo Opt. Max. vt ſolum ipſius brachium ad omnia, quæ vult in cœlo & terra facienda potens eſſe agnoſcentes, non nimis magnam fiduciam in noſtris viribus collocemus. Cum vero iam olim Domino placuerit, tuam & aliorum potentiſſimorum Principum modeſtiam & obedientiam hoc aduerſitatis genere exercere, minus graue videri tibi debet, eam hoc quoque tempore declarare ac Deo probare. Nihil magis pietas tua iam inde à ſuſceptis tot regnorum gubernaculis optaſſet, quam vt eadem fœlicitate Catholicæ Religionis puritatem, in his quoque Prouincijs retinere potuiſſet,

qua

qua eam in Hiſpania, atq; alijs tuis regnis incorruptam hactenus reſtinuiſti; coëgit te tamen neceſſitas, vt non obſtante omni tua diligentia hæreſes in his locis quotidie magis ac magis inualeſcere videres. Ante annos quinque maiore iam adductus neceſſitate, in conuentu Bredano nihil aliud poſtulaſti, quam vt quotquot Hollandorum & Zelandorum Catholicam Religionem non probarent, ſine vlla infamię nota, ſine vlla bonorum ſuorum iactura Prouincijs illis diſcederent, atque immobilia ſua bona ad certum vſque tempus per procuratores ſuos adminiſtrarent. Itaque ea duntaxat in tuos poteſtate fuiſti contentus, quam non ſolum Reges ac Duces, ſed Comites, Barones, & ſinguli in ſuis ciuitatibus magiſtratus, ſiue Catholici ſiue Lutherani per Germaniam obtinent. Succeſſit poſtea, propter militum tuorum, vt Belgæ loquuntur, intolerabiles iniurias, exitialis illa Catholicorum cum hæreticis coniunctio, in qua vtrique contra milites tantum tuos ſe arma ſumere profitentes, Te quoque per illos oppugnarunt. Cum vero hoc

quoq;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

quoque bellum componi velles, illam tandem Religionis libertatem ratam habere non recuſaſti, cuius ipſi inter ſe Gandaui fuerunt authores. Patere igitur Clementiſſime Rex, te ad hanc quoque, quam poſtremo hi tumultus à Maieſtate tua exigunt libertatem, ſi modo ea, quæ debet in illa certis legibus aſtringenda, habeatur Catholicæ Religionis & Maieſtatis tuæ ratio, illis permittendam pertrahi; vt quos iam aliquoties affectus ob temporum neceſſitatem piè & ſapienter ſuperaſti, in hac quoque non multo maiore, ac vix magis metuenda, vt oſtendimus, libertate toleranda ꝓpter cauſas à nobis allatas publicę vtilitati cedere patiaris.
REX. Audiui qua potui diligentia, Chariſſime Dux, tuas rationes, ac per eas ſententiam meam, quod fieri poſſe non credebam, expugnatam eſſe confiteor, ac proinde me quoq; in eandem ſententiam diſcedere cõfiteri cogor, ſi modo iſtis etiã Principibꝰ eadem illa neque Catholicæ Religioni, neque dignitati meæ aduerſari videbitur. Video namque de Gandenſi pace ſubditis concedenda, rebus in hunc locum

adductis,

adductis, non eſſe nobis amplius dubitandi locum. Video Catholicũ & piũ Principẽ abſq; diuinæ Maieſtatis offenſa publicũ alterius quã Catholicæ Religionis exercitium in ſuis ditionibus poſſe pmittere. Video cauſas illas quas Frater fœl. me. in ſua Pacificatione ſecutus eſt, pro iuſtis ob temporũ ſaltẽ neceſſitatẽ à Theologis & Iuriſperitis habitas, atq; à nobis quoq; cõfirmatas. Video valde ancipitẽ atq; incertũ haberi debere huius belli, ſi in eo pgrediamur, euentum. Video certiſſimũ prope totius Catholicæ Religionis exitiũ, & alia ſecutura atrociſſima incõmoda, ſi, quod abſit, in eo Deus nobis, nõ largiretur victoriam. Et quia omnis in eo ſita eſt controuerſia, vtrum ſupra pacem Gandenſem aliquid præterea aduerſarijs ſit concedendum, cauſas etiam illas audiui, quæ in tam dubia & ancipiti noſtra victoria, & tam grauibus triſtioris euentus periculis, poſſe nos etiam aliquid illi adijcere libertati, euiciſſe mihi videntur. Intellexi enim, quam exiguum ſit, inter vtramque libertatem, tam in re ipſa quam in ſcopo, qui nobis in hoc negocio

propo-

proponitur diſcrimen. Intellexi, non eſſe prope dubitandum, rem tandem cò quô hæretici volunt euaſuram, tametſi nobis hæc ipſa, quæ ab ipſis poſtulamus, ſeruaturos ſe ſanctè pollicerentur. Vidi etiam, quod præcipue me commouet, huius belli, quod cito finiri nequit, eam eſſe naturam, vt neceſſe prope ſit, ſi pax differatur, hæreticorum numerum perpetuo augeri, Catholicorumque Religionem quotidie magis ac magis opprimi; atque ideo ipſam quam tantis ſumptibus, & periculis bellando quęrimus vtilitatem, ad quęrendam potius atque accelerandam pacem nos impellere atque inflammare debere. Poſtremò oculis quoque intuitus mihi eſſe videor, quæ noſtram quoque victoriam circundãt & comitantur, tam calamitatum quã ſcelerum agmina: quamobrem tum propter inamabilem hanc victoriæ ſpem; tum quia ea ipſa victoria tanto opinione minorem ad eam, quã quærimus, Catholicæ Religionis reſtitutionem allatura videtur vtilitatem, allatis à te pro pace argumentis minus repugnare poſſum. His itaque de cau-

ſis à te perſuaſus, & in tuam ſententiam pertractus magna auiditate nunc expecto, quem tandem modum huic libertati præſcribendum cenſeas; & quibus rationibus caueri mihi poſſe iudices, vt eam in quam conuenietis concordiam, ſaluam & inuiolatam per aduerſarios fore merito confidere poſſim: nam ſi hic quoque huius meæ patientiæ, æquitatis ac manſuetudinis obliuiſci pergentes, atque eius, quam legitimo ſuo Principe debent, reuerentiæ immemores contumaciores ſeſe, vel minus tractabiles præbebunt: ſi miſeri, qui inter illos Catholici ſunt, qui leues Hiſpanorum iniurias ferre non valentes, ſe ſimul & Catholicam Religionem, quantum in ipſis fuit per deteſtabilem illam cum Caluinianis coniunctionem peſſundederunt, nobis non tam pro noſtra dignitate quã pro ipſorum Religione, ac ſalute laborantibus, non multo maiorem quã hactenus præſtiterunt, vt ipſis & Religioni eorum plenius caueatur, ſollicitudinem oſtendere parati ſunt: ſi & hi & Caluiniani miſerrimæ patriæ calamitatibus nondum ſatiati maiore il-

lam quam vnquam incendio flagrantem videre cupiunt. Ego quoque meæ oblitus patientiæ rem in id, quod ipſi ſibi accerſunt, periculum deuocabo, ac Deo iuſtiſſimam meam cauſam fortunante, ipſis, vt ſpero, oſtendam, vt hanc pacem illis offerre non dubitem, non virium mearum imbecillitatem, ſed clementiam & moderationē meam in cauſa fuiſſe.

DVX. Dubium non eſt, Clementiſſime Rex, quin hæc à te iuſtiſſimè dicantur, quamobrem ſicuti merito gratias agimus, quod miſericordię tuę potius, quam ſeueritatis memor, tantam ob harum Ditionum ſalutem in animo tuo orationem meam vim habere permiſeris: ita etiam omnes tui, eo, quo debem⁹, affectu, omnes opes, & vires noſtras ad tam iuſtam cauſam defendendam aduerſus tam ingratos ſubditos, ſi quod æquum eſt non fecerint, offerimus.

Ingreſſurus itaque ſecundum hoc inter Maieſtatem tuam & Ordines cōtrouerſiæ caput, ante omnia de humani generis in promiſſis & fœderibus iuramento quoque confirmatis violandis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

landis facilitate paucis diſſerere cōſti-
tui; tum quo minus mireris à tua quo-
que præſtanti natura alias ſupra pro-
miſſum iuſiurandum exigi cautiones;
tum etiam, vt aduerſarios ea ſaltem,
qua potes, ne quicquam contra con-
uenta moliantur, neceſſitate conſtrin-
gas, quando per diſceſſum è Belgio
tuorum exercituum plene tibi caueri
non poteſt. Experimento namque co-
gnitum eſt, & ſanctiſſima fœdera fre-
quenter violari, & bonis quoque in-
terdum viris ſpecioſos quoſdam præ-
textus imponere, ne vllam ex præce-
denti ſuo iureiurando obligationem
oriri ſibi perſuadeant. De hac igitur
hominum imbecillitate mihi cogi-
tanti illud primum non leui admira-
tione dignum occurrit, quod cum
nullus ignoret, quantum & quam per-
nicioſum humano generi ſcelus ſit,
datam per iuramentum fidem non
ſeruare, non maiore diligentia non ſo-
lum à bonis verum etiam ab ijs, qui
non improbiſſimi ſunt, eas exanimari
cauſas, propter quas quilibet ſe iu-
riſiurandi vinculo non aſtringi,
tam facile ſibi perſuaderi patitur.

Nullus enim ignorare poteſt, omniū prope criminum grauiſſimum eſſe, & Deum, qui veluti teſtis in omni iuramento producitur, falſum, quantum quidem in ipſo iurante eſt, tribuere teſtimonium; & caput & vitam ſuam omnibus illis execrationibus, quas iuramento tacite & expreſſe complectitur, reddere obnoxia. Nemo prçterea illud etiam ignorat, iuſiurandum à Deo permiſſum vel inſtitutum eſſe: vt eius interuentu homines & ſibi mutuo certo credere, & fœdera inter ſe tuto inire, atque ea alij ab alijs conſequi poſſunt; quæ alioquin ſe nullo modo conſecuturos ſperarent. Vſque adeo vero hanc eſſe à iuriſiurandi Religione vtilitatem ſperandam, vel potius huius vtilitatis cauſa iuſiurandū à Deo permiſſum, vt ipſi etiam latrones cum per vim ab ijs, quos in ſua poteſtate habent, iuramentum extorquent, eam, quæ ipſis promittitur, pecuniā accepturos ſe confidant. Quod igitur Paulus Apoſtolus ad Hebr. cap. 4. docet, omnem inter homines controuerſiam accipere finem, ſi iuriſiurandi quoque accedat confirmatio, id non

non propriam quandam ſacrarum literarum doctrinam eſſe intelligimus, ſed ſententiam omnibus hominibus, grecis ſimul & barbaris, atque ipſis adeo latronibus altiſſime à Domino inſitam atque impreſſam. Quamobrem & hinc quoque ſatis apparet, huiuſmodi periurium & grauiſſimum ab omnibus iudicari crimen, quod ocioſam nobis reddat hanc Domini inſtitutionem; & humano generi perniciosiſſimum, quod cauſam afferat cur multi ſæpe inter priuatos contractus non celebrentur, multa inter Principes fœdera non ineantur; atque ideo neque commoda illa conſequi poſſimus, quorum gratia conuenire nos cum aduerſarijs expediebat; neque grauiſſima interdum mala vitare, quæ ſalua iuriſiurandi authoritare procul dubio vitaſſemus. Cum hæc ita ſeſe, habeant, non leui, vt dixi, dignum videtur admiratione, huius ſceleris, quod ipſimet, qui eo inquinantur, tã atrox & pernicioſum eſſe nouerunt, tam multa omnibus ſeculis atque omnibus locis extitiſſe, atque nunc etiam extare exempla.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

REX. Et ipſe etiam vehementer admiror turpiſſimam hanc in tanto ſcelere admittendo hominum facilitatē, atque ideo cauſam quoque huius improbitatis, ex te cognoſcere ſummopere cuperem.

DVX. Dubium non videtur, Clementiſſime Rex, quin hoc quoq; ſcel⁹ ex eodem fonte oriatur, quo reliqua fere omnia, hoc eſt ex nimio quodam propriæ vtilitatis amore. Propterea vero amor hic, cum de promiſſi alicuius fide agitur, tantas ad eam violandā vires habere ſolet, quia plerunque & illud ipſum quod promittitur, ſine magno promittentis incōmodo præſtari nō poteſt, & eiuſmodi hominib⁹ id permittitur, quibus iratus & infeſtus promittens eſt, quod ob hanc & alias cauſas iniuriam ſibi factam eſſe arbitratur: huc deinde accedit, quod nullum fere crimen eſt, in quo frequētius aliquæ ſeſe ingerit honeſtatis ac iuſtitiæ ſpecies, quæ ſua ſponte iam incitatum ad violandum promiſſum, animum in eandem partem facilius impellit. Operæprecium autem fuerit, eos iuſtitiæ ſiue prætextus ſiue colores

res

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

res breuiter cognoſcere, quo videamus, tum quot modis miſera noſtra imbecillitas ad hoc tantum & humano generi tam perncioſum ſcelus committendum tentetur; tum quo pacto ſingulis illorum verior & ſanctior ratio, ne ab illis ſuperetur, poſſit occurrere. Alij itaque ab initio præſtandi, quæ pollicentur, animum ſibi fuiſſe negantes, linguam quidem iuraſſe, ſed quia mens iniurata permanſerit, ne iuraſſe quidem ſeſe exiſtimant. Alij neſcio per quas verborum ſuorum à ſe confictas interpretationes, præſtitiſſe ſe, quod polliciti ſunt, affirmare non verentur; quamuis aliud eos, quibus fidem ſuam aſtrinxerunt, intellexiſſe non dubitent. Itaque quippe captiuus quidam ea lege ad neſcio quæ negocia conficienda dimiſſus, vt ad Dominum ſuũ rediret, cum ex itinere tanquam aliquid per obliuionem apud Dominum reliquiſſet reuerſus, atque iterum eo, quo dimittebatur, profectus eſſet, fidẽ ſe ſuam præclare liberaſſe iudicabat. Sed hi prætextus prorſus inanes improborũ tantum ſunt hominum, qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ne propriæ quidem accuſationem cõſcientiæ, hiſce Deo & bonis omnibus execrandis fraudibus effugere facile poterunt: ſatis enim intelligunt, hoc ſe reuera apud Deum iuraſſe, quod verba ſua ijs, quibus iurabant, ſignificare ſciebant. Alij honeſtiore colore periuriũ defendunt, verum negantes eſſe iuſiurandum, quod per vim grauis alicuius periculi vel incommodi metum ipſis incutientem ſit extortum: atqui hæc etiam interpretatio ſcopum Domini in ſancienda nobis iuſiurandi Religione, prorſus reddit ocioſum atque inutilem. Nam quia eam Dominus commerciorum ac certaminum noſtrorum nouerat eſſe naturam, vt alia ratione grauius aliquod malum plerunque effugere nequeamus, niſi ijs qui nos eo malo afficere poſſunt quippiam ipſis vtile, nobis vero noxiũ polliceamur, ſe quoque in teſtem eo caſu adhiberi permiſit, vel potius inſtituit, vt aduerſarij noſtri hoc tam ſacroſancto teſte, ac veluti pignore de percipienda ea, quam à nobis exſpectant, vtilitate ſecuri, nos quam primum periculi illius metu liberare non vereantur.

antur. At quoniam certum eſt, in omnibus huiuſmodi promiſſionibus aliquam ſemper ineſſe vim, dubitari quoque nequit, eas omnino eſſe ſeruandas. Fruſtra namque nobis ſolam hanc euadendi maioris periculi rationem Dominus oſtenderet, ſi hanc quoque doctrinam tanquam veram de ſeruando iuramento per vim extorto, nobis non inſeruiſſet. Etſi autem graue admodum ſit, quod nos præſtituros interpoſito iuramento pollicemur, eodem tamen modo ad ſeruandum hoc quoque metu extortum promiſſum, nos Dominus obligat; quia grauius nihilominus illud ſemper manet, quod iurare recuſantes nullo modo potuiſſemus effugere: quare hoc quoque caſu fruſtra nobis illam elabendi viam Dominus oſtenderet, ſi propter metum illum, vel nullam, vel inualidam eſſe promiſſionem noſtram voluiſſet. Notandum autem eſt, ne violentam quidem promiſſionem noſtram proprie eſſe iudicandã, etiamſi mortem nobis iuriſiurandi exactor minaretur. Nam licet ſpontaneum per ſe non ſit, pecuniæ vel liberta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

tis facere iacturam; quiſquis tamen in illam adducitur neceſſitatem, tunc ſaltem ſponte & libere mortem potius, quam ſeruitutem vel paupertatem vitandam ſibi cenſet. Quamobrem non prohibentur quidem fortes & cōſtantes viri mortem pertimeſcere, atque eius metu ea polliceri, quæ vitæ eorum tunc Dominus ab eis exigit: ex ijs tamen, quæ diximus, ſatis patet, metum illum ad omnino violentam, atque ideo inualidam promiſſionem efficiendam, nō ſufficere. Sola forte tormentorum magnitudo, quæ mentem nimis percellūt, & veluti ſuo loco mouent, nō iniuſtam afferre poſſet nō ſeruatæ fidei excuſationē; & tamen tantā in nobis eſſe oporteret Dei Opt. Max. in teſtem appellati reuerētiam, vt hoc etiam caſu metuendum nobis eſſet aliud facere, quam quod lingua veluti præſente Domino quomodocunque pronunciauit. Sunt etiam alij his etiā in ſpeciem honeſtiores fidei violandæ prætextus, ad quos inueniendos & approbandos, vehemens illa propriæ vtilitatis cupiditas nunquam nos impellere deſinet. Quādam omnem præcedentis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

dentis iuriſiurandi obligationem ſublatam eſſe iudicat, quia datam nobis fidem priores aduerſarij violarint, vel quod aliquid ſaltem poſtea accideret, quod natam ex iuramento obligationem ſuo loco manere prohibeat. fatemur quidem has cauſas ſatis eſſe iuſtas ſi modo veræ ſint, quiſquis tamen eã, quam debet, gerit conſcientiæ ſuæ curam; quiſquis periurij ſcelus eo, quo par eſt, modo deteſtatur, & exhorreſcit, non modo cauſas illas verę ne ſint, necne, ſepoſitis affectibus diligentiſſime examinare, verum etiam ſuos ea in re affectus tam ſuſpectos habere debet, vt niſi cõſultis prudentibus & bonis viris, ac ſuo quoque iudicio ab omni adulatione alieniſſimis, illis cauſis nunquam moueri ſeſe permittit. Nam ita demum ſibi vere & ſancte perſuadere poterit, non quæſitam ſibi à fœdere atque iuramento diſcedendi occaſionem, ſed ipſi reuera ab aduerſario datam, vel ab ipſis rebus ſubminiſtratam, quæ eum in locum rem omnem certo reuocauerit, in quo ante fœdus & iuſiurandum fuerat. Sequitur nunc poſtremus

atque

atque omnium ſpecioſiſſimus periurij prætextus, cum promiſſum ipſũ abſq; peccato ſeruari non poſſe negatur, atque ne in violanda fide crimen vllum agnoſcatur, illud potius in turpi & iniuſto promiſſo interueniſſe cenſetur. Inter hos porro impudentiores ſunt, qui licere ſibi negant eiuſmodi ſeruare promiſſum, quo ſe, verbi gratia, vel libertate ſua priuarent, quæ patriæ & ſuis poſſit eſſe vtilis; vel bonis ſpoliarent, quæ filijs ipſorum ſeu propinquis iure deberentur. Alij paulo honeſtius vel certe ſubtilius, non ſuæ ſed aduerſariorum conſcientiæ curam ſuſcipere videntur, atque ea de cauſa iniuſtam eſſe datæ fidei obſeruationem cauſantur; quod latrones, vel fœneratores, vel iniuſti hoſtes, quibus eam aſtrinxerunt, quæ ſua non ſunt accipientes grauiſſime Deum offenderent. Alij omnium, vt videtur, honeſtiſſime ſanctè & pie ab eo quod imprudenter polliciti ſunt, ſe reſilire poſſe ſibi perſuadent, quia vel patriæ libertatem, vel quod maius eſt Chriſtianæ ſeu Orthodoxæ fidei veritatem in manifeſtũ vocarunt periculum: atque ideo ſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

grauiſſime peccaturos credunt, ſi maiorem promiſſionis ſuæ, quam patriæ ſuæ libertatis, vel animarum ſalutis ac diuini honoris rationem habendam eſſe cenſerent. Has certe cauſas & potiſſimum hanc poſtremam magnam ad pia quoque ingenia permouenda, ne periurij metu magnum aliquod patriæ vel fidei incommodum afferãt, non leuem habere vim nos quoque confitemur. Ex his enim cauſis omnes illæ Theologorum noſtrorum, vt audiui de iuramento latronibus præſtito, de promiſſis vſuris exoluendis, ac de ſeruanda vel hoſtibus vel infidelibus & hæreticis fide, natæ ſunt diſputationes. Inter ipſos porro Theologos alij præſentem potius atque ante oculos, ſi iuramentum non ſeruaretur, poſitam ſpectarunt vtilitatem, atque ideo ne quiſquam vel rebus ſuis incõmodare vel proximo peccati cauſam præbere, vel patriæ ſiue Religioni periculum aliquod creare cogeretur, frequentius forte quam par erat hominum conſcientias Religione hac in parte liberandas cenſuerunt. Alij potius communem & perpetuam generis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ris humani in ſeruandis fœderibus vtilitatem & cauſam, cur omnium hominum mentibus doctrinam hanc Dominus tam alte infixerit, intuentes, longe cautius & maiori cum difficultate ad relaxandam, vel inanem iudicandam talium quoque Sacramentorum obligationem progreſſi ſunt: nos primum paucis quibuſdam exemplis has quoque cauſas ad datam fidẽ violandam non ſufficere Maieſtati tuę demonſtrare, deinde hoc quoque oſtendere conabimur, quo pacto quam tutiſſime vtrunque ſcopulum, hoc eſt turpem & impudentem promiſſionẽ, & turpiorem promiſſi violationem euitare poſſimus; videor enim mihi poſteaquam hiſce diebus virum illum diligenter audiui, in hoc ſaltem argumento quadam ex parte factus eſſe Theologus. Pollicitus igitur aliquando fuit M. Attilius Regulus Carthaginenſibus, à quibus ad tranſigendum cum Romanis de redimendis vltro citroque captiuis Romam mittebatur, ſe ad eos Carthaginem reuerſurum, ſi propoſitæ Romanis ab ipſis conditiones non reciperentur.
Cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Cum is non ignoraret omni aduerſus ipſum crudelitatis genere per ſummũ ſcelus Barbaros illos vſuros, ad eos nihilominus acerbiſſimos cruciatus paſſurus, quos etiam conſtantiſſime pertulit, redire non dubitauit. Cum igitur factum hoc non ſolum Ethnici, verum etiam omnes noſtri Theologi perpetuis laudibus in cœlum extollere non ceſſent, facile colligi poteſt, neque magnitudinem alicuius incommodi, quamuis is, qui iurauit eo ſit indigniſſimus, neque ſcelus ab eo, qui iuramentum exegit committendum in cauſa eſſe debere, vt data per iuramentum fides violetur. Quod ad tertium illum honeſtiorem prætextum attinet, alio non habemus opus exemplo, quam inuictiſſimi immortalis memoriæ tui parentis atque Imperatoris Caroli Quinti. Vocauerat is ante annos fere 60. ad conuentum Vvormacienſem, hæreſiarcham Lutherum, quia expedire tunc Ordines Imperij iudicabant, vt coram Cæſare, atque alijs Principibus audiretur, fidem igitur illi dedit impune eum Vvormaciam accedere ac domum redire

poſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

poſſe, nullus autem quod ſciam hacte-nus extitit, qui ob hanc ſancte illi ſer-uatam fidem Chriſtianiſſimum Impe-ratorem reprehenderit. Atqui nemo ignorat, cum quanta totius Eccleſiæ vtilitate vir ille in robore ætatis adhuc conſtitutus, quiq; vnius tantum qua-driennij ſpacio tantam in Eccleſia ſtra-gem ediderat, ac tot poſtea libellis e-ditis huius miſerabilis ſchiſmatis ori-go, fax, auctor, ſignifer, & promotor fuit, è medio tolli potuiſſet. Quot-quot igitur, inuictiſſimi Imperatoris factum probant, ne in vno quidem homine violando à data fide diſceden dum eſſe confitentur; tametſi totam Eccleſiam grauibus propterea pericu-lis liberari poſſe ſperarent. Iurauit po-ſtremo fortiſſimus Iſraëlitici populi Dux Gabaonitis, ſe vitam eis ſeruatu-rum. Erat hoc iuſiurandum fraude & mendacio Gabaonitarum, qui ſe fin-gebant non eſſe Chananeos expreſ-ſum. atque ideo duplici nomine iu-rantem nullo vinculo aſtringebat. Nā & præſtitum illis erat tanquam exter-nis, non veluti indigenis; & Domini præcepto palam aduerſabatur, qui vt nulli

nulli Chananeorum parceretur, ſeue-riſſime edixerat: quis igitur hic quoq; non videat, quantam habere nos oporteat diuino nomini quomodocunq; in teſtem vocato reuerentiam, quamque graues & euidentes ad fidem non ſeruandam cauſæ requirantur, cum eiuſmodi quoque iuſiurandum ratum habere Dominus voluerit, in quo ſine vlla fraude lingua tantum iurante mens iniurata permãſit; & illud præterea promiſſum fuerat, quod ipſe fieri vetuerat, neque aliud quippiam, cur ſeruari oporteret cernebatur, quã quod naturali ſaltem iure ſeruari poterat.

REX. Nihil horum, vt verum, fatear, ſententiam hanc mihi perſuadere omnino poteſt: cum enim ex multis frequenter audiuerim, nunquam eſſe cuiquam ſeruandam quantumuis iuramento confirmatam fidem, ſi quippiam pollicitus ſit, quod diuina lege interdicitur, non facile videre poſſum, quo pacto contra legem diuinam non ſit, promiſſam latroni pecuniam mittere, atque ipſi quidem latroni noui in in accipienda aliena pecunia ſceleris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

occaſionem ea ràtione præbere, pro-
prios vero filios vel propinquos hac ip
ſi debita vtilitate priuare. Vt autem
hoc tolerabile ſit, quo pacto tandem
ferri poterit, hæreticum quoque tot a-
nimarum millia in æternum exitium
pertracturum dimittere liberum, quã-
obrem ne patrem quidem meum cul-
pa hac in parte abſoluere poſsẽ, quod
tantum Hæreſiarcham caſſibus ſuis iã
irretitum, ad ſuos confirmandos, & v-
niuerſam Eccleſiam peruertendam
abire permiſerit.

DVX. Etſi cauſam, iuſtiſſime Rex,
non probes, quam felicis memoriæ pa
rer tuus ſecutus, Lutherum inuiolatũ
abire paſſus eſt; non ideo tamen negas
interuenire aliquam poſſe cauſam, cur
fides hæretico ſit ſeruanda, quamuis a-
liquod præterea Catholicæ religioni
ſit metuendum incommodum. Nam
aliquam certe in ſentiendo ſaltem li-
bertatem multis Belgarum millibus
permitttere non recuſas, quam ſi in
Hiſpania vel vni tantum concederes,
graue te peccatum admittere iudica-
res. Satis ergo intelligitur, quamuis
id quod per ſe crimen eſt, ne propter
to-

totius quidem orbis ſalutem vllo modo ſit committendum, aliquid tamen abſq; peccato permitti & tolerari poſſe, quod peccati occaſionem alijs præbeat, quodq; in non leue religionis incommodum redundaturum veriſimile ſit, ſi modo iuſta quædam (quod fieri non raro poteſt) permittendi cauſa ſubſit; quoniam tunc duntaxat eiuſmodi permiſſio culpæ rationem habet, cum iuſtam eius rationem afferre non poſſumus.

REX. Quam ergo regulam mihi affers, quæ cauſæ alicuius æquitatē mihi demonſtrans, ea quæ ſunt huius generis, ſine culpa polliceri & præſtare patiatur.

DVX. Nulla quidem ad regulam eiuſmodi inueniendam, mihi tradita eſt regula; quoniam nulla quoque, vt opinor, talis eſt, per quam omnes hui⁹ argumenti quæſtiones diſſolui vel definiri poſſint. Saluberrimum tamen interim meo iudicio ab erudito illo viro mihi commonſtratū Maieſtati tuæ indicabo conſilium. Nam id tale mihi videtur, vt, ſi quis illi ſerio obtemperet, neque temere ſit vnquam iuratu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

rus, neque deteſtabile periurij crimen vnquam facile commiſſurus. Atque hoc potiſſimum eſt, quod præſens diſputatio à nobis requirit. Sciendum igitur eſt, omnem noſtram circa iuriſiurandi religionem, diligentiam præcedere potius, quam ſequi iuſiurandum debere, ne neceſſe poſtea ſit, vtrum fides ſeruanda ſit, nec ne, in dubium reuocare. In eo namque grauiſſime peccari videmus, quod ab initio vtilitatis alicuius ſpe, vel periculi metu Deum teſtem facillime, atque abſque matura deliberatione inuocan tes, poſtea eadem impulſi vtilitate, quæ nobis ex fœderis violatione oſten ditur, de iuſtitia iuriſiurandi inquirere incipimus Itaque frequenter vſu ve nit, vt qui non ſine iuſtitia, ſed ſine iudicio iurantes peccauimus, grauiore poſtea ſcelere iuſiurandum, quod turpe reuera non fuerat, iuſtiſſime violemus. Hæc igitur nobis ſeruanda eſt regula, vt priuatim quippiam vel publice interpoſito iuramento promiſſuri, diligentiſſime, & per nos, & ſi res pati tur, per bonos quoque & prudentes viros, honeſtumné an turpe, ac diuinę le

gi

gi contrarium ſit, quod promittendū eſt, inquiramus. quod ſi poſt hanc diligentiam, & poſſe nos fidem noſtram alijs obligare iudicemus, eamque deinde reuera obligemus, eiuſmodi nos vinculo conſtrictos in poſterum eſſe cenſebimus, vt niſi turpe eſſe promiſſum euidentiſſimis, & luce meridiana clarioribus nobis conſtet rationibus, nullo modo abſque periurij ſcelere datam fidem nos violare poſſe, credam9, Quæcunque porro rationes poſtea nobis occurrent, quæ turpe & iniuſtum fuiſſe promiſſum perſuadere nitantur, vehementer nobis debent eſſe ſuſpectæ; tanquam à furioſo illo vtilitatis noſtræ amore miſeræ rationi ſuggeſtę, atque ad frangendam fidem nos impellentes. Veriſimile namque prorſus eſt, eas, vel nobis, vel bonis illis viris, quorum conſilio ſumus vſi, cum tam diligenter iurandi cauſas examinabimus, in mentem fuiſſe venturas, quod ſi ab initio eadem illa conſequendæ alicuius vtilitatis cupiditas in cauſa fuit, vt hanc, quam diximus, diligentiam non adhiberemus, tunc etiam, ſi poſt præceps noſtrum & incon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ſultum iuramentum, quod tutiſſimũ eſt eligere volumus, omnes contrariæ rationes ſcrupuloſa cura à nobis examinandæ, neque ſine ſententia incorruptorum iudicum approbandæ: quia ſemper metuere nos oportet, ne improbus potius affectus aliquis, quam vis earum pro veris habendas eſſe, nobis perſuadeat: ſed & propterea ſuſpectus nobis affectus noſter eſſe debet, quod cum tanta facilitate parati ſimus turpis & iniuſti promiſſi crimen agnoſcere; quia iuſte non poſſumus à data fide diſcedere, niſi eam turpiter & iniuſte datam prius confiteamur. Alia tamen ex parte neque grauiſſimum apud Deum periurij ſcelus, neque ſummam apud homines pertimeſcimus infamiam, ſi falſis rationibus turpe fuiſſe promiſſum, quod reuera turpitudine carebat, demõſtrantibus, temere aſſentiamus. Adhæc vt aliquãdo turpe fuiſſe, atque ideo omnino reſcindi debere, vere nobis perſuadeamus: Danda tamen hoc caſu ſedula eſt opera, ne iuramentum ipſum cauſam noſtram meliorem, aduerſariorũ reddat deteriorẽ. Nam cum id accidit, in
eum

eum locum, in quo ante iuramentum noſtrum fuit, aduerſarium nos ſemper reſtituere oportet. Si Galliæ namque Rex v.g. regnum & ſubditos ſuos iniuſte grauari ſentiebat illis conditionib. propter quas ab Inuictiſſimo tuo parē te dimiſſus fuit, captiuum ſe rurſum illi ſiſtere debuit, neque id ex iuramento percipere emolumentum, vt eius beneficio eas prouincias retineret, quas omnino reddere cogebatur, in ꝑpetuo vellet manere in captiuitate. Postremo quoad eas rationes, q̃ promiſſum noſtrũ fuiſſe iuſtum, ac propterea iuſiurandum quoq; noſtrum eſſe ſeruādum, q̃ ad contrarias, quæ iuſiurādum turpitudinis arguunt, probādas ſum⁹ perpetuo ꝓcliuiores, pulcherrimas illas & humano generi maximè neceſſarias vtilitates, quarum gratia, ſicuti ſupra breuiter monuim⁹, nos iurare Domin⁹ vel permiſit, vel inſtituit, ante oculos nos habere oportet, & eas illi, q̄ ad reſcindendum promiſſum nos inuitat, longe anteponere. Nam quia ab omnibus intelligitur, tāta eſſe maioris hominum partis imbecillitatem, vt ſtolidum eſſe videatur, fidē habere ſim-

plici viri alicuius promiſſioni, in quo ſingularis quædam non creditur eſſe ſanctitas: & quia in omnibus noſtris contractibus vel fœderib⁹ ea pignora vel cautiones paratas habere non poſſumus, quę ſuperuacuum efficerent iuramentum; viſum diuinę ſapientiæ eſt, omnium mortalium mentibus, atque ipſis adeo barbariſſimis nationib⁹ hāc imprimere ſententiam, vt exacto ab ijs, cum quibus contractum fœdus ineunt, iureiurando, conſecuturos ſe, quod ipſis hoc modo promittitur, nō diffidant. Cum igitur homines vident huiuſmodi pacta & iureiurando confirmata fœdera aliquoties violari, quotidie minus illis fidere incipiunt, ac niſi pignoribus atque alijs cautionibus ſibi conſuli poſſe animaduertunt, ab ipſis quoque contractibus & fœderibus, ſine quibus humana vita prope conſiſtere nequit, abſtinendum ſibi eſſe ducunt. Ob eandem quoq; cauſam, affirmare non iniuria poſſumus, nullum eſſe crimen, quod vel in vniuerſum Dei reuerentiam & hominum animis æque ac periuriū paulatim eximat, vel ſingulorum religionem apud

diuer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

diuerſum ſentientes, magis reddat ſuſpectam: quicunque enim Deum in teſtem atque ſeueriſſimum periurij vltorem temerè aliquoties appellari, ac ludibrio quodammodo haberi intelligit, vel non ſine aliquo fidei ac reuerẽtiæ erga Deum ſuæ, offendiculo, terram periuros illos non dehiſcere admiratur; vel ſi alterius ſit religionis, eos verum Deum non colere arbitratur, cuius numine toties eos per ludibrium vti deprehendunt. Quamobrem huius tam grauis ſcandali vitandi gratia, multi ſancti & pij viri apud nos leguntur, cum apud infideles iniuſte eſſent captiui, ad eos cum mortis quoque periculo, quia ſe id facturos iurauerant, fuiſſe reuerſos, quamuis ob dignitatem, ſanctimoniam, & doctrinam ſuæ Eccleſiæ eſſent vtiliſſimi; ne ipſa eccleſia, & verus, qui in ea colitur, Deus, in contemptum hac de cauſa apud infideles adduceretur. Poſtremo quod ipſos peierantes attinet, nihil magis indubitatum, nihil magis priuatis ac publicis exemplis confirmatum, quam eos, qui ſemel fidem fefellerunt, præter eam quam hoc no-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

mine ſibi pepererunt apud aduerſarios infamiam, ipſum etiam apud illos in poſterum amittere fidem, atque hoc ſuo periurio meritiſſimo conſequi, & decepti ſaltem non modo nunquam illis fidem amplius habeant; verum etiam quibuſcunque poſſunt fraudibus ipſos viciſſim circumuenire conentur. Et quoniam in eum locum hi perfidi adduci, ſæpenumero poſſunt, vt cum quibuſdam paciſci, vel fœdus aliquod inire vehementer ipſis expediat, neque tamen alios præter iuramentum cautiones præſtare poſſunt, coguntur miſeri in ea manere cõditione, quam fœderis beneficio mutare vel meliorem reddere cupiebant, quia iuſiurandum ſuum omni fide cariturum non ignorant. Hæc igitur tam grauia & tam pernicioſa mala ex deteſtabili periurij crimine procul dubio oriuntur. Quamobrem certum etiam eſt, tum ipſis oppoſita commoda, quæ partim humano generi partim ſingulis noſtrum tam neceſſaria ſunt, ex fide ſeruatá naſcitura. Nam & frequentius ho-

homines inter ſe cum neceſſitas poſtulat, neque alię cautiones adſunt, ſolo contenti mutuo iuramento fœdera inibunt, & diuinum nomen in ea, qua debet, veneratione habitum, ipſi etiam religioni maiorem addet autoritatem; & ſingulis noſtrum paulatim eam conciliabit fidem, vt eandem iniuratis quoque abſque periculo credi poſſe, alij paulatim iudicaturi ſint. Quando igitur cum his tantis bonis comparanda non eſt pręſentis illa temporis vtilitas, ſiue ea priuata ſiue publica, atq; ad religionem quoque pertinens fuerit, quæ nos ad violandum ꝓmiſſum ſolicitat, merito ſane diximꝰ, nos propter hanc etiam cauſam procliuiores eſſe debere, ad illas potius probandas rationes, quibus adducti, iuſtitiam non defuiſſe iuramento noſtro credidimus, quam contrarijs: quamuis hæ diligenter & ſinceræ à nobis examinatæ, vel par vel etiam aliquanto maius robur habere videantur. Nam ad illas tantas vtilitates hoc etiam accedit, quod æquum admodum ſit, diuini nominis inuocationem ipſis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

etiam rationibus, vt maioris ponderis haberi debeant, aliquid adijcere momenti. Atque hoc quidem eſt Clementiſſime Rex, ſaluberrimum illud meo iudicio, tum ad cauendum omne temerarium iuramentum, tum etiam ad vitandam cuiuſcunque iuramenti quomodocunque præſtiti violationem eruditi illius viri conſilium. Quod ſi tum illum quem, deſcripſi, animum, ad fidem ſeruandam afferentes, turpe nihilominus & improbum fuiſſe promiſſum noſtrum, vel longe quam oportuit leuiorem nos deprehendimus, cauſam eſſe ſecutos, quam vt eius gratia, vel fortunas noſtras, vel alienam conſcientiam, vel etiam religionem in non contemnendum aliquod periculum vocare, par fuerit; non eſt quod vllum metuamus in turpi promiſſo reſcindendo, quod eius ob ſeruatione potius committeretur flagitium, præſertim ſi fraudibus etiam & mendacijs aduerſariorum ad iurandum ſimus illecti. Itaque ſi præmiſſa illa, de qua diſſeruimus, deliberatione, à data fide diſcedimus, neque iurando peccauimus, cum eiuſmodi

er-
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

error excuſatione ſit dignus, neque in vllum incidimus crimen, cum tale promiſſum non ſeruamus; quia tale fuiſſe euidentiſſimis rationibus comperimus, quod abſque peccato ſeruari non potuiſſet. Quamuis autem in præcipiti & temerario iuramento, quod vel ſpes alicuius vtilitatis, vel grauiſſimi periculi metus, ante examinatam, vt par erat, ipſius iniquitatem à nobis expreſſit, grauiter nos peccaſſe confiteri debeamus; in eius tamen violatione nullam agnoſcere debemus culpam, ſi hic etiam certæ & perſpicuę rationes rem nobis, ſepoſitis affectibus, examinantibus iniuſtum fuiſſe promiſſum oſtenderent. Videmus igitur, vt eo vnde me Maieſtatis tuę interrogatio deduxerat, redeamus, & ſummam huius criminis atrocitatem, atque adhærentis ipſi infamiæ, & tam publicorum quam priuatorum, quæ ipſum conſequuntur, incommodorum magnitudinem. At è diuerſo experientia docet, tantam in miſero noſtro genere, quodque magis dolẽdum in ipſa Dei Orthodoxa Eccleſia eſſe imbecillitatem, vt in maiore hominum par-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

parte plus ſemper valuerit, atque in poſterum plus valitura ſit, ad periurium inſana illa præſentis vtilitatis vel vindictæ cupiditas, quæ magno noſtro malo, aliquem ſemper ad lucem in tenebras conuertendam colorem inuenire ſolet, quam tot pulcherrimæ illæ & grauiſſimæ cauſæ ad ſeruandam fidem. Itaque ſuadente, impellente, atq; ipſam tandem rationem dementante, hac omnium malorum cauſa, ſine vllo diſcrimine Principes, priuati, nobiles, ignobiles, Eccleſiaſtici, Seculares, aliquem præſertim nacti excuſandi criminis colorem, nihil criminis ipſiꝰ magnitudinem, nihil infamiam, & alia memorata incommoda metuentes toties fidem ſolenni iuramento ſancte confirmatam fefelliſſe; ac quantum in ipſis fuit, hanc tam neceſſariam humanæ inter ſe ſocietatis conſeruandæ rationem ſuſtuliſſe leguntur. Tunc autem præcipuæ ſe iuſtam habere fidei violandæ cauſam homines ſibi perſuadent, cum ad reliquas, quas ſibi pollicentur, commoditates, religionis quoque conſeruandæ Zelus accedit. Nam hac de

çau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

cauſa inſida prope ſunt omnia inter diuerſæ religionis cultores fœdera: hinc neque nos hæreticis fidimus, neque hæretici nobis, quos pro talibus etiam habent, fidendum eſſe iudicant: hinc violatis fœderibus iniuſtiſſima bella ſuſcipientes: hinc iuramento veluti reti quodam miſeros homines in poteſtatem ſuam redigentes, atque illis poſtea grauiter affligentes, non modo nullam in huiuſmodi factis culpã agnoſcunt, verum etiam ſummæ pietatis & ſanctiſſimi in religionem Zeli laudem ſibi tribuere non verentur: atqui ante datam fidem, tantam hanc diligentiam in examinandis iurandi cauſis, atq; in omnem partem verſandis vtriuſque partis rationibus adhiberi oportuit : poſt datam vero fidem, ac poſt diuini nominis in iuramento inuocationem , niſi euidentiſſimis , vt dixi , rationibus , de turpitudine eius nobis conſtaret , omnes , quæ ad promiſſa non ſeruanda nos impellunt, cogitationes tanquam à peſſimis conſultoribus, ira, odio, ambitione , atque auaritia proficiſcentes , atque illis honeſtatis prætex-

tibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

tibus verè abutẽtes ſuſpectas nos ſemper habere, vel potius plane contemnere deberemus. At quoniam experientia docet, id à nobis nõ fieri, ſed memoratos illos affectus ſpecioſis illis coloribus, præſertim ſi ad totius Reipublicæ vtilitatem vel ad religionem pertineant, velatos in nobis fore ſemper eſſe potentiores, neceſſario quoque, ſicuti diximus, luere cogimur acerbas huius noſtræ imbecillitatis pœnas: multa namque vtiliſſima nobis futura pacta, multæ affictiſſimis populis plane neceſſariæ paces conciliari, atque iniri nequeunt, quoniam frequentia illa fidei violatæ exempla illam, quam Dominus inſtituit, nobis eripiunt vtilitatem, vt quoties aliæ nobis deſunt cautiones, ipſo in teſtem & vltorem periurij appellato, controuerſijs, contentionib⁹, & bellis noſtris finem imponere, ac fœdus, pacem, & concordiã inire poſſimus. Propter hãc ergo tot experimentis comprobatam humanam imbecillitatẽ, pulcherrima illa barbariſſimorum quoq; mentib⁹ impreſſa de ſeruanda iuriſiurandi religione, doctrina vim ſuam paulatim apud

apud omnes amiſit, neque vllum amplius ſacroſanctum creditur iuramentum, præterquam id, quod ſicuti apud nos dicitur, ex auro conflatum eſt; neque vlla cum ſanctis quoque principibus fœdera concludi poſſunt, præter ea quibus pignoribus, vel alijs cautionibus datis, contrahentium ſecuritati conſulitur: quamuis autem illis ipſis ſanctis & pijs principibus iniuria fieri videatur, quod ipſorum quoque fides in ſuſpicionem vocetur, atq; ipſi quoque propterea ſupra iuſiurandum cautiones alias præſtare cogũtur, id ipſum tamen ægre ferre non debent, cum aliorum toties exploratam improbitatẽ, non iniuſtam huic timori cauſam præbere intelligant. Tunc vero minus eos hac de cauſa indignari oportet, cũ vel occupatas ab alijs prouincias ſuas non repetere, vel auctoritatem & poteſtatẽ diuinitus ſibi in alios conceſſam imminuere, vel graues ſuo iudicio ſibi illatas, à quibus minime decebat, iniurias inultas relinquere, vel non contemnẽdum aliquod ſanctæ religionis periculum metuere cogũtur. Quodſi hæ omnes ad non ſeruãda promiſſa cauſæ for-

te concurrerent, inuſitatæ prorſus atque heroicæ virtutis eſſet, vel ſincere hæc quempiam promittere, vel occaſione poſtea data animo ſuo tot modis ſatisfaciendi, promiſſarum memoria retardari, vel promiſſa ipſa, priore mutata ſententia, turpitudinis, ſocordiæ, atque impietatis non damnare. Quamobrem neminem mirari decet, cum aduerſarius eius vitam ſiue fortunas ſuas in manifeſtum recuſat conijcere periculum, quod profecto ſe ſubiturum nouit, ſi tam excellens & heroica in ipſo forte non inueniretur virtus. His autem ita ſeſe habentibus Maieſtas tua boni conſulit, quod ſubditi quoque tui ſupra præſtandum à te iuſiurandum alijs quoque rationibus de ſeruandis pacis conditionibus ſibi caueri poſtulent. Conſcij nanque ſibi ſunt, quibus ipſorum factis patientiam contra illos tuam exacerbarint. Non ignorant vnicum fere vitæ tuæ eſſe ſcopum, vt Catholicam Religionem, ſi fieri queat, in eum ſtatum, in quo parens tuus ipſam, Luthero iam inſanire incipiente, accepit; vel in eum potius, in quo ante

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

natum Lutherum fuit, reſtituere aliquando poſſis. Itaque propter has & alias cauſas, quas etiam tuorum plurimi tragice apud te amplificare non dubitant, quamuis & virtus tua ſatis ſit ipſis nota, & fides ex illo tuo facto ſuſpecta non ſit, non diſſimulantes, non poſſe ſe ſolius iuramenti interuentu metu malorum illorum, quæ Maieſtate tua rerum abſolute potiente metuenda ſibi perſuadent, de alijs quoque', quibus timori ſuo medeantur, cautionibus, ſe ſollicitos eſſe profiteantur. Tua vero Maieſtas eas, quæ tuæ tamen viciſſim de ipſis ſecuritati non valde officiant, vel ob id facilius præſtare ipſis non grauabitur, quod ſicuti apud nos dicitur, bonæ fidei debitores ac libenter ſoluentes, pignora quoque à ſe exigi, non ægre patiantur.

REX. Non ſine magna profecto voluptate, quæ in hoc argumēto à te diſputata ſunt, audiuiſſe me confiteor; nā & cauſas oēs eleganter explicaſti, cur iureiurādo quoque cōfirmata fœdera

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

& promiſſiones toties violatæ ſint, tametſi nullum prope inter omnium ſcelera vel natura ſua grauius ſit, vel humano generi magis perniciosũm. Deinde illis etiam præclariſsimis cauſis commemoratis, propter quas humani generis perpetuo tantopere interſit, hanc iuriſiurandi fidem ab omnibus ſemper haberi maxime ſacroſanctam, fidem ipſam & veritatem atque in ſeruandis promiſſis conſtantiam, quę natura ſua mihi chariſſima ſemper futura oratione tua longe reddidiſti chariora; atque è contrario effeciſti, vt ipſa etiam mendacij, fraudis, atque impoſturæ nomina longe apud me in poſterũ ſint magis abominanda. Et quoniam ſpecioſis illis frangendæ fidei prætextibus, ſancta etiam, & excelſa, ac generoſa ingenia vehementer ſollicitari, ac ſæpenumero quoque peruerti oſtẽdiſti, mihi quoque cui iuſtiſſimis, ni fallor, affectibus, atque omnium honeſtiſſimo zelo propter allatas prius à te cauſas repugnãdum eſt, orationem tuam neque ſuperuacuam, neque infrugiferam fuiſſe confiteri cogor, atque ideo pulcherrimam illam rationem, per

quam

quam & omne temerariũ promiſſum, & cuiuſcunque promiſſionis violatio facile vitari poteſt, cum ſumma quoq; voluptate cognoui, atque eam tam in hoc, quam in alio quouis ſanciẽdo fœdere veluti cynoſuram quandam, Deo duce, perpetuo ſecuturus ſum. Poſtremo quamuis & natura mihi veritas eſt chara, & nullam hactenus ipſe vllo meo facto cauſam ſubditis meis præbuerim, cur me quoque non debeant in album illorum referre Principum, qui omnibus ſuis affectibus & emolumentis fidem & veritatem anteponũt; omnes tamen metuendi cauſas, quas non improbabiles illos habere inficiari non poſſum, animis ipſorum eximere decreui, ac iuxta conſiliũ tuũ æquiſſimo patiar animo, eos non ſolum iuriſiurandi noſtri religione, verumetiã alijs honeſtis conditionibus ſecuritati ſuæ in hac pacificatione conſulere. Itaque quod ad iuramentum attinet, diligenter prius, ſicuti ſanctè mones, promittenda examinabo, promiſſa vero ꝑ Dei gratiã fideliter obſeruabo: circa cautiones autem eas illis præſtare non grauabor, quas Principes iſti

 piæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

præſtari à me debere iudicabunt. Verũ enimuero, quod ad has à nobis præſtandas attinet, vna tãtum eſſe videtur, quæ illos omni metu liberare ac plane ſecuros reddere poterit, quæq; ſtatim poſt pacẽ, Deo bene fortunante, cõpoſitam executioni mandabitur: neq; enim video, quid à me præter iuramentum requiri poſſit, niſi, vt quam primũ omnes externi milites ex omnibus his inferioribus Ditionibus diſcedant, qđ abſque dubio fiet intra illud tempus, quod à Principibus iſtis poſt pacem conciliatam cõſtituetur. Nam & idem quam primum ante biennium factum eſt, Fratre fel. memo. non prius in Gubernatorem recepto, quam externus miles iſtarum regionum finibus exceſſiſſet. Nihil igitur relinqui videtur, quod à nobis ſubditi noſtri metuere poſſint, tametſi iuramentum à nobis noſtrum non interponeretur. Quo vero pacto mihi ab illis caueri debeat, vniuerſa prouincia in ipſorum poteſtate relicta, & meis omnibus præſidijs & copijs nudata, quibuſque cautionibus fidere debeam, ac poſſim, neque Caluinianos vltra præſcri-

ſcriptos ſibi in hac pacificatione libertatis in religione limites tranſgreſſuros, neque Catholicos eadem, quam hactenus oſtenderunt, flagitioſa ſocordia, audaciam & ſocordiam ipſorum, ſi forte quid nouare velint toleraturos, neque hos, vel illis, ſtabilitã huius iterum pacis conditionibus meam in ipſos legitimam authoritatem, & imperium tot modis, quos etiam meminiſſe ac referre piget, imminuturos, ex te cognoſcere cupio.

DVX. Veriſſime hæc à Maieſtate tua dicuntur, Itaque de illis legibus, quibus ſubditos tuos ſecuritatis noſtræ gratia à nobis ſubijci oportet, paulo poſt agemus. Nunc ad illam quam Maieſtas tua retulit cautionem, duas alias aut tres, quas non immerito à nobis exigere poſſe videatur, adijciamus, vel potius omnes ordine breuiter recenſeamus, vt ita demum ad eas, quæ ab Ordinibus præſtandæ ſunt, veniamus. Prima itaque cautio Maieſtati tuæ cum ſubditis communis ſit, ipſum vtrinque præſtandum iuſiurandum, cuius formulam vel rationem paulo poſt tradituri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

turi ſumus. Secunda eſt omnium militarium copiarum exautoratio, & totius exercitus dimiſſio & intra conſtitutum, in pacis cōditionibus, tempus, ex harū Ditionum finibus abitio. Tertia, vt talis in his Ditionib⁹ relinquatur ſupremus Gubernator, & generalis Maieſtatis tuæ Vicarius, qui propter tuam quidem ſecuritatem, ſed verè atque ex animo Catholicus, ꝑpter ſubditos aūt eiuſmodi, qui non poſſit ab ipſis tanquam ſibi ſuſpectus, vel tanquā nouas res aduerſus ipſos moliturus merito recuſari. Quarta, vt Hollandia & Zelandia ſuum in poſterum nominent Gubernatorem, quem Maieſtas tua confirmare debeat, reijcere non poſſit, ſi modo is ſit adminiſtrationis illius, iuxta vetera prouinciarum illarum priuilegia capa[illegible] atque in reliquis prouinciis nulli aut amoueri per Maieſtatem tuam Gubernatores poſſint, quomodocunque arma contra te geſſerint, ſi modo legitime fuerint aliquando electi; quid vero de ijs ſtatuendū ſit, qui ipſis Ordinibus poſſint eſſe ſuſpecti, paulo poſt intelligemus. Quinta ac poſtrema cautio ſit, quia liberæ futuræ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

turæ ſunt & in Hollandia & Zelandia Catholicorum & in alijs Prouincijs proteſtantium conſcientiæ, hoc eſt, qnia omnes vbique tuto profiteri poterunt, cuius ſint Religionis, vt nemo Religionis nomine, vel in his, vel in illis Prouincijs inidoneus ad Senatoris vel Conſiliarij, vel cuiuſcunque alterius magiſtratus munus gerendum repelli queat. Quoniam autem veriſimile eſt, neque in Hollandia facile aſſumendos Catholicos, neque in alijs Prouincijs proteſtantes, inueniatur aliqua commoda ratio, per quam pauci ſaltem alterius ſententiæ, cum longe maiore aliorum numero coniungantur, ne alij penitus excluſi nouationem aliquam in ſuæ partis perniciem merito pertimeſcant. Has tres poſteriores conditiones iure adijciendas, etſi hæ vel his ſimiles à nobis exigantur, propter ſcopum nobis in hac Pacificatione propoſitum, admittendas exiſtimo. Certum eſt hunc nobis & ipſis propoſitum eſſe ſcopum, vt ſtabilẽ & diuturnam, & quantum in tam longo atque acerba animorum diſſentione fieri

 poteſt,

poteſt,nullis vel paucis ſuſpicionibus obnoxiam pacem conſtituamus. Atqui dubium non eſt,quin nihil magis huic ſcopo aduerſetur , quam nimia partis alicuius potentia , quam pars aduerſa veriſimiliter creditura eſt, ad ipſos veluti imbecilliores cum volent opprimendos, omni ſtudio ab aduerſarijs ſuis queri & deſiderari. Si igitur optimo iure illorum potentia mediocritatem nimis exuperare credenda eſt , qui omnes ex ſuo tantum corpore, atque aduerſarijs etiam ſuſpectos Prouinciarum Gubernatores, & magiſtratus, & conſiliarios & conſiliorum præſides ; æquitas & ratio profecto nos iubet, vt huic periculo, quoad eius fieri poterit , vtrinque occurramus,ſi eam quam par eſt,non de pace ſolum, verum etiam ipſius ſtabilitate ac duratione eius gerere cupimus,ſollicitudinem.

REX. Poſſum & has quoque pacis leges mihi impoſitas tolerare:ſi modo Principibus iſtis probentur.Quamobrem tempus eſt, vt quibus viciſſim legibus aduerſarios aſtringendos cenſeas,quæ mihi quoque pacem noſtram

per

per illos ſaluam & diuturnam fore merito polliceri poſſe cenſendæ ſint, explicare aggrediaris.

DVX. Fatendum nobis eſt, Clementiſſime Rex, ad alias incommoditates, atq;, vt ita loquar, indignitates, quas propter optatam hanc & miſeris populis tam neceſſariam pacem ſubire nos Chriſtiana manſuetudo iubet, hoc etiam accedere, quod aduerſarij de nobis ſecuri eſſe poſſunt, per eas, quas ipſis offerre parati ſumus, cautiones, nos ab illis eandem ſecuritatem, nudata, ſicuti paulo ante dicebas, præſidijs & militibus tuis vniuerſa prouincia tua, accipere non poſſumus. Itaq; quod ad Maieſtatē tuā attinet, vix opꝰ erat vllo iureiurando, nos vero non exiguam duraturæ pacis ſpem in illorum fide, & iureiurando collocare oportet, paucis tamen ſupra iuſiurandum ipſum leges ad maiorem noſtrā ſecuritatem illis adijciemus, quas ſi ſuſcipere grauabuntur, manifeſtiſſimo argumento latentia ſua conſilia, & quam parum nobis vel cuiquam in fide ipſorum ſit ſperandum, palam facient, ac Maieſtati tuæ

iuſtiſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

iuſtiſſimam cauſam præbebunt, vt his quoque tam æquis, vel potius tibi tam iniquis conditionibus indignos eos iudicans, animum adijcias ad continuandum funeſtiſſimum bellum, cuius calamitates tanta facilitate auertere potuiſſent, quodque propterea in ipſorum ceſſurum perniciem, Deo tantam inſolentiam vindicante, non immerito ſperabimus. Sed his dimiſſis, prima ſicuti dixi cautio ſit, ipſorũ iuſiurandum, in eo vero non modo non pollicebuntur, ſe conſtitutę pacis capita ſanctę ſeruaturos, verum etiam affirmabunt, ſuo poſt maturam deliberationem, & poſt commodorum & incommodorum pacis illius conſiderationem iudicio eadem illa capita ſalua conſcientia ſeruari, neq; abſque ſcelere & periurio violari poſſe. Operæpretiũ forte foret, in omnib⁹ cuiuſcunque fœderis promiſſionibus, quãdã huius generis adijci affirmationẽ, in qua promiſſionẽ ſuam iuſtam ſibi videri iurantes aſſeuerarent. Quicunq; enim cum ipſis commodum eſt, ob vnam vel plures ex commemoratis cauſis promiſſa ſua rata non eſſe cupiunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

unt, frequentiſſime hac abutuntur violatæ fidei excuſatione, quod vel metu vel iniuria quadam præſens aliquod incommodum euadendi cupiditate oppreſſi, non ſatis animaduerterent, ea fuiſſe iniuſta. Nam hac fere ſemper ex cauſa, tum priorem ſuam ignorantiam, venia fuiſſe dignam, tum poſterius hoc conſilium, quo impium promiſſum reſcinditur, Deo fore gratum ſibi perſuadent. Futurum igitur videtur, vt ex horum numero non pauci propter illud ſaltem de promiſſionis ſuæ iuſtitia maturo iudicio probatum, ac Chirographo ſuo confirmatum teſtimonium, ne manifeſte periurij cõuincantur, à data fide, quam alioquin violaſſent, diſcedere non audeant. Quamuis autem idem hoc iuſiurandum vtrique parti futurum ſit commune, certum tamen eſt, noſtram magis quam illorum intereſſe, id in eum, quem dixi, modum concipi. Cum enim in ipſorum magis poſtquam noſtrarum copiarum metu liberatos ſe ſentient, quam in noſtra poteſtate futurum ſit, pacem violare, eiuſmodi nobis expedit

inueniri iuriſiurandi formulam, quæ non obſeruata manifeſtius oſtendens periurium, arctiore illos vinculo ad fidem ſeruandam aſtringat. Quam ob cauſam miniſtros potiſſimum nouæ ipſorum Religionis, huic formulæ ſubſcribere oportebit. Nam & illorum, ni fallor, intereſt rationem inueniri, quæ vehementiſſimum ipſorum, quem tam multis & tam ſeditioſis concionibus, atque alijs modis declararunt, contra ſacra noſtra, non dicam zelum, ſed furorem, aliqua ex parte temperet, & moderetur. Hi ergo præcipue tum polliceri & iurare cogantur, ſeſe contra Papiſticam, vt ipſi vocant, Religionem, & contra Papiſtarum ſacra nihil in his Prouincijs molituros, aliud quam quod huius fœderis conditionibus illis permittitur: tum etiam affirmare hanc ipſam promiſſionem iureiurando confirmatam, iuſtam & ſanctam, & Deo gratam ſuo iudicio, quod maturam ſecutum ſit deliberationem, videri. Quod ſi in hunc modum formulam hanc vel miniſtri vel etiam ij, qui

impe-

imperare ipſis poſſunt, probare recuſarent, ob hanc etiam cauſam cogent nos à pace eſſe alienos, cum hoc argumento manifeſte oſtendent, quid Catholicæ Religioni poſt militum noſtrorum diſceſſum, ab ipſis ſit metuendum. Secunda cautio eſt, vt quotquot omnibus hiſce bellis tuas partes ſecuti ſunt, harum Ditionum proceres, nobiles, vel cuiuſcunque alterius conditionis indigenæ, tam ciuiles quam Eccleſiaſtici, non bona tantum ſua hóc bello ipſis erepta, ſi reddi queant, recuperent, verum etiam honoribus, dignitatibus, præfecturis, magiſtratibus, atque officijs quibus hactenus caruerunt, reſtituantur. Hanc porro conditionem tam iuſtam & neceſſariam eſſe arbitramur, vt ne ventura quidem nobis fuiſſet in mentem, ni voces quorundam ſpargerentur, hoc etiam inter alia capita aduerſarios poſtulaturos, vt hi omnes fideliſſimi tui ſubditi ab omnibus in poſterum magiſtratibus & dignitatibus ſummoueantur. Quæ certe poſtulatio & per ſe iniuſtiſſima, & in Maieſtatem tuam, ſupra

modum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

modum eſt contumelioſa. Statuetur vtrinque omnium geſtorum atque hoc bello innouatorum obliuio, atque ideo tacite & à Maieſtate tua ſcelere & culpa liberabuntur, quotquot arma contra te geſſerunt, & ab Ordinibus abſoluuntur, quotquot non tuas, vt ipſi loquuntur, ſed Hiſpanorum partes, ſecuti ſunt. Quod ſi ipſi ergo veram, quod ad ipſos attinet, hanc geſtorum omnium negarent eſſe obliuionem, & ſceleris alicuius pœnam eſſe interpretarentur, ſi quiſquam eorum ab honoribus & dignitatibus excluderetur, noſtros quoque per eiuſmodi interpretationem ab omni ſimili incommodo tutos eſſe omnino oportebit: quid igitur iniuſtius fingi poſſit, quam ſancita illa vtriſque communi amneſtia, tam grauem & contumelioſam pœnam noſtris irrogari, apud aduerſarios vero neque nomen neq; vllius peccati memoriã, neq; pœnæ vllius ſignum eſſe reliquũ, noſtroſque omnib⁹ honorib⁹ dignitatibusq; priuatos, veluti ſub imperio hoſtiũ viuere, aduerſarios vero illis priuatos triumphũ quodammodo agere de ipſis?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ſis? Hinc autem apparet, nihil in Maieſtatem quoq; tuam indignius vel magis contumelioſum poſſe ſtatui. hoc quippe diſcrimine apꝓbato, hos quidē, qui tuendæ Catholicæ Religionis & tuæ dignitatis gratia libenter bonorũ & dignitatũ ſuarũ iacturã paſſi ſunt, ac non vnã tantũ pro te vitã, ſed plures ſi potuiſſent, impendere ſe paratos oſtēderunt, veluti lata cōtra ipſos ſententia pronunciares, non patriæ ſolum, vt aduerſarij loquuntur, ſed etiam tuos fuiſſe hoſtes, illos vero contra quos tanquam veros hoſtes hactenus pugnaſti, eadem ſententia confitereris, vere fuiſſe aliquando gloriatos, ſeſe pro Lege, Grege, & Rege, hoc eſt pro Religione, pro Repub. & pro Principe arma perpetuo geſſiſſe: hanc certe vnam ob cauſam omnem pacis ſpem merito illis abrumpere, atq; omnes etiam ſecuturi belli clades eiſdē imputare poſſemus. Sed excipient forſan aduerſarij non eſſe ſibi propoſitam vllam in hac poſtulatione iſtorum contumeliam, & propterea Dominia, prouentus, & opes oēs illis libenter relinquere incolumes, ab imperijs vero & magiſtrati-

 bus,

bus, ſi non iuſta at neceſſaria ſaltem ex cauſa arcendos iudicare. Nam quia certo ſciunt, quam acerbo illi proſequantur omnes odio, qui ſeſe contra Hiſpanorum & aliorum militum, vt ipſi vocant, tyrannidem oppoſuerunt, quanta vindictæ cupiditate flagrent in eos, à quibus ſe grauiſſimis damnis & iniurijs affectos fuiſſe ſibi perſuadent, ſimul etiam credunt omnem illorum patientiam merito ſibi eſſe poſſe ſuſpectam, ne hac ad nocendi voluntatem accedente, Clementiam tuam ad bellum renouandum pelliceant; & miſeram patriam in eas, quas hactenus perpeſſa eſt, calamitates priuatis illis indulgentes affectibus conijciant. Nos ad hæc illis reſpondemus, nõ diſſimulari quidem à nobis, quod non ſolum vehementer cupiamus, tam bonos & fideles tuos ſubditos hac tanta contumelia, qua indigniſſimi ſunt, non affici, verum ad augendũ partium noſtrarum in his Ditionibus robur, eoſdem etiam velimus in præfecturis, ſenatibus, & magiſtratibus conſpici. Adeo vero aduerſarijs id gratum eſſe oporteret,

vt ipſi etiam tam pacem hanc ſtabilem potius & diuturnam, quam dubiam, ſuſpectam & incertam hac de cauſa futura exiſtimare, tum hoc modo tam longo inter ſe tempore diſſidentes, animos ſeneſcentibus veteribus odijs in perpetuam concordiam firmi⁹ coaliturος ſperare deberent. Nihil enim, vt ſupra diximus, pacis concordiæ & diuturnitati magis aduerſatur, quam nimia vnius partis potentia, & propterea Maieſtatem tuam tanta facillitate in dimittendis Hiſpanis, in ſupremo Gubernatore, qui ipſis probetur, conſtituendo, atque in conſeruandis à te in dignitatibus ac honoribus ſuis præcipuis huius belli contra te ducibus, morem ipſis geſturum diximus. Itaque tale vtriuſque partis potentiæ temperamentum vtile paci eſſe credimus, vt aduerſarij in his Ditionibus maneant quidem, & ſint non paulo potentiores ijs, qui nobis magis addicti videntur, vt propterea nobis longe ſit difficilius & periculoſius funeſtum, ſi maxime velimus, renouare bellum; ſed interim tamen aliquo metu, & ipſi cõtineantur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ne abſque aliquo periculo quicquam nouare, vel licentiæ populari tot iam modis ad omnem moderationem & reuerentiam erga ſuos magiſtratus exuendam aſſuefactæ, & propemodum efferatæ, & quorundam Concionatorum turbulentis concionibus indulgere ſe poſſe ſentiant. Eiuſmodi temperamentum in his cautionibus nobis eſſe quæſitum res ipſa demonſtrat; nam quis dubitare poſſet nullo apud ipſos manente externo milite, atque è diuerſo manentibus per munitiſſimas Prouincias Hollandiam & Zelandiam prioribus ipſorum Gubernatoribus & magiſtratibus, manentibus in alijs etiam Prouincijs, ijs quos ipſi ſibi propoſuerunt, præfectis, ac poſtremo manente in tot ciuitatibus extra ipſam quoque Hollandiam & Zelandiam tanto numero Caluinianorum longe futurum maiorem ipſorum, quam noſtram in his Ditionibus potentiam. Quamobrem veriſimile prorſus eſſe omnes facile videre poſſunt, neque Maieſtatem tuam aduerſus ipſos quippiam molituram, quoniam ipſi quotquot ſibi ſuſpe-

ſuſpectos arbitrantur celerius opprimere, & vires ſuas prius conſtabilire poterunt, quam nouæ atque externæ copiæ ipſos inuadere, vel cum ſocijs noſtris hic ſeſe coniungere queant: neque ipſos etiam quos ſuſpectos habent quippiam auſuros, ne talia conſilia cũ manifeſto eorum exitio detegantur, vel etiam ad effectum, antequam pares aduerſarijs eſſe queant, non perducantur. E diuerſo vero quamdiu noſtros quietos eſſe aduerſarij animaduerterint, quaſi freno quodam, præſertim nouitatis ſtudioſi coërcebuntur, ne facile pacem turbare audeant, ſi viderint non penitus eſſe abiectos vel imbecilles, quotquot ſe ſtrenuo conatibus illorum 'oppoſituri ſunt, præſertim cum orta ab ipſis iniuria dubitaturi non ſint Catholicos omnes, vbicunque locorum ſint tuis ſe partibus coniuncturos, tametſi rurſus Hiſpanorum iugum', quod omnium malorum nunc illis ſummum videtur, ſubeundum ſibi eſſe intelligerent; nam certo certius tunc eſſe deprehenderent, nihil aliud Caluinianos moliri, quam eorum exitium,
 qui

qui ne talem quidem & tam æquam illis pacem incolumem manere ſinant; expedit etiam plurimum ad beneuolentiam animorum diſſidentium ſtabiliendam, hos, quos diximus, fidiſſimos tibi proceres, & alios nobiles, & ciues in priſtinam ſuam dignitatem plene reſtitui, quando illud ipſum odium, quo prius aduerſarios ꝓſequebantur, longe maius & implacabilius procul dubio in ipſis extiterit, ſi per illos factum eſſe viderent, vt qui potiſſimum ſeſe omni fauore & beneuolentia Maieſtatis tuæ digniſſimos non immerito iudicant, ne ad veteres quidem ſuas dignitates & magiſtratus admittantur. Itaque huius odij acrioribus incitati ſtimulis, tametſi alioquin viribus imbecilliores, nunquam aliquid moliri, nunquam aures Maieſtatis obtundere ad noua conſilia ſuſcipienda, vel cum manifeſto rurſus, & fortunarum & vitæ ſuæ periculo ceſſarent. Sicuti ergo retinere ipſos omnes ſuas dignitates, & aliarum quarumcunque eſſe capaces, ex vſu pacis eſt, ne ijs, qui illis male volunt, vel natura ad res turbandas rapiun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

piuntur, tam facile tentare quippiam liceat: ita etiam ad hoc procul dubio prodeſt, vt hi prioribus tuis ornamentis reſtituti, & hac tanta iniuria non irritati, pacem ipſam ſaluam eſſe cupiant, &, vt dixi, veteribus odijs magis ac magis remiſſis, beneuolentiam quoque paulatim (quod per Dei gratiam repetita priore conſuetudine futurum ſpero) erga hoſtes induere incipiant. Quas ob cauſas, quotquot inter ipſos etiam Caluinianos ſunt moderatiores, atque hæc funeſta arma magis deteſtantur, hoc pacis veluti firmamentum libentiſſime ſuſcepturos credimus, imo potius indigne laturos arbitramur, quod aliqui ex ſuis vel auſi fuerint proponere contrarium. Nam & ipſi facile perſpicient, iniquiſſimam illam poſtulationem & pacis ſtabilitati aduerſari, & odia partium reddere acerbiora, & cum ſumma tot procerum & aliorum, ac tuæ præterea Maieſtatis contumelia coniungi. Cum itaque ipſis etiam iudicibus ęquiſſimũ ſit, honoribus & magiſtratib⁹ ſuis noſtros reſtitui, nemo, vt opinor, negabit, quoties id fieri nõ poterit, niſi ijdẽ

honores & magiſtratus ab alijs depo-
nentur, ab eadem poſtulari æquitate
vel neceſſitate, vt eos obtinentes huic
iuſtiſſimæ conditioni pareant, atque
ea, quæ abſque manifeſta iniuria reti-
nere non poterunt, libenter deſerunt:
poſſunt tamen interim aliquid retine-
re prærogatiue, vt data occaſione ip-
ſorum potius in honoris alicuius col-
latione reliquis paribus, quam alio-
rum ratio habeatur. Quodſi ad conſi-
liarij forte munus vel huius generis a-
liud, reſtitui quempiam oporteat, ſine
vllo quidẽ impedimento recipi pote-
rit, ſi plenus nõ fuerit conſiliariorum
numerus, ſed & vnũ tamen atq; alterũ
ne quiſquam loco ſuo pellatur, iuſto
numero adijci, omnes, vt arbitror, æ-
quũ eſſe cenſebunt. Tertia pro Maie-
ſtate tua cautio eſt, vt plene tibi redda-
tur omnis tua prior authoritas, atque
omne ius (quod tamẽ veteribus harũ
Ditionũ priuilegijs nõ aduerſetur) in
nominandis in poſterũ & creandis ſin-
gularũ prouinciarũ gubernatorib⁹, at-
que in cõferendis omnibus & quibuſ-
cunq; dignitatib⁹ & officijs ꝙ ante hoc
bellũ & ante ſuſceptũ ab ipſis nomini

guber-

gubernatorum à te obtinebatur. Ita porro quicquid hac in parte legitimæ tuæ auctoritati & dignitati ademptum eſt, prorſus aboleri & abrogari neceſſe erit; vt ſiue Ordines interim nouo aliquo decreto priorem auctoritatẽ, vel potentiam ſuam auxerint, ſiue conſiliarij, ſeu alterius cuiuſcunque magiſtratus mun⁹ nouas aliquas leges, quæ tuæ maieſtatis veterem auctoritatem aliqua ex parte imminuant, ſimili decreto acceperint, id in poſterum irritũ ad priora iura reuocetur, nam illa ſolum tibi detracta manſuetudo tua patienter ferre debebit, quæ ſupra memorauimus, cum de præſtãdis à te cautionibus, hoc eſt, de ſupremo Gubernatore atque alijs tam per Hollãdiam, quam per alias prouincias præfectis & magiſtratibus ageremus. Cum his & alijs modis ipſis, tam benigne caueatur, cum alia inſuper ab ipſis nouata, quæ memorari non attinet, nõ ſine magna prioris auctoritatis tuæ diminutione te rata habere oporteat, indigniſſimũ profecto fuerit, hæc quoque, quæ nunc in hac tertia cautione addidimus, tibi non integra & inuiolata permanere, &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Maieſtatem tuam ad eas aſtringi leges, quæ nudum fere imperij nomen abſque re tibi relinquerent. Sicuti autem tua Maieſtas, tam pudendas conditiones ſalua tua dignitate recipere prohibetur, ita ipſi etiam eas ſaluo ſuo pudore ſibi proponere nequeunt. Facile autem perſpicere poſſunt, hanc conditionem illis non debere eſſe ſuſpectam, cum illæ, quibus ipſis tam abunde proſpectum eſt, memoratæ antè cautiones ſatis aperte prohibeant, id, de quo egimus, temperamentum ad eam peruenire inæqualitatem, propter quam vel metuere debeant, hanc tibi integram ſeruari auctoritatem, vel potius non metuant, hac tanta, Maieſtatem tuam afficere, contumelia. In quarta & poſtrema cautione, & de nominibus & numero agetur illarum vrbium, in quibus extra Hollandiam & Zelandiam conciones & ſacra Caluiniana celebrabuntur, & duæ illæ in Hollandia & Zelandia, in quibus ſuę quoque religionis exercitium habituri Catholici ſunt, nominabuntur. Nam hic æquiſſimum profecto fuerit, ſi aliquando tandem aliquam erga te reuerenti-

am ſubditi oſtendere volent, ſi Catholici Caluinianis coniuncti, qui toties & tam multis in rebus Caluinianis nõ ſatis honeſte ceſſerunt , ſi Catholico ac ſuo Principi gratificari cupiunt, ſi omnes ex animo tibi reconciliari, ac tuam ſaltem æquitatem imitari nõ dedignabuntur, ęquiſſimum inquam fuerit, iuſtiſſimis tuis poſtulatis obſequi. Impetrarunt illi à te, vt in tota Hollandia & Zelandia duabus illis vrbibus exceptis nullum habituri publicum Catholicę religionis exercitium. Impetrarunt vt per alias Ditiones non libera ſolum eſſet alterius , quam Catholicæ religionis profeſſio, verumetiam, vt quædam eſſent Ciuitates , in quibus ipſi quoque ſuas cõciones , ceremonias & ſacramenta publice celebrare poſſent. Ab illis igitur viciſſim tua Maieſtas tua impetret, vt & hæ Ciuitates ſint numero pauciſſimæ , vt tales non ſint Ciuitates, in quibus minus tibi decorum ſit, hoc alterius religionis exercitium permittere , vtq́ue in ijſdem ciuitatibus, & plura quam neceſſitas exigit, templa ipſis non concedantur, & in ijs concedendis , vel nulla vel minima

Catho-

Catholicorũ templis fiat iniuria. Cõpertum illi habent tuum erga Catholicorum religionem zelum, nõ ignorant, quam ægre tibi perſuaderi poſſit, vel nihil in hac parte dignitati & exiſtimationi tuæ decedere, neque vllam reuera per hanc pacem fieri Catholicæ religioni iniuriam exiſtimes. Dent igitur hoc iuſtiſſimis tuis affectibus, dent illi, quam tibi debent, obedientiæ, vt difficiles ſeſe in hac poſtulatione non præbeant, vtq́ue hac ęquitate declarẽt, ſe non minus in eo, quod aliqua ratione hæc tempora ferunt, tibi velle parere, quam à te ſtuduiſſe impetrare, quod illa neceſſario requirunt, quæq́ue ſi nõ impetraſſent, pacem ipſam ſperare nõ poſſent fore diuturnam. ſi hunc erga Maieſtatem tuam animum, tam in his quam in alijs, de quibus egimus, poſtulatis non declarabunt, mirari etiam nõ debebunt, ſi Maieſtas tua de veteri erga te fide, beneuolentia, & obſequio recuperandis, deq́ue pacis vllius quæcunq; ſtatuetur duratiõe deſperans, quia bellandum ſibi eſſe videat, nũc potius funeſtum bellum continuandum, quam incommodiore tempore repetendum
cenſe-

cenſeat. Sed Deus Opt. Max. qui animũ Maieſtatis tuæ ad has tam graues affe-ctibus tuis, qui tamen grauioribus cau ſis cedere debuerunt, conditiones ſu-ſcipiendas emolliuit, tuis etiam, vt ſpe-ro, ſubditis eam mentem, quę tibi in tã æquis poſtulatis obtemperet miſeri-cordia ſua inſpirare dignabitur. Cæte-rum quænam illę futurę ſint ciuitates, & quænam in illis templa ſacris illorũ ſint deſignanda, Principes iſti maturo conſilio, tum nobis, tum Ordinum le-gatis auditis, cum alias quoque leuio-ris momenti, hinc inde propoſitas con ditiones examinabunt, piè & ſanctè definire conabuntur. Inter alia vero, de quibus apud ipſos agitur, illud etiã in quæſtionem venire neceſſe erit, vtrũ ea, quę de religionis libertate in hac pa cificatione conſtituentur, perpetua eſ-ſe debeant, an iuxta ſuperioris cum D. Auſtriaco pacis formulam ſubijcienda ſint generalium ordinum in proximo eorum conuentu definitioni. Nam li-cet noſtra poſtulatio futura ſit, vt hac in parte ab illius pacis formula non di-ſcedatur, non deſunt tamen, ni fallor, cauſæ, propter quas æquum eſſe vide-tur,

tur, ne valde nos præbeamus difficiles, ſi contraria potius ſententia his Principibus probetur. Hollandi quippe forſan & Zelandi primum excipient, ſe eiuſmodi conditionem nunquam admiſiſſe, atque ideo ne nunc quidem ea ſe grauari poſſe contendent: confiteri deinde nos etiam cogimur, res in eum locum adductas eſſe, vt plane impoſſibile ſit vel Hollandis & Zelandis adimi ſuę religionis exercitium, vel in alijs prouincijs eripi tot hominum millibus conſcientiarum libertatem. Quod ſi hoc tempore neque in ordinum neque in Catholicorum poteſtate ſitum fuit, vt has, de quibus egimus, conditiones, ſi bellandi neceſſitatem effugere velint, non admittant, quo pacto tandem merito quis dubitet nos quam primum ciuile bellum renouaturos, ſi eiuſmodi quippiam proteſtantibus per generales ordines imperaretur; nulla certe iuriſiurandi religio, nullæ cautiones eos inhiberent, quo minus poſt talis edicti promulgationem confeſtim ad arma redirent: quam ob cauſam dubitandum etiam non eſt, eo potiſſimum tempore,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

re, quo tantum proh dolor incremen-
tum proteſtantium religio accepit, or-
dines non auſuros imo ne cogitatu-
ros quidem conſtitutam & promiſſam
hanc libertatem ipſis eripere. Sed ne
ante biennium quidem, vt diximus,
vel Hollandi ac Zelandi id in ſuis
exercitijs toleraſſent, vel aliarum pro-
uinciarum ciues ſe rurſus legibus con-
tra hæreticos latis coërceri permiſiſ-
ſent: itaque tunc etiam nobis hic ip-
ſe articulus, quam in Maieſtatis tuæ,
& fratris gratiam adiectum credimus
non magnam nobis attuliſſet vtilita-
tem. Poſtremo hæc ipſa conditio
eo ipſo, quod Ordinibus ſancire & de-
finire non interdicitur, quæcunque
tam ad religionem & debitam Ma-
ieſtati tuæ obedientiam, quam ad
Remp. pertinentia vtilia eſſe iudica-
bunt, & in hac & in alia quauis
concordia tacite contineri intelligi-
tur. Quod ſi in proximo Ordinum
conuentu eiuſmodi quippiam expe-
diri, & obtineri poſſe credatur, nihi-
lominus id Ordines decreturi ſunt,
quam ſi nunc talis ferendæ legis po-
teſtatem acciperent: quod ſi alia
quædam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

quædam maiora & efficaciora reme-
dia ad reſtituendã ex ſentẽtia noſtra ca
tholicam in his regionibus doctrinam
Catholicis occurrent : vel ſi nobis ſi-
mul & proteſtantibus commodas hu-
ius in religione diſſidij in his ſaltem Di
tionibus componendi Deus ſuggeſſe-
rit, tantæ ꝑfecto rei, eam quã debent,
tam noſtri quam ipſi curam ſuſcepturi
ſunt, ſiue illis hæc de rebus ſtatuendi
poteſtas permiſſa, ſiue permiſſa nõ fue-
rit. Adhæc omnia, quod ad priſtinam
de religionis libertate cõditionem at-
tinet, & illud etiam Principes inquirẽt,
vtrum expediat eam potius in religio-
ne pacis ſancire formulam, quam pecu
liaris germanico nomine **Religions frid** appellant: ea vero talis eſſe dicitur
vt proteſtantibus quidem in omnibus
totius Belgij Ciuitatibus templum ali-
quod nõ denegetur, ſi modo, qui reli-
gionem illam aliqua in vrbe profiten-
tur, ad eum numerũ peruenerint quẽ
illa formula exprimit. Sed viciſſim eti-
am per omnes Hollandiæ & Zelandiæ
vrbes Catholicis ſua templa reſtituan-
tur, vbicunque par Catholicorum nu-
merus id poſtulantium reperietur. Hãc
pacis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

pacis rationem, quamuis prima fronte quod vbique proteſtantium ſacra recipiantur, reijciēda videatur, multi tamē nobis iudicant vtiliorem. Nam miſerere nos ęquiſſimum cenſent innumerabilium Catholicorum, qui & nūc deteriore, quam ſi apud Turcas agerent conditione, concionibus, ſacrificijs & propemodum ipſis ſacramentis cum ſummo mœrore in tot vrbibus carere coguntur: & in poſterum in magnum vocantur periculū, ne & ipſi paulatim ad eā religionem tranſeāt, cuius vnius ſacra apud ſe celebrari conſpiciunt. Præterea ſi talis pax conſtituatur, multorū opinione maiorem ad Catholica ſacra cōcurſum futurum multi augurantur. Nam multis in locis pauci admodum cernūtur Caluinianorum concionum auditores, & in miniſtris eorum omnia, quæ in noſtris ipſi tam acriter accuſant, vitia deprehenduntur, & poſt mutatam religionem mores etiam ſectariorum incredibiliter deprauati, & prope efferati eſſe intelliguntur. Itaque propter hæc etiam minus noxium nobis futurum veriſimile eſt, illud, de quo tot argumentis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ſupra diſputauimus, eiuſdem doctrinæ in quibuſdam extra Hollandiam ciuitatibus exercitium, quoniam & nunc in Hollandia & Zelandia, & ſuperioribus annis in Gallia experientia docuit, interdicto potius quã admiſſo hoc exercitio, ſectas iſtas maiores quotidie vires capere.

REX. Non habeo quid ad hæc reſpondeam, Chariſſime Dux, niſi quod his pijs Principibus, qui ſuis ſanctis laboribus tantum Deo obſequium præſtant, ac de nobis, deq; miſeris illis Ditionibus, ac de tota Eccleſia tam bene merentur, id ſtatuere permitto, quod ipſorũ iudicio Catholicæ Eccleſiæ magis expedire videbitur. Interim Deum Opt. Max. ſupplex oro, vt non pacẽ nobis tantum ſtabilem & diuturnam, ſed eiuſmodi, quæ gloriæ ipſius & Catholicæ Eccleſiæ ſit vtilis, atque afflictiſſimę Reip. noſtræ Belgicæ, quoad eius fieri poterit, priſtinã tranquillitatẽ, modeſtiã, ac fœlicitatẽ paulatim reducat, eorũ & veſtra opera largiri dignetur.

DVX. Duo ſunt, Clemẽtiſſime Rex, quæ in hoc tuo ſanctiſſimo voto Maieſtas tua à Deo Opt. Max. poſtulat. alte-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

alterum ad pacis ſtabilitatem , alterum ad Catholicæ religionis vtilitatem pertinet: non ſancta autem ſolũ, verum etiam magis quam vnquã neceſſaria hoc tempore hæc poſtulatio eſt. Egemus enim prorſus peculiari quadam & extraordinaria Dei miſericordia, per quam potenti ſua dextra, vt hæc aliquando conſequamur, atque ipſimet noſtri miſereamur, animos noſtros emolliat. Nam quod ad nos quidẽ attinet, duo profecto nobiſcũ afferimus validiſſima cõtra vtrunq; bonum impedimẽta: cõtra pacis quidẽ diuturnitatẽ, truculentiſſimũ vtrinq; in aduerſarios odium, cõtra Catholicæ vero religionis reſtitutionẽ, omniũ eorum remediorũ, quibus ad Eccleſiã hęretici reuocãdi eſſent, nimis altam obliuionem. Solus ergo Dominus eſt, qui peculiari ſua, vt diximus, miſericordia, & coniunctas in pacem dextras noſtras ſtabili vinculo retinere , atque excuſſo tam profundo lethargo, Catholicos ad ſerias aliquando de ſalutaribus illis remedijs ſuſcipiendas cogitationes excitare debet. Sed quoniam ſicuti prouerbio dicitur, noſtra quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

que cum Deo mouenda eſt manus, no ſtrarũ viciſſim partium fuerit, vt cũ cauſas malorum non ignoramus, quæcunque nobis vel Catholici prophaniq́ue libri vel noſtra diuinitus adiuta ingenia, ad eas cauſas remouendas arma ſuppeditare poterunt, ea omni noſtra diligentia ac cura conquiſita, ad ipſa mala, quæ tam immedicabilia videntur, tollenda accommodemus. Primum igitur ſi pacem firmam eſſe cupimus, operam nos dare oportet, vt atrociſſimum illud odiũ, quo nos mutuo propter aduerſas noſtras, tam in Rep. quam in Religione ſententias hactenus proſequuti ſumus; ſi prorſus exuere ac deponere non poſſumus, magna ſaltem ex parte moderemur ac minuamus. Ac meo quidem iudicio nunquam id faciemus, niſi mitius & moderatius & noſtri de aduerſarijs & ipſi viciſſim de noſtris ſentire incipiant. Quo vero mitius vtrique de aduerſarijs noſtris ſentiamus, primum danda nobis opera eſt, vt quibuſcunq; nobis licebit rationib⁹, facta eorũ excuſare atq; extenuare conemur, ne nobis etiã iudicib⁹ grauiter cõtra nos peccaſſe videantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Turpe enim fuerit, nos in longe leuioribus peccatis non imitari Chriſti atque Apoſtolorum æquitatem, qui omnium quotquot ſol vnquam vidit deterrimi criminis in filio Dei crucifigendo auctores, quia per ignorantiā commiſſum eſſet, excuſare, atque venia aliquo modo dignos profiteri nō dubitarunt. Secundo, quāuis Dei vel pręſcientia vel prouidentia peccati culpam nō imminuit, permittēte eius benignitate, poſſumus, & quia propterea hoſtibus noſtris facilius ignoſcere ſolemus, debemus etiam grauiſſima quoque crimina ad ipſius referre conſilium, atq; ordinationem; atque ea ratione aliquā videri factis eorum tribuere neceſſitatem, ne illud ipſum conſilium Domini, qui toties inſignem aliquam ex peccatis noſtris vtilitatem elicere ſolet, ſuo fraudari cogatur effectu. Habemus autem huius æquitatis pulcherrima in ſacris litteris exempla. Sanctus enim Patriarcha Ioſeph, cum fratribus ſuis ignoſcere, atque eos in gratiam recipere vellet, ſceleſtiſſimum factum eorum diuinæ tribuit prouidentiæ, quæ propter ipſorum & totius fami-

liæ ſalutem , ipſum in Aegyptum præmittere ſtatuiſſet , ijdem etiam Apoſtoli ad pœnitentiam Domini interfectores inuitantes,quo faciliorem ipſis impetrandæ veniæ rationem oſtenderent , non per ignorantiam ſolum ipſorum , verum etiam per definitum Dei conſilium de filio ſuo in mortem tradendo,cædem illam contigiſſe teſtabantur. Sed & prophani quoque ſcriptores eadem hac iratum hoſtem placandi ratione ſunt vſi,tanquam aliquid ſemper fatum, vt ipſi vocant, vel vt nos diuina prouidentia conſtituerit , quod non patiatur nos ijs eſſe implacabiles,qui per voluntarium quoque ſcelus , cauſam vel occaſionem fatis ad deſtinata perficienda præbuerit. Hoc namque modo à Cicerone apud Cęſarem in Oratione pro Ligario,eos qui Pōpeij partes ſecuti fuerant,atque his eligantiſſimis,verſibus,quos præterea aſſcripſimus excuſatos eſſe legimus: Quod multi,inquit, ô Cæſar cōtra te arma geſſerint, alij errorem,alij timorem,qui durius ſpem, cupiditatē,odiū,pertinaciam, qui grauiſſime temeritatem, nemo hactenus

ſcelus

ſcelus vocauit. Ac mihi quidem ſi pro-
prium & verum nomen noſtri ma-
li quęratur, fatalis quædã calamitas in-
cidiſſe videtur, & improuidas hominũ
mẽtes occupauiſſe, vt nemo mirari de-
beat, humana cõſilia diuina neceſſita-
te eſſe ſuperata. Poſtremo magna dili-
gentia curandum eſt, vt quas nos etiã
præbuimus belli vel diſſentionis alicu
ius cauſas, quæq́; bello durante poſtea
per nos vel noſtros peccata ſunt, ante
oculos etiã habeamus. Nã tametſi cer-
to nobis perſuadeatur, grauiorem in
vtroq; aduerſariorum eſſe culpã, quã
noſtram, meminiſſe tamen debemus,
per ea, quę à nobis cõtra ius geſta ſunt,
culpam eã extenuari: quoq́; hæc plura
vel maiora fuiſſe deprehendemus, tan-
to ſemper eorum cauſam habendam
eſſe iuſtiorem. Cum vero in omnibus
fere ciuilibus longi temporis diſſidi-
is pax fieri non ſoleat, niſi prius
omnium vtrinque geſtorum obliuio
ſiue amneſtia ſanciatur, eo certo
ipſo omnes non obſcure confitemur,
nullum eſſe huius generis bellum
in quo non ſemper, ſicuti dici-
tur, Iliacos intra muros peccatur &

 extra.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

extra. His itaque rationibus nos etiam vti oportet, quo cauſam habeamus tam acerbè de aduerſarijs ſentiendi, ſi modo odij quoque, quo nos hactenus proſecuti ſumus, acerbitatem lenire, ac propterea vere Chriſtiana inter nos inita concordia diuturnam, vt dixi, vel potius perpetuam hanc fore concordiam ſperare volumus. Quod ad Reip. igitur cauſam pertinet, noſtri quidem credant aduerſarios nimio quodam libertatis ac veterum conſeruandorum priuilegiorum amore, ac nimia præterea iniuriarum quarundam impatientia, non odío principis vel ſtudio rebellandi accenſos, non ſatis animaduertiſſe, non fuiſſe ſibi vel arma hæc noſtra contra principem ſuum ſumēda, vel patriā his malis inuoluendam, atque in longe maius grauioris ſeruitutis periculum adducendā. Illi viciſſim de noſtris ſentiāt, honeſtiſſimam hanc legitimo principi parendi ſpeciem ipſis impoſuiſſe, tum quo minus & contumelias illas liberis hominibus non ferēdas, libertatem ſibi vna cum priuilegijs eripi cernerent, tum vt hac de cauſa ſeſe cum ijs

à qui-

à quibus durior illa ſeruitus timeri poterat, magis quid principi, quam quid patriæ deberent, memores, coniungerent. Secundo, quid quæſo prohibet, quo minus credamus Deũ Opt. Max. auaritia, luxu, faſtu, atque alijs plurimis horum miſerorum populorum flagitijs offenſum, atque ideo grauiter in eos pro meritis animaduertere ſtatuentem, permittendum ſibi eſſe iudicaſſe, vt & mitiſſimus alioquin Princeps præfectorum & militum ſuorum peccata diſſimularet, & ſubditorum querelas negligeret; vtque ipſi Gubernatores, & milites iuſto inſolentius, auarius, & crudelius in ſubditos graſſarentur: atque humaniſſimi denique natura, ac modeſtiſſimi populi iniurijs illis exacerbati, vltra prioris manſuetudinis, modeſtiæ, ac reuerentiæ ſuæ erga principes ſuos fines, æquo longius progrederentur: atque ita creſcentibus grauioris ſimultatis cauſis, florentiſſimas Prouincias mutuis vulneribus confectas, in hunc, quem cernimus, calamitoſum ſtatum conijcerent, & priorum peccatorum per iuſtiſſimam Domini indignationem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

pœnas darent. Poſtremo ſingulos noſtrum vtrinque meminiſſe oportet, ſuum quoque in bello ſuſcipiendo ſcopum, aliquo vitio fuiſſe contaminatum, ſuaſq; in bello gerendo actiones multis in rebus à culpa non fuiſſe immunes, ac per ſe quoq; vel per ſuos non leues hoſtibus fuiſſe datas ad arma ſumenda & continuanda occaſiones. Quod ſi igitur ingenitum nobis illud philautiæ vitium, quod omnia aduerſariorum facta pro iniuſtis & nefarijs, noſtra vero omnia pro ſanctis & iuſtis habere nos cogit, diligenter vt oportet vitare, atque ea qua par eſt ſinceritate, noſtra quoque conſilia & facta excutere, ſtuderemus; multa profecto inueniremus, quæ hoctes factis illis irritatos excuſatione digniores efficere, ac nos ideo ad priora noſtra odia vel exuenda vel mitiganda longe proniores reddere deberent. Eodem quoque modo mitiores de aduerſarijs opiniones, in ijs, quæ ad Religionem pertinent, induemus, ſi memoratis remedijs, ac præſertim primo ac tertio pari æquitate vti non pigebit. Nam vt illa primum, quæ ad noſtrum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

noſtrum de aduerſarijs iudiciũ emolliendum ſpectant, recenſeamus, hic quoque meminiſſe nos oportet, nos veros Chriſti diſcipulos hac in parte non futuros, ſi magnæ aduerſariorum parti, non ſimplicem tantum errorẽ tribuiſſe contenti, improbam quoque illis pertinaciã obijcere nõ vereamur. Nã ſi Chriſtus in illo omnium deterrimo, ſicuti diximus, facinore, talem agnoſcere nõ dubitauit crucifigentium ipſum ignorantiã; quæ peccatũ eorum imminuere, quæq; proinde veluti cauſa quædã, cur venia digniores eſſent, patri cœleſti proponi poſſet: ſi idem in omnibus Apoſtolorum, & fideliũ perſecutoribus, quod obſequiũ ſe Deo præſtare arbitrantur, teſtimoniũ præbere non grauatur: ſi Paulus Iudæorũ quoque in Chriſti odio, & fidelium perſecutione zelum commendare nõ dubitat, nihil certe nos amplius ꝓhibere poteſt, quin clementiſſimè de pleriſq; Caluinianis & Lutheranis ſentiamus, ſi Chriſti inquam & Apoſtolorum imitatores eſſe volumus. Nam illos ſaltem omnes, de quorum pertinacia ſpecialiter nobis conſtat,

iudi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

iudicare poſſumus, & debemus, in errore ſuo amplectendo non opes, honores, vel carnis libertatem, ſed ſalutẽ animarum ſuarum quærere, atque ad illa ipſa, quæ contra nos moliuntur zelo Dei, cui obſequium ſe præſtare credunt, inflammari: ac eos denique, ſicuti Auguſtinus ait, errare quidem poſſe, hæreticos niſi vlterius progrediantur, eſſe non poſſe. Nam ſi Iudæi poſt euidentiſſimas illas & luce clariores probationes, quod Dominus Ieſus promiſſus & exſpectatus ipſorum eſſet Meſſias, ipſum crucifigentes in eiuſmodi errore, qui peccatum imminuit, verſari iudicati ſunt; noſtros certe aduerſarios, non maiore veritatis luce erroris conuictos, ac per errorem ad tam deteſtabile ſcelus non progreſſos, longe leuius in errando peccare, & longe veriore Dei zelo moueri vel ſaltem à pertinacia, quæ peccatum augere non extenuare ſolet, magis immunes habere nos oportebit: atque ideo quoad de ſingulorum nobis pertinacia non conſtat, in hæreticorum albũ eos recenſere non licebit. Si qui autem inter illos ſunt ſimpliciores, modeſtiores,

ores,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ores, & probiores, eos etiam in illis ipſis erroribus Dei quoque filios, & æternæ vitæ hæredes exiſtimare non prohibemur, præſertim cum videamus eoſdem Symbolum Apoſtolorũ quod Religionis noſtræ articulos cõplectitur eodem modo, quo in Niceni & Athanaſij Symbolis, per omnes eius partes explicatur, inuiolatum nobiſcum retinere. Iniquiſſimum ergo videtur, ſimpliciores ſaltem & probiores viros, æternis ob huiuſmodi errores ſupplicijs dignos iudicare; cùm doctiſſimis & ſanctiſſimis patribus, qui diligentius veritatem & Eccleſiæ doctrinam examinare debuiſſent, ſatis etiam graues errores quo minus inter præcipua Chriſti membra habeantur, non obſtitiſſe, apud omnes ſit indubitatum. Eadem autem æquitate tertiũ quoque remedium in ijs, quæ nobis non omnino falſo obijciuntur, aliqua ſaltem ex parte agnoſcendis ad odia noſtra mitiganda accommodare nos oportet. Videmus ac legimus nobis obijci corruptiſſimos Eccleſiæ mores, luxum, ambitionem, auaritiam ac libidinem ſacerdotum, multiplicem

vbique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

vbiq; ſimoniam, turpem indulgentiarum atque aliorum ſacrorū quæſtum, ſupinam paſtorum in regendis Eccleſijs ſuis negligentiam, parem eorum in examinandis ſanctorum Hiſtorijs & reliquijs ſocordiam, populi ſaltem æquo craſſiores in colendis ſtatuis & imaginibus errores, atque alias omnis generis non paucas forte ſuperſtiones. Quamuis autem inter hæc mala, ſana & Orthodoxæ Romanæ Eccleſiæ doctrina, & fundatiſſima per continuam Epiſcoporum ſucceſſionem, eius veritas perpetuo manſerit incolumis, atque ideo fas nobis non eſſe merito iudicemus, vel leuiter ſemel de Catholica Eccleſia relinquenda cogitare: pleraque tamen horum veriora, quam expediat, eſſe habenda inficiari non poſſumus, pro veris autem agnoſcere non licet, niſi propter hæc etiam minorem in aduerſarijs culpam eſſe ſentiamus, quos memorata ſcandala, quæ tantam in multorum neque ingenio, neque probitate carentium animis vim habere perſpicimus, à nobis alienarunt. In eo vero potiſſimum grauiſſimum, vt in

hæreſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

hæreſi permaneant offendiculum, à nobis præberi animaduertere debere-mus, quod tam miſerabile ſchiſma & interitum prope Eccleſiæ noſtræ intu-entes, & veterem noſtram in maculis illis detergendis retinemus negligen-tiam, & acerbiſſimis hæreticos, cum poteſtas datur, ſupplicijs afficere non deſinimus: & vt hoc tã late omnia va-ſtans incendiũ, quantũ in nobis eſt re-ſtinguamus, ne in leuiſſimo quidẽ illo-rum errore conniuendũ aut diſſimu-landũ nobis eſſe cenſemus. Hoc ergo modo cũ nos erga aduerſarios affectos eſſe oporteat, ipſi viciſſim Caluiniani ſiue Proteſtantes, tũ etiã cũ in ſentẽtia ſua permanent, minus nobis ſuccenſe-re deberẽt, quod ab huius in qua nati ſumus Eccleſiæ fide diſcedendũ nobis nõ eſſe credimus: quia & ipſi negare nullo modo poſſunt, nos non imꝓba-biles ſaltẽ habere huius cõſtantiæ no-ſtræ cauſas. Tenuit enim olim Catho-licos oẽs in hac Eccleſia, vt Auguſtinus ait, & nũc nos multo magis tenere de-bet, cõſenſio populorũ & gentiũ: tenet authoritas tot ſeculorũ vetuſtate cõ-firmata: tenet ab ipſa ſede Petri Apo-

ſtoli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ſtoli, cui paſcendas ſuas oues poſt reſurrectionem ſuā Dominus cōmendauit, vſque ad præſentem epiſcopatum ſucceſſio ſacerdotium. Tenet poſtremo ipſum Catholici nomen, quod non ſine cauſa inter multas hæreſes ſola obtinuit. hoc porro tempore nos tenent grauiſſima & intoleranda quædam incommoda, in quæ procul dubio incideremus, ſi vel noſtra non eſſet vera Eccleſia, vel ſingulorum fidelium iudicium definitionibus illius non eſſe ſubijciendum crederemus. Si hæc, quam colimus, non eſt vera Chriſti Eccleſia, ſi tam grauibus, vt aduerſarij contendunt, erroribus eſt inquinata, vel cæcis apparere poteſt, eam nuſquā prorſus hiſce mille ſaltem annis extitiſſe, atque ideo quæcunque in ſcripturis de perpetua Spiritus ſancti in Eccleſia præſentia, ac de perpetua ipſius Eccleſiæ contra inferorum portas victoria, ac de iugi portarum ipſius die ac nocte apertione extant teſtimonia, vera iudicari non poſſe: quando omnes vbique Chriſtiani tam laici quam Eccleſiaſtici, tam paſtores quam oues maxima ſaltem errorum illorum parte

te

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

te infectos fuiſſe dubium non eſt. Si hæc non eſt Eccleſia, à mille quoque annis oſtendi non potuit vel Ciuitas illa ſupra montem collocata, vel mõs ille, cuius Eſaias meminit, in vertice montiũ poſitus, ad quem alias gentes veram ſalutis petituras doctrinam cõfluxuras fuiſſe legimus. Si priuatorum omnium in Chriſtiana Eccleſia iudicium ſubijci non deberet, vniuerſali totius Eccleſiæ definitioni, fruſtra nobis Eccleſia, niſi in publicanorum numero haberi velimus proponeretur, audienda: fruſtra nominaretur columna & firmamentum veritatis, quia nullus in vniuerſo orbe cœtus eſſet, cuius autoritatem, ſi noſtro quoque iudicio decreta eius non ſatisfacerent, ſequi nos oporteret: fruſtra eundem in Eccleſia fidei ſpiritum vnquam futurum ſperaremus: fruſtra denique per totius Eccleſiæ Synodus hæreſibus mederi ſtuderemus, ſi à Synodo definita imperitiſſimi quoque Chriſtiani, ſi modo ſacris literis conſona ipſis viderentur, reijcere poſſent, ac tenerentur. Quamuis igitur proteſtantes ſibi perſuadent, poſſe ſe manifeſtis & perſpicuis ratio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

nibus doctrinam noſtrã falſitatis conuincere, in quo tamẽ grauiſſimè fallũtur, ſumma nihilominꝰ æquitate erga noſtros vti, ac de ſalute eorũ bene ſperare deberẽt: quos enim tã efficaces & illuſtres rationes, quarũ ſplẽdore, vt ipſimet aliquãdo teſtantur, piorũ & doctorũ oculi ſæpe pſtringũtur, ad aliã ſe Eccleſiã transferri nõ pmittant, vt eos tametſi grauiter errãtes venia iudicemus apud Deũ dignos, ac numero filiorũ Dei nõ eximi, ratio & æquitas poſtulat. Eo vero leuiorẽ in erroribus noſtrorũ culpã agnoſcere ipſos oporteret: quoniã & illud nõ ignorant, non paucos ex patribꝰ, quos ipſi nobiſcum veluti pcipua Eccleſiæ lumina venerãtur, ab illis quos in nobis deteſtantur erroribꝰ nõ fuiſſe alienos: quicunq; enim errantes patres abſoluunt, nullo certe iure poſteros eorũ tantũ ſecutos, & quidẽ poſt tot ſecula auctoritatẽ dãnare pmittuntur. Adhæc meminiſſe debent, ſe quoque nobis quibuſdã ſuis factis eiuſmodi præbere ſcandala, vt neque mirari neque ſuccenſere nobis merito queant, nos à doctrina ipſorũ propter hæc quoque alienatos in ve-

teris

teris Eccleſiæ fide perſeuerare. Proponant enim ſibi quæſo ante oculos, tot ſectarum in quas diſſecti ſunt, qui Romanam Eccleſiam reliquerunt multitudinem, & mirari deſinent, ſi plurimis noſtrum non perſuadeatur ſpiritum illum vnitatis & pacis non eſſe huius defectionis auctorem; præſertim cum & hoc etiam impedimentum noſtram Eccleſiam deſerere cupientibus hæc ſententiarum multitudo afferat, vt vel temere vnam ex illis approbare, vel ſingulas ſeorſum examinare omnes cogantur; quod certe ſupra populi captum poſitum eſſe nemo eſt, qui non intelligat. Proponant prætera ſibi tot conuiciorum, & tot ſcurrilium ſcommatum plauſtra, quibus corypheorum ipſorum libri ſcatent, & minus etiam indignabuntur quibuſdam parum credibile videri, per tales Apoſtolos, tametſi nihil aliud in vita ipſorum poſſit reprehendi, ſepultam tot ſeculis Euangelij lucē orbi fuiſſe reſtitutam. Iam vero iniquam illam atque omni iure carentem conſiderent ſacerdotum & monachorum in tot locis expulſionē, & bonorū ipſo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

rum direptionem, vel publicationem, vel in alios vſus conuerſionē. Nā hanc quoque non leuem eſſe cauſam intelligent, cur doctrinam ipſorū alijs poti⁹ quam veritatis illecebris tanta ab initio incrementa accepiſſe ſentiamus. Quod ſi præterea ante oculos habeant, tot funeſtiſſimorum bellorū pluſquam Schyticam immanitatem, tot Prouinciarum inauditas calamitates, ac tantum ſcelerum numerum, quib⁹ hæc doctrinæ nouitas potiſſimam forte præbuit cauſam, æquiore ſaltem laturi ſunt animo, ſi quidam ex noſtris non modo tales exiſtere nō poſſe credant, veri Euangelij fructus, verum etiam ad ſolā huius doctrinæ, quæ tantū ſecum malorum traxerit, mentionē quodammodo contremiſcant. Coniungant deinde cum illa, quā diximus, ſectarum multitudine non ciuitatum ſolum inter ſe vel ciuium in vna ciuitate, ſed vnius familiæ in Religione diſſenſiones. Coniungant infinitam quandam imperitiſſimi quoque vulgi in ſentiendo & iudicando de grauiſſimis rebus, atque in damnando alios

licenti-

licentiam: quam cum ad ipſum etiam atheiſmum per deſperationem quandam inueniendæ veritatis in plurimis pertractam videant, mirandum eſſe non credent, ſimplices & bonos viros, ſi in aliquem incidant, qui eos à Catholica Religione abducere velit, vel aures illi confeſtim obturare, vel etiam cum conuicio ipſum à ſe quam primum abigere. Intueantur denique præter hæc omnia tum populi ſui mores plurimis in locis per hanc doctrinam adeo deprauatos, vt Lutherus ipſe præ dolore non ſemel ſe Papatus per Germaniam reſtitutionem optare publice ſit profeſſus; tum quod maiore admiratione dignum eſt, ipſorum etiam miniſtrorum & ſuperintendentium ſuorum vitam. Nam ſi in his etiam eandem inuenient ambitionem, ſuperbiam, crudelitatem, auaritiam, atque idem ciuilia atque adeo bellica negocia adminiſtrandum alieniſſimum à munere ipſorum ſtudium, atque alia præterea mala tam tragice ab ipſis vbique, cum in noſtros ſacerdotes inuehuntur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

amplificata, & ipſi facile deprehendent immerito noſtros accuſari, quod hæc maiorem vim ad Lutheri doctrinam ſuſpectam in eorum animis reddendam habeant, quam hactenus ipſorum contra nos declamationes ad noſtræ doctrinæ contemptum, & odium apud noſtros conſiliandũ habuiſſe tanto Eccleſiæ malo ſumus experti. Noſtrorum enim Eccleſiaſticorũ vitijs opponimus veterũ Epiſcoporũ ac ſacerdotũ ſanctitatem, qui ſummæ vitæ integritate ac ſanguine frequenter ſuo doctrinæ cœleſtis veritatẽ confirmarunt. Deinde quod tantopere à multis iã ſeculis maxima noſtrorum ſacerdotum pars à veterib⁹ illis degenerãt, dolemus quidẽ ſicuti par eſt, ſed nõ adeo miramur, cum omnium ſeculorũ hiſtoriæ nos doceant ſanctiſſimas etiam Reſpublicas, amiſſa illa, quę ſanctitatẽ illam conſeruabat, diſciplina, corruptas atque in peregrinos mores longitudine temporis degeneraſſe. Quãuis itaque confirmatam & fundatam maiorum ſanctitate doctrinam, per improbam poſterorum vitam auctoritatem ſuam amittere non debere merito

tito ſentiamus; merito tamen nullam nouam doctrinam tanquam à Deo profectam facile admittere poſſumus, cuius doctores inter ipſa ſuæ prædicationis initia non modo nulla ſanctitate inſignes, ſed grauibus apparent ob noxij vitijs: atque hanc inſuper addere non verentur impudentiam, quod tanta auctoritate & ſupercilio reprehendere audent, quæ ſibi cum ijs, quos reprehendunt, negare non poſſunt eſſe communia. Hæc itaque ſunt, propter quæ tam noſtri de hæreticis quam de noſtris hæretici mitius & clementius ſentire oporteret. Nam & erroris ea natura eſt, præſertim vbi ex non penitus improbabilibus naſcitur cauſis, vt maxima quoque crimina per eum extenuentur, & ea quæ in noſtris factis aduerſarij merito culpare poſſunt, iure à nobis exigunt, vt nos ipſorum peccatis facilius ignoſcamus, & illa viciſſim ipſorum, quæ nos optimo iure offendunt, eos etiam admonent, vt nobis quoque facilior apud illos parata debeat eſſe venia. Non debent quidem illa eſſe in cau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ſa, vt ſuam quiſque Religionem ideo ſegnius tueri, colere vel promouere curet, hactenus tamen valere æquum fuerit, vt errantes ipſos minus & ſceleratos & impios, & aliqua ſaltem venia dignos exiſtimemus. Hoc ergo ſi prædictæ rationes tam in Repub. quam in Religione à nobis impetrabunt, quis quæſo non videat, quantam illa vim habitura ſint, ad hanc, quam quærimus, pacem ſtabilem & perpetuam per Dei gratiam efficiendam? Nam vbi primum mitius de nobis mutuo ſentire incipimus, teterrima quoque illa, quibus nos hactenus proſcidimus, conuicia audiri deſinent: deinde acerbiſſima, quæ ſummam eorum, quos odimus, ſemper prætexunt improbitatem, odia quotidie remittuntur, & ea quæ inter nos reuocatur familiaritas, & conſuetudo ſincerior & fidelior efficitur: atque ita tandem pax ipſa coaleſcentibus vel propinquioribus ſaltem animis magis ac magis ſtabilitur. Per hæc igitur ſatis mihi declaraſſe videor, Clementiſſime Rex, quid à nobis fieri debeat, ne imploratæ à Maieſtate tua diuinæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

miſericordię ſimus impedimẽto, quo minus conſtituta pax ſtabilis, diuturna vel poti? perpetua eſſe queat. Reliquũ ergo nunc duntaxat eſſet, vt quo pacto cum Deo noſtra mouenda ſit manus ad pacem hanc catholicæ quoque religioni in his Ditionibus vtilem reddendam, Maieſtati tuæ vel explicare vel indicare conarer. Hic quippe & præcipuus & nobiliſſimus Maieſtati tuæ, & his Principibus, & nobis omnibus debet eſſet propoſitus laboris noſtri ſcopus, præſertim cum hæc per Catholicæ religionis reſtitutionem omnium piorũ votis & ſuſpirijs iam integro prope ſeculo exoptata concordia ipſam quoq; Reip. pacem non ſolum in his Ditionibus, verum etiam in omnibus Chriſtiani orbis prouincijs, vſque adeo iuuare & conſtabilire poſſit: vt quibuſcũque inter nos legibus cõueniamus, quibuſcunque nos cautionibus muniamus, nunquam defutura ſint peſtiferа nouorum diſſidiorum ſemina, vel eruptura aliquando in ſimiles tragœdias, vel non paſſura nos metu ſaltem harum ſeditionum ac dimicationum aliquando liberari. Sed quoniam tãtis de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

rebus agere longe ſupra huius colloquij argumentum, & multo magis ſupra meã poſitum eſt conditionem, nullã cauſa videtur cur Maieſtatẽ tuã diutius hac ipſa collatione detinere debeam. Satis autem eſt ſupra nos breuiter admonuiſſe, id qđ apud omnes proh dolor nimis manifeſtũ eſt impedimentum, quod à nobis ad hanc Eccleſiæ concordiã recuperandã affertur, nihil eſſe aliud, quam ſummam in neceſſariis ad eam rem adhibẽdis remedijs, omnium ordinum negligentiam: ſiue autem negligentia noſtra in eo ſita ſit, qđ corruptiſſimos Chriſtanorum omnium, & potiſſimum ſacerdotũ mores veteres Eccleſiaſticæ diſciplinæ reſtitutione non emẽdamus: ſiue in eo quod nõnullos ſuperſtitionum abuſus Chriſtiana libertate, grauitate & ſapientia nõ tollimus: ſiue etiam in eo quod duriores & iniquiores interdum ſumus in quibuſdam concedendis vel diſſimulandis ac tolerandis, quæ non ſolum Catholicam religionem conceſſã non læderent, verũ etiã plurimos forte & in Catholica Eccleſia retinerent, & ab ea alienatos reuocarent: ſiue poſtremo in

eo peccauimus, quod tam validas hactenus non oppoſuimus hæreticis confutationes, quæ vel ipſis iudicibus, improbatæ & impiæ doctrinæ ipſorū falſitatem demonſtrarent, & illis reluctātes veriſſime probarent eſſe hæreticos, hoc eſt, vt Apoſtolus eos vocat, ꝓprio iudicio condemnatos, & his aliquādo tandem ſeriam cogitationē ſuſcipere ſatis conſtat ad primorū Eccleſiæ principum, hoc eſt, Pontificū & Regum curam pertinere. Siue aūt rurſus hæc præſtanda ſunt, per vniuerſale Concilium ſiue per liberum quoddam inter noſtros & aduerſarios colloquium, ſiue per ſingulares cum ipſis in quibuſdam prouincijs congreſſus, ſiue exacta quadam priuatorum ſcriptorum opera, ſiue potius his modis omnibus, certum eſt nihilominus ea ratione (quod hactenus forte à nobis factum non eſt) hæc omnia inſtituenda, quæ magna probabilitate Deum nobis affuturum, & fœlicem conatibus noſtris ſucceſſum largiturum polliceri queat. Nam ea fortaſſe de cauſa quicquid à nobis hactenus tentatum eſt, optato ſucceſſu Deo diſponente caruit, quod neque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ad nos emendandos eum quem oportuit pietatis affectũ vnquã attulerim⁹, neq; ad hæreticos nobis reconciliãdos ſatis aptas & proprias & ſatis efficaces rationes inuenerimus. Sed quoniã hæc ſicuti diximus, huius colloquij argumentum ſuperant, finẽ aliquando illi imponens Deum Opt. Max. precabor vt tuæ Maieſtati (quã eminentiſſimum iſtum in Chriſtiana Rep. locũ De⁹ obtinere voluit, quamq; iam à ſuſceptis tot regnorum gubernaculis ardentiſſimo in Catholicam religionẽ zelo donauit) atq; alijs vtriuſque Ordinis Chriſtianis Principibus eam mentẽ largiri dignetur, vt hęc, quam primũ fieri poterit, ad nominis ipſius gloriã, & ad tam neceſſariam Eccleſiæ tranquillitatem veſtris auſpicijs fœliciter inchoata, ac fœlicius pfecta videre queamus: quod ſi peccatis noſtris promerentibus nondum tãtam totius Eccleſiæ fœlicitatis ſpem hęc tempora nobis pręberc poſſunt, in his ſaltem prouincijs quantũ cura & diligentia Maieſtatis tuæ præſtari poterit, & eccleſiaſticorũ mores emendari, & ſuperſtitiões tolli, & aduerſarijs nõnulla concedi, & validiſſime cõtra hæ-

reticos

reticos diſputari, ob eã, quã diximus, religionis vtilitatẽ, & pacis ſtabilitatẽ vel omnino neceſſariũ, vel vtiliſſimũ ſaltem futurum, & ille quem dixi Theologus mihi ꝑſuaſit, & res ipſa, ni fallor, cuilibet perſuadere debet. Quamobrẽ ſi eas diuino beneficio rationes inueneris, per quas tanti voti compos aliquãdo efficiaris; primũ iſtæ duæ miſerrimæ poſtea vero beatiſſimæ futurę Ditiones, non ſolum patrẽ patriæ ob redditam ipſis pacem, verumetiã plus quã parentẽ ob reſtitutam eis Catholicam religionem perpetuo agnoſcere & prędicare nõ deſinent: & tua præterea Maieſtas promota Dei gloria & cõſtabilita debita tibi à ſubditis obedientia, & maximo veluti gradu facto ad recuperandam integram totius Eccleſiæ concordiam, eum capiet in hac quoq; vita, vt in futura præmia nõ commemorẽ, ex puriſſimæ conſcientiæ gaudio fructum, cum quo nulli principum de ſuperatis bello hoſtibus triumphi comparari, ni fallor, potuerunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

ERRATA, QVAE TVM EXEMplaris obſcuritate, tum operariorum feſtinantium incuria ſunt admiſſa, ſic corrige. Prior numerus paginam, alter lineam demonſtrat.

Pagina 6. verſ.8.nimis ind.7.4 induas:cogitare 8.23.concedenda.11.9.arguerit,15.14.libertate; 21.enim tam 16.16.inuentam,18.18.diſſimulem 23.impetretur: tua.19.22. libertatẽ 21.1 abſint 22.16. probarant.23.26 ſunt.25 21.improbę.25.eos qui 28.15.illis 18.pace reſpuẽda 28. atq; eam ſalutari 29.19.quæ iã in 27.dicemus 31 10 ſit & tam 27. fieri 33.6. fœdere 34. 25. recipi non poſſint, ſatiſf. vel cedere 35. 25. à Dom. poteſtas ſubd. 38.3. idolatrica 9. ipſi paulo 39.5.legationis 43.3.gignat, 12 indicare 45.2. Earum vero legum 51.4.propoſitas 52.6 non patronum 53.14.allatæ à te 55.3.caulam 47.14. qui certam 58.23. quibus nunc ſubie, 60.2.extraordinaria 65.23.erip. poſſent:66.1.abominatur 5.æquitate,& 16. tam alien.69.1 præcipitaturus 24.religione 70.7.audire 13.harum prouinciarũ 72.18.Maieſtas tua toler.73:7.haberi 74.3.intereſt,& 7. manumittũtur 23. tantũ cõcionibus 82.4. profitebantur 5.deriuatam 83.3. conatus 5. coniunctum 10. & illa quæ 14. futuram eſt minus,83.28 ſecuti 85.22.amplectuntur; 89 2 int.nolet;9 illa mala non 90.3.omnium.10 deformiorem 91.1.iuſta eſſent,3.iubeant.28.proculdubio ſunt,93.8 oporteret.99.27.cõfirmandos,100.14, paucas 102.21.vires non ade.103, 4. allaturam, 105. 16.habens iuſtam,27 miſericordiæ,106.3.felicem illius 107.2.hact.retinuiſti;27. te quoque 109.5. ditionibus aliquãdo 110.23 victoriæ ſpeciem;111.12.Principi 112.2 cupiunt,ego 113.4 & iuſiurand. 114.8. iuramentum 27 vero certum.116.23 aliqua 117.19,Ita quippe 120.28.Quidam enim omnem 121.2.iudicant,4. adciderit,

rit,126.19.poſtr. Ioſiæ fort.127 17.verum fat. 128.3.
ipſis 129.18.ad æquitatem eiuſm.130.22. fuerat iniu-
ſtiſſime 131.23 examinabamus,132 7.quamuis 25.dã-
da 133,11,ni perpet.17.ſimus 26 tantã eſſe 134.11.cõtr.
vel fœdus 19.animaduertant,26, reu. ex hom. 135.8.
periuris illis 20.ſuam Eccleſ. 24, quod ad ipſ. 136. 2.
ipſam 5. vt accepti 14.alias 23 tria ipſ.137.8. vt tandẽ
138.16.Quod ſi tamen 141.5.iudicent 10. illos 144.1.
inuſitatæ 5 promiſſorum 16.conſulet, 145 6. ex vllo
12 perſuadent liberari,14 profitentur. 146. 2. omnia
12.ſemper fuerunt 149. 7. illos 150. 9. ſit vere 151. 27.
longa 152.16.præſides haberet, 21. duratione gerere
153.21.paucas tamen 27.de fide ipſ.155.22.noſtra 156.
8.fallor, intereſt 157.4.oſtenderent,160, 11.illor. po-
tentiam 14.pelliciant,161.1.etiam tum pac.4. futurã
22.&ſint paullo 25 nobis ſit diff 162.22. Caluinino-
rum maiorem.24.ditionibus futuram 164. 11. ipſis
exiſteret,165.3 ſuis orn.166.6.deſerant:27. quod an-
te 28.ipſis nouum gub.167.1.gubernatorem 12.adce-
perit,168.7.tibi prop.159. 12.habeatur publ 170.4.
poſſit,vt vel 171.17.agetur, 174.7. comp. rationes
Deus ſugg.175 5 miſereri 179 4.teterrimi 180.23. ver
ſibus,quæ propterea 184.3.aduerſarijs non ſentien-
di,18.hæc contra pr.26.ferendas,& lib.191.22 Syno
dos 25.ipſis non vid.27.perſuadeant, 192. 21. tanta
ſec.196.8. conciliandum 197.14.mitius & 198 6.indi-
gnos 20.remittentur,200.17.veteris 201.8.cond. de
his 203.21.vt future.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

KONIN[illegible] [illegible]IEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494

Completus

9 9bris 1781

N:° 130.

8 -10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 494